

MİMAR SİNAN

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının

Araştırma ve Yayın Organıdır

ISSN 1301-2762

4. Büyük Üstat Mesajı Asım AKİN
7. Message from the Grand Master Asım AKİN
11. Belgelerle Mimar Sinan Locasının 40 Yılı - I
Kuruluş Yavuz AKSEL
35. Rosslyn Aldatmacası ve Akademik Tarihçi -
Popüler Tarihçi Farkı R. L. D. COOPER / Derleyen: Celil LAYİKTEZ
48. Mısır'da Masonluk Tamer AYAN - Uğur ÖZCAN
73. İzmir Vadisi Loca Çalışmalarının
Analitik Yorumu Doğan DİRİK
101. Masonik Açından Ağaçlar ve Sütunlar Ahmet ÖZGEN
117. Localardan Haberler Mimar SİNAN
132. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

MİMAR SİNAN

***Gevşemeyin, endişe etmeyin.
İnancınız sağlamsa, mutlaka başarılırsınız.***

Şâni Yüce Kur'an (III:139)

Kapak Kompozisyonu : ŞİNASI BARUTÇU
Y E N İ L İ K B A S I M E V İ
Tel. 243 55 72 - 245 32 48 ☆ İSTANBUL - 2007

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına

İmtiyaz sahibi : ASİM AKİN

Yazı İşlerini fiilen idare eden : TAMER AYAN

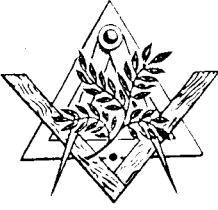
DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR.

ISSN 1301-2762

SAYI : 139 Nuruşiya Sokağı 25, 80050 – Beyoğlu Tel : 0 212 251 26 50 HAZİRAN 2006

4. Büyük Üstat Mesajı Asım AKİN
7. Message from the Grand Master Asım AKİN
11. Belgelerle Mimar Sinan Locasının 40 Yılı - I
Kuruluş Yavuz AKSEL
35. Rosslyn Aldatmacası ve Akademik Tarihçi -
Popüler Tarihçi Farkı..... R. L. D. COOPER / Derleyen: Celil LAYİKTEZ
48. Mısır'da Masonluk Tamer AYAN - Uğur ÖZCAN
73. İzmir Vadisi Loca Çalışmalarının
Analitik Yorumu Doğan DİRİK
101. Masonik Açıdan Ağaçlar ve Sütunlar Ahmet ÖZGEN
117. Localardan Haberler Mimar SİNAN
132. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

BÜYÜK ÜSTAT MESAJI

Aziz Kardeşlerim,

Teknolojik alandaki gelişmeler 20. Yüzyıldan itibaren geometrik diziyle artıyor. Örneğin bilişim teknolojisindeki gelişim o kadar kolaylıklar getirmiştir ki; görsel iletişim sistemiyle vadi ve şubelerimiz arasında müşterek loca toplantıları yapılabilmekte, Komite toplantıları üye kardeşlerimizin bulunduğu kentlerden ayrılmadan gerçekleştirilebilmekte, localarımızın çalışma gündemleri anında bütün ilgili kardeşlere gönderilebilmektedir. Bu olay bilişim ve iletişimde zaman, mekan ve parasal yönlerden önemli tasarruf sağlamaktadır.

Nuruziya Grubu, Tuna-17 Grubu, İzmir Vadisi Kardeşleri gibi vadilerce kurduğumuz siteler e-grupları aracılığı ile bütün kardeşlerimiz seslerini üyelerimize duyurabilmektedir. Kardeşlerimiz edindikleri bilgileri, güncel olaylar karşısındaki görüşlerini kolayca açıklayabilmektedir. Muh. L.'ların kurdukları e-grupları ile üye

kardeşlerinin doğum, evlenme günleri, sağlık sorunları gibi yararlar konusunda anında haberleşme kurulabilmektedir.

Teknolojik gelişim büyük kolaylıklar yanında, beraberinde bazı sorunlar da getiriyor. İletişimlerimiz sırasında masonik adab ve erkan, kültür, erdemler, kurallar gibi öğelere hepimizin özen göstermesi gerekiyor. Kuruluşumuzun sürenliği ancak bu öğelere uymakla sağlanabilir. Örneğin localarımızda verilecek konferansların, yapılacak konuşmaların içeriğinin masonik düzene uygunluğu önceden Üs. Muh. tarafından incelenebiliyor, aile celselerinde dahi yapılan tartışmaların bir düzen içinde yürütülmesi gene Üs. Muh. lerce kontrol edilebiliyor. Kardeşlerimin çeşitli sitelerdeki yazılarında da masonik jüriprudansa özen gösterdiklerine şüphem yoktur.

Spekülatif masonluğun gelişmeye başladığı 16. Yüzyıldan beri kardeşlerin benimsedikleri politik, dinsel, mistik ve etnik alanlarda görüşlerini savunucu yazılar yazmaları ve tartışmalara girmeleri masonik düzeni bozacağı görüşüyle yasak edilmiştir. Örneğin İngiltere'de Kraliyet Akademisi kurulduğu zaman kurucu kardeşlerimiz hemen hemen yarı yarıya Cromwell ve Kraliyet taraftarı idiler. Masonluğun bu kuralları sayesinde , böyle tartışmalara girmekten çalışmalarını yürütmeleri sonucunda bilimsel devrim gerçekleştirilmiştir.

Şüphesiz politik, dinsel, etnik konularda genel kültüre değin bilgiler verilmesi, bunların kardeşlerimizin yararına sunulması doğaldır. Ancak böyle yazıları yazarken masonluğun evrenselliğini zarara uğratmamak yönünde çok dikkatli olmalıyız.

E- Gruplarda zaman zaman ileri sürülen görüşlere karşıt görüşler, görüş sahibi kardeşimizi masonik adaba uygun biçimde, onları kırmadan

eleştirilmelidir. Biz masonların hakikati ararken teizm ve hümanizmde aşırılığa kaçmamak şartıyla çok geniş bir yolda ilerlediğimizin bilincinde olmalıyız. Her kardeşimizin görüşüne saygı göstermeliyiz.

Hazırladığımız kitaplardaki, dergilerdeki yazılarımızın masonik düzene uygunluğu yayın komite ve komisyonlarımızın denetimindedir. Anılan gruplardaki mesajlarımız da şüphesiz her grubun moderatörü ve dolayısıyla Üstadı Muhtereminin denetimi altındadır. Ancak bu kardeşlerimiz ne kadar çaba gösterirlerse gösterirler denetimleri sınırlı kalmaktadır.

Teknolojinin bizlere sağladığı böyle bir olanağı yasaklamak aklımdan bile geçmez. Çünkü masonluk kardeşlerin düşünsel katkılarıyla gelişiyor. Çünkü masonluğun benimsenmiş olduğu eklektik felsefe gelişimimize büyük dinamizm kazandırmaktadır. Bu teknolojik düzen sayesinde kardeşlerimizin görüş ve düşünceleri, verdikleri bilgilerin loca üyeleri kardeşler yanında Ülkemizdeki bütün kardeşlere ulaştırabilmesi masonluğun çok daha hızlı ve sağlıklı gelişmesini sağlayacaktır.

Bu konudaki bir görüşüm de düşünsel ve bilgisel yazışmaların Nuruziya grubu gibi bütün kardeşlerimizin yararlanabileceği gruplarda yapılmasıdır. Zaten Muh. Locaların e-grupları locaya ait yararlar konusunda haberleşme amacıyla sınırlı yazışmalar için kurulmuştur.

Bütün kardeşlerimin konu üzerine eğilmelerini, masonik düzeni negatif yönde etkileyebilecek yazıların çıkmaması için kardeşlerini ikaz etmelerini rica ederim.

Kardeş sevgilerimle.....

Asım AKIN
Büyük Üstat

MESSAGE FROM THE GRAND MASTER

Dear Brethren,

Since the beginning of the 20th Century, developments in technology have been increasing exponentially. The improvements in the Information Technologies have brought such facilities that through visual communications systems two or more Lodges in different cities can hold meetings together, likewise, Committee Meetings can be held without the necessity of the brethren to travel between cities and the summons for the Lodge Meetings can be distributed to all members via internet. Such facilities lead to an important amount of saving in time and money.

The e-mail groups established under the names of Nuruziya, Tuna-17 Group and Brethren of Izmir Valley Group have provided considerable facilities

for the communication between all our brethren. Brethren now can easily share their ideas, the information they have gathered and their views regarding the daily events. Communicating birthdays, anniversaries, urgent needs etc. to brethren instantly through e-groups founded by Lodges is possible now.

However, along with the facilities mentioned above, this technologic improvement has brought in some problems as well. Firstly, all brethren must pay special attention to our Masonic culture, virtues, manners, landmarks and as well as our rules and regulations. The sustainability of Freemasonry can only be maintained by the adherence of all our brethren to these fundamentals. For example, the suitability of a conference or a speech to Masonry can easily be checked by our Worshipful Masters beforehand. He also sees to that the meetings and other Masonic gatherings are held in a Masonic manner. I am confident that all my brethren do give special care and attention to the Masonic Jurisprudence in their studies and essays they share on the various web sites as well.

It is obvious that sending messages to our e-mail groups reflecting the personal views and ideas of brethren on political, religious, mystic and ethnic subjects have been strictly forbidden due to the fact that these will harm our Masonic order. The tradition of protecting the values and order of Freemasonry has been sustained since the 16th Century, when speculative Masonry started taking roots. In the years of Invisible College's establishment in England, nearly half of the founding brethren were supporters of Cromwell while the others were Royalists. The tradition of not discussing politics and religion provided the numerous revolutions in science and enlightenment without any arguments and conflicts among these brethren.

It is quite natural to give general information to brethren on political, religious and ethnic subjects, which will not lead to offensive disputes. But while making such studies, utmost care must be taken to avoid the detriment to the universality of Freemasonry.

If you are stating a contrary view in e-mail groups it should be in conformity with our Masonic manner, politeness and traditions, without any abrupt expressions. In our eternal search for the Truth, without exaggeration about theism or humanism, we must be aware of the fact that we are walking in a very long path. Of course, mutual respect to the views and ideas of every brother is an essential.

The conformity of the essays published in our books, magazines and journals to the Masonry is subject to the supervision of our editorial commissions and committees. Consequently, the messages shared in these e-mail groups are to be monitored by moderators and Worshipful Masters of the Lodges. However, no matter how much care taken of by these brethren supervision can not exceed certain limits.

I, personally, can not think of banning such a facility provided by a technology as I am fully aware that Freemasonry improves with the ideational and intellectual contributions of brethren and that the eclectic philosophy embraced by Freemasonry acquires an enormous dynamism to our improvement. With the contribution of this system, the knowledge, views and ideas of our brethren can easily be shared among Lodge members or even other brethren all over our country. Such exchange of views and knowledge would also lead to a rapid and sound development of Freemasonry.

My personal view is that the messages of intellectual and informative matters should be exchanged

through e-groups like "Nuruziya e-mail group". As a matter of fact, each Lodge already has its own e-mail group for communication among its members.

I once more ask my brethren to take special care on the issues I have mentioned above and request that sometimes even warn each other for messages which would deteriorate Masonic manners.

Fraternal regards,

Asim AKIN
Grand Master

BELGELERLE MİMAR SİNAN LOCASININ 40 YILI – I KURULUŞ

Yavuz AKSEL

40th ANNIVERSARY OF THE FOUNDATION OF THE MIMAR SINAN LODGE

This study was made on the occasion of marking the 40th anniversary of the foundation of the Mimar Sinan Lodge, which is one of the lodges of research of the Grand Lodge of Turkey. It has been based thoroughly on documents, keeping away from adding any comments. The study comprises the story of Mimar Sinan Lodge's foundation, motive of Grand Lodge for founding the Lodge, as well as the relevant minutes of the General and Regular Assemblies and other related correspondence. It is obvious that Turkish Freemasons and consequently the Grand Lodge of Turkey was affected by the events and the environmental conditions at home and abroad at that time period. Therefore, the study briefly explores the developments in Turkey and in the world at the mentioned period and their parallel repercussions on the Grand Lodge of Turkey.

Mimar Sinan Locasının kuruluşunun 40. yılı nedeniyle yapılan bu çalışma, özellikle yorum yapmaktan kaçınılarak tümüyle belgelere dayandırılmıştır. Bu çerçevede, Mimar Sinan Locasının kuruluşu, Türkiye Büyük Locasının bu Locayı neden kurma gereksinimini hissettiği, ne amaçlandığı, Umumî Heyet ve Daimi Heyet toplantılarının tersimatları ile yazışmalardan sunulacaktır. (*) Bununla birlikte Türk Masonlarının ve Türkiye Büyük Locasının, o zaman diliminde Türkiye'deki ortam ve olaylardan, hattâ Dünyadaki olaylardan etkilenmemiş olması düşünülemez. Bu açıdan o zaman dilimindeki Dünya'da ve Türkiye'deki gelişmeler ile Türkiye Büyük Locasının konumu da birbirine paralel ve bağlantılı olarak kısaca incelenecektir.

Türk Masonlarının 1935 yılında girdiği "UYKU DÖNEMİ" doğal olarak İkinci Dünya Savaşı boyunca devam etmişti. Türkiye yavaş yavaş savaş sonrası döneme uyum göstermeye ve demokratik bir düzen içerisinde gelişme kaydetmeye çalışıyordu. İkinci Dünya Savaşının bitmesinden bir yıl sonra, ülkeyi yöneten Cumhuriyet Halk Partisi ve onun lideri Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün 5 Haziran 1946 tarihinde Cemiyetler Kanununda (*bugünkü adıyla Dernekler Kanununda*) yaptığı değişiklik, Türk Masonlarına Localarını yeniden açabilme ve masonik çalışmalar yapabilme imkânını da beraberinde getiriyordu.

5 Şubat 1948 tarihinde, Yüksek Şûra üyelerinden;

- Ticaret Odası Sicil Müdürü, Mecdi Akasya

- Cevdet Hamdi Balım,

- Cemil Hamdi Balım,

- Emekli Polis Müfettişi Muhip Nihat Kuran,

- Profesör Hâzım Atıf Kuyucak,

- Kimyager Profesör Mustafa Hakkı Nalçacı ile

- Doktor Orhan Tahsin 33° Biraderlerin İstanbul Vilâyetine müracaatları sonucu **TÜRK MASON DERNEĞİ** kuruluyordu. Merkezi İstanbul'da olan bu derneğin kurulmasını müteakip Aralık 1948'de İzmir Şubesi ve 11 Ocak 1949 tarihinde Ankara Şubesi faaliyete geçiyordu. Bu dönemde her üç vadede en önemli sorun toplantı yapabilmek için lokal olmamasıydı. Bu yüzden toplantılar, şartların elverdiği kadar, olabildiğince masonik düzen içerisinde Kardeşlerin evlerinde ya-

(*) Tersimat ve yazışmalardan yapılan alıntılarda, zaman içerisinde değişmiş olan ifade tarzı veya günümüzde uygulanan kısaltmalara uymayan bölümler düzeltilmemiş ve belgenin aslına aynen uyulmuştur. (Y.A.)

pılıyordu. Nihayet İstanbul'da Sıraselviler'de Safiye Ayla'nın bir dairesinin kiralanmasını, İzmir ve Ankara'da birer dairenin tutulması izliyordu. Artık Kardeşlerin süratle uyandırılmalarının ve yeni Locaların kurulmasının önünde engel kalmamıştı.

14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan seçimde Cumhuriyet Halk Partisi muhalefete düşerken, Demokrat Parti iktidara geliyordu. Aynı yıl Locala sayısı da; 8'i İstanbul'da, 3'ü Ankara'da ve 2'si İzmir'de olmak üzere 13'e ulaşıyordu.

Bu arada Yüksek Şûra, masonik konularda giderek bilinçlenen Kardeşlerin baskısıyla 30 Eylül 1950 tarihli toplantısında Türkiye Yüksek Şûrasına tâbi Büyük Mahfil Nizamnamesini kabul ederek bir Büyük Mahfil - Gran Loj kuruyordu. Bu Büyük Mahfil Localar arası ilişkileri yönetecek ve ilk üç Derece ile ilgili konularla meşgul olacaktı. Bunu takip eden dönemde de masonik literatürde herhalde başka bir örneği olmayan üniteler kurulacaktı. Bu arada yeterli Türkçe masonik yayın bulamayan Kardeşlerimiz yabancı ülkelerden getirdikleri neşriyat ve tüzüklerden tercüme yapıyor, bunlar üzerinde incelemelerde bulunuyor ve doğal olarak mevcut sistemle kıyaslıyorlardı. Kardeşlerin giderek artan baskıları sonucu 16 Aralık 1956 günü İstanbul'da yapılan Konvan'da **Türkiye Büyük Locası** kuruluyor ve yapılan seçimler sonucunda **Ahmet Salih Korur K.** Büyük Üstat seçiliyordu. Böylece "**Yapılanma**" süreci yeni bir aşamaya ulaşıyordu.

1957 yılına girilirken, 1956'dan karışık bir miras devralınmıştı. Matrikül listeleri düzensizdi, hesap durumları belli değildi. İntizam arayışımızda Yüksek Şûra ile var olan münasebetlerin bir koncordato ile sınırlandırılması, tüzüklerin yeni baştan kaleme alınması, Bölge Büyük Localarının akıbeti hakkında karar alınması gerekiyordu. Türk Masonluğuna milli bir çehre kazandırma tartışmaları başlamıştı. Diğer taraftan

Bü. Üs. En Muh.
Ahmet Salih KORUR K.
(1955 - 1960)

imkânlar çok kısıtlı idi. O kadar ki; 21 Ocak 1957 tarihli Büyük Daimi Heyet toplantısında dış muhaberat için 100 adet antetli kağıt bastırılması, keza 12 Mart 1957 tarihli toplantıda da bir yazı makinesi (daktilo) alınması gibi konular görüşülüp karara bağlanabiliyordu. Bu arada Türkiye Büyük Locası ve Türkiye Yüksek Şûrası mutabakat sağlanarak 30 Nisan 1957 tarihinde konkordato imzalıyorlardı.

Bu yıllarda gerek Daimi Heyetin, gerekse Kardeşlerin mesailerinin büyük bölümünü Tüzük ve Ritüel çalışmalarıyla yabancı obediyanlarla ilişki kurup tanınmak için yazışmalar yapılması teşkil ediyordu. Dış yazışmalara başlamadan önce 1 Şubat 1957 tarihinde amaca uygun olması için **Türkiye Büyük Locası** ismi, **Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası** olarak değiştirilmişti. Burada Masonları kelimesindeki "ı" takısı dikkat çekmektedir.

26 Şubat 1958 tarihindeki Büyük Daimi Heyet toplantısında Zühtü Hilmi Velibeşe K.'in teklifi kabul edilerek onun başkanlığında "**Münasebat-ı Hariciye Komitesi**" kurulmuştu. Böylece muntazam Büyük Localar ile yazışma yapılması, temas kurulması ve tanınma çabaları konusundaki "**Dış Münasebetler Komitesi**"nin çalışmaları ve raporları artık **Heyet-i Daime Gündemlerinde** sürekli yer almaya başlayacaktı.

Bu arada Türkiye'de ve Dünyadaki duruma bakarsak Birleşmiş Milletlere üye olan ve Avrupa Konseyi'ne katılan Türkiye 1950 yılında Kore'ye asker gönderiyor ve 18 Mart 1949'da kurulan NATO'ya katılma protokolünü 1951 yılında Londra'da imzalıyor, 18 Şubat 1951'de de resmen üye oluyordu.

2 Mayıs 1954 günü yapılan seçimler sonucu Demokrat Parti mecliste mevcut 541 milletvekilliğinden 503'ünü kazanarak ezici bir üstünlükle iktidara geliyordu. 14 Mayıs 1955 günü sosyalist ülkeler Varşova Paktını imzalıyor, 6/7 Eylül 1955 günü İstanbul'da müessif hadiseler meydana geliyordu. 5 Kasım 1956 günü Sov-

**2 Mayıs 1954 günü yapılan seçimleri
DP kazandı.**

Celâl BAYAR, Adnan MENDERES ve Süleyman DEMİREL bir törende.

yet tankları Macaristan'a giriyor, 25 Mart 1957 tarihinde Avrupa Ortak Pazarı (AET) kuruluyordu.

27 Ekim 1957 günü yapılan seçimlerde oyları azalmasına rağmen Demokrat Parti mecliste gene çoğunluğu elde ediyor, ancak seçim dönemini tamamlamadan 27 Mayıs 1960 günü Silahlı Kuvvetlerin yönetime el koymasıyla iktidardan düşüyordu. Keza 10 Haziran 1960 günü Adnan Menderes ve çok sayıda Demokrat Parti'ye mensup siyasetçi ve bürokrat tutuklanarak yargılanmak üzere Yassıada'ya götürülüyordu.

27 Mayıs 1960 ihtilâli Türk Masonluğunu da etkilemiş-

tir. **26 Ekim 1958 tarihli Konvan**'da yapılan seçimler neticesinde mevcut 89 Konvan üyesinden 83'ünün oyunu alarak Büyük Üstat seçilen Ahmet Salih Korur K., haricî hayattaki Başbakanlık Müsteşarlığı görevinden dolayı tutuklanmış, Türk Masonluğu Büyük Üstat'sız kalmıştı. Uzun görüşmelerden ve toplantılardan sonra 30 Ekim 1960 günü fevkalâde toplanan Umumi Heyet, Kemalettin Apak K.'i Büyük Üstat seçecektir.

Bu fevkalâde Umumi Heyet toplantısını takiben 22-23 Nisan 1961 günü toplanan olağan Konvan toplantısında **"Türkiye Büyük Locasının merkezi İstanbul'dur"** anayasa maddesi değişiklik teklifi 28'e karşı 87 oyla kabul edilmiş, yapılan seçimlerde ise Kemalettin Apak Büyük Üstat seçilmiştir. Ancak, Büyük Üstat En Muhterem Kemalettin Apak K. 11 Ağustos 1962 günü 64 yaşında Ebedi Maşrik'a intikal etmiştir. Trajik bir şekilde eşi Hafize Melâhat Apak Hemşire'de "aynı hain hastalıktan" kurtulamayarak 2 gün sonra 13 Ağustos 1962 günü vefat edecektir.

Büyük Üstadın vefatını takip eden ilk Büyük Daimi Heyet toplantısı 22 Eylül 1962 günü Büyük Üstat Kaymakamı Şükrü Hazım Tiner'in

başkanlığında yapıldı ve Umumi Heyet Toplantısı Nisan ayında yapılacağına göre seçime gidilmeden Büyük Üstatlık görevini Kaymakam K.'in yürütmesine karar verildi. Kezâ müteakip **27 Ekim 1962 tarihli toplantının umumî menfaatler kısmında Büyük Loca Merkezinde bir kütüphane kurulmasına karar veriliyordu.** Bu karar tersi-matta şu şekilde yer alıyordu:

**Bü. Üs. En Muh.
Kemalettin APAK K.
(1960 - 1962)**

.....
c- Bü. Lo. Merkezinde bir kütüphane kurulması üzerinde duruldu, Muh. Lo.'lara, verilen konfe-ransların birer suretinin ve Lo.'lar neşriyatının birer nüsha-sının gönderilmesi için bir ta-mim yazılmasına oybirliğiyle karar verildi.
.....

Bu arada 1956 yılından beri devam eden uğraşlar neticesini vermeye başlar ve İskoçya Büyük Locası, Büyük Locamızı resmen ve ittifakla tanıır. Bu konu **9 Mart 1963 tarihli Büyük Daimi Heyet toplantı-sında** aynen şu satırlarla yer alır:

.....
2. - Gelen evrakın okunmasına geçildi.

a) İskoçya Bü. Lo.'sının 7 Şubat 1963 tarihli toplantısında Bü. Lo.'mı-ızı resmen ve ittifakla tanıdığını bildiren Bü. Kâ. Alex Buchan imzalı resmi levha okundu. Türk Masonluğu için yeni bir devrin başlangıcı ve Dünya Masonluğu içinde mevkiini almasını temin eden esaslı bir adım olarak telâkki edilen bu levha münderecatına memnuniyetle bil-gi edinildi. Keyfiyetin Muh. Lo.'lara duyurulduğuna İskoçya Büyük Locası Büyük Kâtibi Buchan B.'le, bu konu üzerinde büyük hizmetleri sebkeden (geçen) Sime B.'e teşekkürlerimizin iblağ olunduğuna ve durumdan ayrıca Froessel B.'e de işâr olunduğuna (haber verildiğine) bilgi edinildi.
.....

1961 - 1962 Dönemi Büyük Daimî Heyet

27 Nisan 1963 tarihinde toplanan; **28 Nisan** günü çalışmalarına devam eden olağan Umumî Heyet Toplantısı'nın daha sonra göreceğimiz gibi Mimar Sinan Locası açısından büyük önem taşıması gerekmektedir. Çünkü Büyük Daimî Heyet; gerek 1964, gerekse Mimar Sinan Locasının kurulmasına karar verilen 1965 yılı Umumî Heyet toplantılarına konuyu 27 Nisan 1963 tarihinde toplanan Umumî Heyetin verdiği müdevver vazife olarak takdim etmiştir. Ancak **1963 yılı Konvan Tersimatlarında** sadece aşağıdaki noktaları tespit edebiliyoruz:

- 1 - Yapılan seçimler neticesinde Ekrem Tok K. Büyük Üstat ve bir önceki dönemin Büyük 2. Nazırı Enver Necdet Egeran K. 92 mevcuttan 50'sinin oyunu alarak Büyük Üstat Kaymakamı seçilmiştir.
- 2 - Yapılan Komite seçimleri neticesinde
- c - Kütüphane ve Sanat Komitesine; Cevat Memduh Altar, Macit Erbudak, Saffet Rona K.'ler,
- f - Masonik alanda ilmî araştırmalar komitesine: Cevat Memduh Altar, Velit İsfendiyar, Enver Necdet Egeran, Macit Erbudak, Hulûsi Selek, Sacit Öncel K.'ler seçilmiştir. Büyük Kâtip Nafiz

**Bü. Üs. En Muh.
Ekrem TOK K.
(1962 - 1965)**

Ekemen K.'in bütün komitelerin çalışmalarına iştirak etmesi lüzumu da karara bağlanmıştır.

3 - Eğitim Localarının kurulması konusunda takrir (*önerge*) verilmiştir.

Eğitim ve Öğretim Locaları ile Araştırma Locasının kuruluş çalışmalarının uzun süre paralel devam ettiğini düşünürsek burada bahsedilen takrir belki de aynı zamanda Araştırma Localarını da kapsıyordu, fakat tersimata geçmemiş olabilir.

Umumî Heyet toplantısını takip eden **27 Ekim 1963 tarihli Dai-mi Heyet Toplantısı Tersimatında** konuyla ilgili şu satırları görüyoruz:

1 - 29 Eylül 1963 tarihli toplantı tersimatı okundu, söz verildi. İtiraz eden olmadı, reye konulan tersimat oybirliği ile kabul edildi.

2 - 29 Eylül 1963 tarihli toplantıda, kendilerine bazı vazifeler tevdi edilen BB. çalışmaları neticelerini bildirdiler:

a) İlk sözü Cemal Gücü B. alarak bilgi verir,

b) İkinci sözü Enver Necdet Egeran B. alır ve Yıldız Muh. Lo.'sında yapılan usulsüz uyandırma işlemiyle ilgili bilgi aktardıktan sonra, Araştırma ve Tedrisat Lo.'ları hakkında da, Cevat Memduh Altar ve diğer B.'lerle çalıştıklarını, dost obedyanslardan bu hususta malzeme istediklerini ve bu konu hakkında da neticeyi ayrıca bildireceğini söyler.

Gene aynı toplantıda umumî menfaatler hakkında söz verildiğinde şöyle bir görüşme olur:

.....

7. Selâmi Işındağ B. tarafından, masrafı Bü. Lo.'ca karşılanmak suretiyle 1. D.'nin Felsefesi hakkındaki broşürün bastırılması yolundaki teklif müzakere olundu. Bü. Hazine Emini B. hâlen böyle bir eseri

bastırmak için gerekli karşılık olmadığını bildirdi. Egeran, Selek ve Altar BB. araştırma komitesinden geçmedikçe Bü. Lo.'yu ilzam edecek mahiyette bir eserin bastırılmaması gerektiğini bildirdiler.

Araştırma L.'sinin kurulması artık iyiden iyiye Daimi Heyetin gündemlerine yerleşmiştir:

19 Ocak 1964 tarihli Daimi Heyet Toplantısı Tersimatından:

.....
1) Araştırma Lo.'sinin statüsünü hazırlamak için Almanya ve İskoçya Büyük Localarındaki emsalinin statülerini incelemek iktiza ettiği bildirilmekle, bu hususların bahsi geçen Bü. Lo.'lardan istenmesine oybirliğiyle karar verildi. Gelecek cevaplara göre bir statü hazırlamak üzere Egeran, Ekemen, Altar, İsfendiyyar ve Poroy BB. tavzif olundu.
.....

Bu arada o günlerde Türk Masonluğunun durumunu tekrar hatırlatmak için aynı tersimattaki iki noktayı sunmak faydalı olacaktır:

"Bü. Kâ. Nafiz Ekemen B., Dikmen Muh. Lo.'sı 1. Na.'ı Raşit Temel B.'in aynı zamanda Doğu Muh. Lo.'sında 1. Na.; Hat.'i Necip Alâyeli B.'in Bilgi Muh. Lo.'sında Üs. Muh. ve Kâ. Ferdi Özmen B.'in İnaniş Muh. Lo.'sında 2. Na. olarak vazife gördüklerini; Lo.'lar Umumî Nizamnamesinin hükümlerine açıkça muhalif olan bu durum aydınlatana ve tanzim edilene değin Dikmen Muh. Lo.'sına senelik kelimenin verilmemiş olduğunu bildirdi. Bü. Üs. Kaym.'i Enver Necdet Egeran B., bu hususu mahallinde hal ve intaç edeceğini ve gerekli işlemleri yaptıracağını bildirdi. Durumun tanzimine değin senelik kelimenin verilmemesine oybirliğiyle karar verildi."

Aynı tersimatın umumî menfaatler bölümünden

"Hemşirelerle birlikte yapılan "Tenues Blanches"ların masonik çalışmaları sekteye uğratacak kadar taaddüt etmesindeki mahzur üzerinde duruldu ve tekrisi müteakip hemşirelerle birlikte yemek yemek hususunda yerleşmek istidadını gösteren geleneğin kesin olarak menedilmesine ve evlenme törenleri hariç, her Muh. Lo.'nın Bü. Lo.'nın yazılı müsaadesini istihsal ettikten sonra, senede ancak bir defa Tenues Blanche yapmak yetkisini haiz olmasına ve keyfiyetin bütün Muh. Lo.'lara ve Bölge Mah.'lerine tamim olunmasına oybirliğiyle karar verildi"

1964 yılı olağan Umumî Heyet Toplantısı 18 Nisan 1964 Cumartesi günü saat 14.00 de başlar, 19 Nisan 1964 Pazar günü devam eder. **Büyük Daimî Heyet'in Konvan'a sunduğu 1963 senesi Faaliyet Raporu** şu sözlerle başlar :

Muhterem Temsilci Kardeşlerimiz,

Türkiye Büyük Locası'nın 1963 çalışma devresine ait idarî ve malî raporları, 1964 senesine ait bütçe teklifini bilgi ve tasvibinize sunmak, gündemimizde bulunan diğer konular hakkında gerekli kararları almanızı sağlamak

mak maksadıyla sizleri, Anayasamız hükümlerine göre toplantıya çağırılmış bulunuyoruz.

1. - 27 Nisan 1963 tarihinde toplanan Yüksek Heyetiniz Büyük Daimî Heyetinize aşağıdaki vazifeleri vermişti :

a. - Anglo - Sakson Mason Camiasına ait belli başlı obediyanların mevzuat ve ritüellerinin dilimize çevrilmesi,

b. - Açılış - Kapanış merasiminin değiştirilmesi hususunun gerekip gerekmediğinin araştırılması,

c. - Türkiye Büyük Locasının idaresi altında masonik tedrisat Localarının kurulması,

d. - Bir dispanser açılması,

e. - Yardım Sandığı Statüsünde gerekli tadillerin yapılıp yürürlüğe konması.

Bu husustaki çalışmalarımızın sonuçlarını kısaca arz ediyoruz :

.....

c. - Büyük Loca idaresinde masonik tedrisat Locaları kurulması.

Konunun, ilk nazarda zannedilebileceği kadar basit olmadığını, bu yoldaki çalışmalara başladıktan sonra anlamış bulunuyoruz.

Dost obedyanslardan() getirttiğimiz bilgiler, gerekli programın hazırlanmasına kâfi değildir; muhtaç olduğumuz daha bazı «donnée» leri elde ettikten sonra bu Locaların çalışma programları hazırlanacaktır. Fakat mesele sadece programların hazırlanması ile bitmemekte, devam mecburiyetini tahmül ettiği (yüklediği) -ve bu vecibelere riayet etmeyenler hakkında bazı müeyyideler icap ettirdiği- için, konu aynı zamanda "Mevzuatımızla" da ilgili bir mahiyet almaktadır. Meseleyi derinliğine ve etraflıca inceledikten sonra Yüksek Heyetinize arz edeceğimiz tabiidir.*

Tedrisat Locaları ile birlikte, Büyük Daimî Heyetiniz, bütün muntazam obedyanslarda mevcut ve bizde her nedense şimdide kadar ihmale uğramış «Araştırma - Quatuor Coronati» Locaları konusunu da ele almış bulunmaktadır. Filhakika İstanbul vadisindeki bazı Kardeşlerimiz, sırf şahsi initiative'leri ile, uyku halinde bulunan Localarımızdan kalan evrak ve kayıtları büsbütün kaybolmaktan kurtarmak çabasında dırlar. Bu gayretleri takdire şayandır. Fakat Quatuor Coronati Locaları, mensup oldukları obedyansın tarihini araştırmakla beraber, ilmî metotlar dahilinde, operatif masonluğun dışında kalıp bu masonluğa tesir etmiş fikir cereyanlarını, bunlara ait tarihî olayları ve belgeleri derlemek, değerlendirmek ve yayınlamakla da iştigal etmektedirler.

Yurdumuzda ve sosyal bünyemizde halâ izlerine tesadüf ettiğimiz öyle olaylar ve kurallar mevcuttur ki, bunların masonluk ideolojisine tesir etmemiş olmalarına imkân yoktur. Bazı garplı obedyanslar bu konular üzerine eğilmiş ve meseleleri manâlandırmak gayretine girişmiş bulunmaktadırlar: İşte kurmağa muvaffak olduğumuz takdirde Türkiye Büyük Locasına mensup Quatuor Coronati Locası bu baha biçilmez bilgileri insanlık âleminin hizmetine sermek şerefini kazanmış olacaktır.

.....

(*) 1963 yılı Faaliyet Raporu'nda kelime "**obedyans**" olarak basıldığından, düzeltilmeden, belgelerden aynen alınmıştır. (Y.A.)

**Bü. Üs. En Muh.
Nafiz EKEMEN K.
(1973 - 1979)**

Büyük Daimî Heyetin faaliyet raporunda detaylı yer almasına rağmen 1964 yılı Konvan Tersimatında Araştırma Locaları hakkında herhangi bir kayda rastlamıyoruz. Bunun muhtemel sebebi dış obediyanlarla yapılan yazışmaların sonuçlanmamış olmasıdır. Gerçekten de Büyük Sekreter Nafiz Ekemen 20 Mayıs 1964 tarihinde İskoçya Büyük Locası Büyük Sekreteri Alexander Buchan'a bir Quatuor Coronati Araştırma Locası ile bir Eğitim Locası kurmayı arzuladıklarını yazarak, bu amaca yönelik tüzük, kural ve program gibi bilgiler rica eder.

Bu mektubu, Bü. Sek. Buchan adına, İskoçya Büyük Locası

Kütüphane ve Arşiv Müdürü, Büyük Birinci Nâzır George Draffen of Newington K., hiç vakit kaybetmeden, 26 Mayıs 1964 gününde cevaplamıştır. Bu ilginç mektup Pek Muh. Celil Layiktez K.'in çevirisiyle aynen şu şekildedir:

Eğitim Locaları:

«Eğitim» sözcüğü ile neyi hedeflediğimizi kesin olarak bilmeliyiz. İngiltere'de çok sayıda, İskoçya'da da bir kaç eğitim locası vardır. Tüm bu locaların amacı, genç Masonlara ritüalistik merasimlerin uygun ve doğru bir şekilde icra edilmelerini öğretmektir. Aslında bu locaların adı «prova locası» olmalıydı, zira bu eğitim faaliyeti esnasında Hürmasonluğun anlamı ve felsefesi hakkında hiç bir şey öğretilmez. Türkiye Büyük Locasının bu tarzda eğitim localarına ihtiyaç göstermesi, toplanmış bir locada ritüel icrasının doğruluğu ile ezbere yapılıp yapılmamasına verilen öneme bağlıdır. İngiliz ve İskoç Localarında her yeni üyenin, 10 - 12 yıl içinde Üstadı Muhterem olabilmesi beklentisi vardır. Bu amaca yönelik olarak, eğitim localarında her yeni Üstadı Muhteremin ritüelini doğru bilmesi ve uygulaması istenir. Bana kalırsa, ritüel uygulamasına gereğinden fazla önem verilmektedir (özellikle İngiltere'de) ve Hürmasonluğun anlamı ile felsefesinin öğre-

tilmesi ihmal edilmektedir. Gene de, Türkiye’de, merasim icrasının en doğru ve güzel icra edilmesini meslek edinecek kardeşler olabilir ve onlar için eğitim locasının bulunması şarttır.

Böyle bir eğitim locası için gereken tüzükler çok basittir. Yalnızca,

(a) toplantıların tarihi ve yeri,

(b) üyelerin ödeyecekleri aidatların miktarı,

(c) Üstadı Muhteremin nasıl seçileceği belirtilmelidir. Genelde Üstadı Muhterem bir yıl için seçilir, diğer görevlileri de kendi tayin eder - aslında, her toplantıda, her görev için değişik bir kardeşi tayin eder - böylece, tüm kardeşler, tüm görevlerin provasını yaparlar. Bir tek ter-simat ve hazine defteri tutulur. Her toplantıda, bir sonraki toplantı esnasında ritüelin hangi bölümüne ağırlık verileceği kararlaştırılır.

Araştırma Locaları:

İki çeşit araştırma locası vardır. Londra’daki 2076 Numaralı Quatuor Coronati Locası gibi yalnızca İngiltere’de, müstemlekelerinde ve dominyonlarında Hürmasonluğun doğması ile gelişmesini araştıran localar. Bu locaların her toplantısında bir tebliğ okunur. Bu çalışmalar Hürmasonluğun her veçhesini kapsar ve 1886’dan bu yana düzenli bir şekilde yayınlanırlar. Günümüzde, Q. C. Locasının yayınladığı yıllık sayısı 60’ı geçmiştir. Bu locanın büyük bir kitaplığı vardır; halen bu kitaplıkta 20.000’in üzerinde eser bulunmaktadır.

«Living Stones» veya «Dormer Study Circle» gibi diğer araştırma locaları Masonluğun felsefesi ile iştigal ederler. Bu localar değişik tipte kardeşlere hitap ederler - *chacun à son goût!* (Herkes, zevkine göre)

Türkiye Büyük Locası bir araştırma locası kuracaksa (hangi tipten olursa olsun) aşağıda önerdiğim eklemelerle, herhangi bir loca tüzüğü uygun olabilir. Bu eklemelerin ilki, tüzüğün de 1. maddesi olabilir:

1. Quatuor Coronati Araştırma Locası kırk asil üyeyle sınırsız sayıda katılmış üyeden oluşur. Asil üyeler locanın hazinesi ile yönetimin-den sorumludurlar ve yalnız onlar loca görevlerine seçilebilirler. Katılmış üyeler locanın tüm toplantılarına davet edilirler, okunan tebliğler hakkında görüş bildirirler, müzakerelere katılırlar. Kendileri de tebliğler sunabilirler ve bu konuda teşvik de edilirler. Katılmış üyeler göreve getirilemezler ve idari konularda oy kullanamazlar.

2. Locanın tüm üyeleri (asil ve katılmış) Üstat Mason olacaklarından, loca gösteri amacı hariç olmak üzere, mevasim çalışması yapmaz.
3. Locaya sunulan bir tebliği tümüyle kendi hazırlamış, hazırlanmasına, orijinal bir belgeyi Türkçeye çevirerek, yorum getirerek veya müzakerelere katılarak katkıda bulunmuş Katılmış Üyelerin arasından Asil üyeler seçilir.

Bu üç özel maddenin dışında Quatuor Coronati locanızın herhangi bir locanın tüzük maddelerinden başkasına ihtiyacı olmayacaktır.

21 Haziran 1964 tarihinde Büyük Daimi Heyet Toplantı tersimatında konu şu şekilde yer alıyor:

2.k. Kurulacak Araştırma Locası için gerekli malzemeyi göndermesini rica ettiğimiz İskoçya Bü. Lo.'sından gelen levha okundu, gerekli teşekkür cevabının verildiğine bilgi edinildikten sonra konuyu inceleyip gelecek oturuma kadar bir program hazırlamak hususu ile Bü. Üs. Kaymakamı Necdet Egeran ve Bü. 1. Muhk. Cevat Memduh Altar BB. vazifelendirilmişlerdir.

1 Kasım 1964 tarihli toplantıda ise

4 - Bü. Üs. Kaymakamı Necdet Egeran ve Bü. 1 Muhk. Cevat Memduh Altar BB.'in hazırladıkları Araştırma ve Eğitim Lo.'ları hakkındaki notlar üzerinde görüşüldü. Hulûsi Selek, Sacit Öncel, Halit Arpaç BB. düşündüklerini söylediler. Bu izahatın ışığı altında bir statü tasarısının Necdet Egeran ve Cevat Memduh Altar tarafından hazırlanmasına ve teksir edilerek gelecek toplantı gündemine alınmasına oybirliğiyle karar verildi.

Ancak bir sonraki **6 Aralık 1964 tarihinde yapılan toplantının** tersimatında taslakların o toplantıya yetişmediğini görüyoruz.

4 - Eğitim ve Araştırma Lo.'ları tüzüklerinin hazırlanamadığı bildirilmiş olmakla konunun Bü. Da. He.'in önümüzdeki toplantısında görüşülmesine oybirliğiyle karar verildi.

Bu arada 29 Kasım 1964 tarihli Adalet Partisi kongresinde Süleyman Demirel, 14 Kasım 1964 tarihini taşıyan ve kendisinin Mason olmadığını bildiren bir Büyük Loca evrakını ibraz ederek, Mason olmadığını, günde 5 vakit namaz kıldığını ifade ediyor ve Parti Başkanlığına seçiliyordu. Bu da tarihe 1965 Olayları adıyla geçen bir süreci başlatan kıvılcım oluyordu.

Gene Daimî Heyet tersimatlarına dönersek, **10 Ocak 1965 tarihli toplantıda** taslaklar hazırdır:

.....

3 - Cevat Memduh Altar B.'in Enver Necdet Egeran B.'le birlikte hazırladıkları Araştırma ve Öğretim Lo.'sı yönetmelik tasarısının teksiri ile Bü. Da. He.'in müteakip toplantısında müzakeresine oybirliğiyle karar verildi.

.....

21 Şubat 1965 tarihli toplantıda Araştırma Locasından bahsedilmemekle beraber, Eğitim ve Yönetim Kolleji (*) Yönetmeliği tasarısı dağıtılmış ve 15 gün içinde mütalâaların bildirilmesi rica edilmiştir.

14 Mart 1965 Pazar günü saat 10.00'da toplanan Bü. Da. He.'in gündeminin 4. maddesinde "**Eğitim ve Öğretim Kolleji Tüzük tasarısının okunması ve karar**" ibaresi yer almakta, Araştırma Kolejinden bahsedilmemektedir. Buna karşılık tersimatı incelediğimizde Araştırma Kolejinin de görüşülmüş olduğunu tespit ediyoruz:

.....

Madde : 3 - Eğitim ve Öğretim Kolleji tüzüğünün müzakeresine geçildi. Yıldız, Uyanış, Fazilet, Çankaya, Dikmen Muh. Lo.'larının gönderdikleri mütalaaların ışığı altında ve Necdet Egeran ve Nuri Pere, Sacit Öncel BB.'in getirdikleri tadil teklifleri ile birlikte hazırlanan metnin senelik raporla birlikte bastırılarak Umumî Heyetin tetkik ve tasvibine sunulmasına oybirliğiyle karar verildi.

Madde : 4 - Araştırma Kolleji - Quatuor Coronati Lo.'sı hakkında Cevat Memduh Altar B.'in hazırladığı tasarı okundu. Sacit Öncel, Nuri Pere BB. mütalaalarını bildirdiler. Bu mütalaaların ışığı altında, proje üzerindeki gerekli tadilleri yapmaları bu KK.'imizden rica olundu. Ve gelecek metnin de senelik raporla birlikte bastırılarak Umumî Heyetin tetkik ve tasvibine sunulmasına oybirliğiyle karar verildi.

.....

(*) Gerek Yönetmelik Tasarısı, gerekse Tersimatlarda kelime "**Kollej**" olarak yer aldığından, belgelerdeki orijinal şekle uyulmuştur. (Y.A.)

Gerçekten de **Büyük Daimî Heyet Konvan'a sunduğu Faaliyet Raporunda** konuyu şu şekilde ifade etmiştir:

Muhterem Temsilci Kardeşlerimiz,

1964 çalışma devresine ait raporları ve ruznamemize dahil diğer hususları görüşüp kararlara varmak üzere, anayasamız gereğince tertip ettiğimiz bugünkü toplantıya şeref veren kıymetli kardeşlerimizi hürmetle selâmlarız.

**1- Bundan evvel toplanan Yüksek Heyetiniz
Daimi Heyetinize aşağıdaki vazifeleri vermişti :**

1 - 27.4.1963 tarihinde toplanan heyetten müdevver vazifeler :

A - Anglo-Sakson mason camiasına mensup belli başlı obedyansların mevzuat ve ritüellerinin dilimize çevrilmesi :

Bu hususla vazifelendirilmiş olan Kardeşlerimiz çalışmalarına devam etmektedirler. Konu tahmin ettiğimizden daha zor ve girift bir şekil gösterdiği için 1964 senesi içinde bu mesaiyi neticelendirmek mümkün olamamıştır. Daimî Heyete seçilecek yeni vazifeli kardeşlerimizin bu işi başarı ile sonuçlandırıp Yüksek Heyetinize arz etmelerini temenni ederiz.

B - Türkiye Büyük Locasının idaresi altında masonik tedrisat ve araştırma kollejlerinin kurulması :

Burada, evvel emirde şu hususa işaret etmek isteriz ki, masonik manâda Loca kelimesi ile iltibasa düşmemek için, kurulması derpiş edilen bu teşkilâta, "Kollej" unvanını vermeği tercih ettik.

*Eğitim ve öğrenim ile yakından ilgilenen Büyük Daimî Heyetiniz, hazırladığı bir tüzük tasarısını **Muhterem Localarımızın bilgisine sunmuş, alınan mütalâaların ışığı altında** bugünkü toplantı gündeminin diğer bir maddesini teşkil eden tüzük tasarısını hazırlayarak tasviplerinize arz etmiştir.*

Gerçekten de Faaliyet Raporunun ekinde

- İhtiyarlık Yardım Sandığı Tüzük Tasarısı

- Türkiye Büyük Locasına Bağlı Eğitim ve Öğretim Kollejleri yönetmeliği ile - Araştırma Kolleji Yönetmeliği sunulmuştur.

29 Nisan 1965 günü başlayıp, 1 ve 2 Mayıs günleri devam eden bu Umumî Heyet Toplantısının Türk Masonluk tarihinde fevkâlade önemi vardır.

Konvan'ın ilk günü, yani 29 Nisan 1965 günü, 1956 yılından beri harcanan emekler sonuca ulaşmış ve İskoçya Büyük Locası tarafından tahsis töreni gerçekleştirilmiştir. 1 Mayıs 1965, yani Konvan'ın ikinci günü ise binalarımız hakkında önemli kararlar alınmış ve konu Süleyman Demirel'e verilen mektubun görüşülmesine dönüşmüştür. Enver Necdet Egeran K. bu olayı teferruatıyla anlatmıştır.

Mimar Sinan Locası açısından büyük önem taşıyan Konvan'ın üçüncü günü, yani 2 Mayıs 1965 günü toplantı saat 10.00'da başlamıştır. İdarî raporun ittifakla kabul edilmesinden sonra malî rapor ve 1965 senesi bütçe tasarısı okunmuş, oylanmış ve kabul edilmiştir. Ölüm Yardım Sandığı raporu ve İhtiyarlık Yardım Sandığı Tüzük tasarısının okunup görüşülmesinden sonra sıra Eğitim ve Öğretim Kolejlere tüzük tasarısının müzakeresine gelmişti:

Cevat Memduh Altar B., Geçen sene Umumî Heyetin Büyük Daimî Heyete yüklediği vazifelerden ikisi, Eğitim ve Öğretim Koleji, Araştırma -Quatuor Coronati- Kollejinin kurulması için gerekli hazırlıkları

Pek Muh.
Cevad Memduh ALTAR K.

yapmak idi. Bir çok obedyanslardan bu hususta yardım rica ettik, gelen malzemeyi değerlendirdik ve bugün yüksek heyete sunulan tasarıları hazırladık. Hazırlama şekli ve sebebi budur.

Necib Alayeli B., Araştırma Locasına deyeceğim yok, fakat öğretim Localarda olur, böyle özel bir öğretim locasının kurulmasında fayda yoktur. Başka memleketlerde var diye bizde de olmasına kesin lüzum var mı?

Büyük Üstat: Cevat Memduh K.'imi bir noktada tashih etmek isterim, Büyük Loca Umumî Heyeti bu vazifeyi iki sene evvel

Büyük Daimî Heyete vermiştir. Alâyeti K.'im haklıdır, Masonluk Localarda öğrenilir ve Localarda öğretilir, fakat bu vazifeyi tam manasıyla başarmanın imkânı yoktur. Bütün dış obedyanslarının çalışma programları tetkik edilirse, ki biz bu hazırlıklarımız esnasında bunların birçoğunu inceledik, her Muhterem Loca mütat çalışma celselerinin dışında haftada bir hatta iki celse aktederek her üç derece hakkın-da öğretim mesaisi yapmaktadır. Ondört günde bir, nihayet 1 saat içinde, Locaların esasen yüklü olan çalışmalarının yanında yapılabilen öğretim, 2. Na.'ın okuduğu birkaç cümleden ibaret kalmaktadır. Bu da camiamıza giren KK.'lerimizi aydınlatmağa, onlara Masonluğ-u öğretmeğe ve bilhassa Masonluğ-u sevdirmeye kâfi gelmiyor. Bu itibarla bu teşkilâta şiddetle ihtiyaç vardır. Yapılan konuşmaların ışığı altında gerekli tadilleri yapmak ve ismini de tayin etmek üzere B. Da. He. e yetki verilsin. Bu teklifimi reye koyuyorum dedi.

*Bü. Hat. B.'in kanunî mütalâası alındı. "İsmi tayin etmek yetkisi de dahil olmak üzere **Eğitim ve Öğretim Locaları** tüzüğünün tadili ve yürürlüğe konması "için **Büyük Daimî Heyete yetki verilmesine**" yedi B.'in esasa muhalif olduklarını bildirmeleri ile çoğunlukla karar verildi.*

Araştırma Kolleji tüzük tasarısının müzakeresine geçildi.

Cevat Memduh Altar B., Tetkik membalarımız demin arz ettiklerinin aynıdır. Türk Masonluğunun böyle bir müesseseye ihtiyacı vardır, bugüne kadar perakende usullerle çalıştık, her B. kendi vasıtaları ile tedarik edebildiği bazı kitaplardan hükümler çıkardı ve bunları Masonluğa mal etmek temayülünde bulundu. Şahsî fikir olarak her fikir muhteremdir, fakat ilmî metotla masonluk membalarını aramak, memleket problemlerini bu ışığın altında aydınlatmağa çalışmak da küçümsenmiyecek bir vazifedir. Fikrî mesai bu şekilde verimli olacak, bu teşekkül Büyük Locanın bir ilim ve tefekkür müessesesi olacaktır, dedi.

Fikret Çeltikçi B., Bu teşekküller her büyük obedyansta vardır, isimleri Kolej veya Enstitü değil, Locadır ve Büyük Locadan patent alırlar ve numara alırlar, o şekilde çalışırlar. İki türlü azası vardır: bir aslı aza ki, bunların sayısı mahduttur ve bu sayı içinde kendi azasını kendisi seçer; bir de muhabir azası vardır ki, bunlar muayyen araştırma vazifelerini yaparlar. İyi inceleyelim ve kuralım. Neşriyatımız da bu şekilde vasıflanmış olur dedi.

Süreyya Tahsin Aygün B., Kurulmasını tervic eder (destekler) beyanda bulundu.

Cevat Memduh Altar B., *Fikret K.'imin hakkı vardır, isminin Loca olması, Büyük Locadan numara alması lâzımdır. Statüyü buna göre tamamlayıp gerekli işlemi yapalım dedi.*

Başka söz isteyen olmadı. Hat. B.'in kanunî mütalâası alındı. "İsmi-ni tayin etmek yetkisi de dahil olmak üzere Araştırma Kolleji-ne ait tüzüğün dilediği şekilde tadili ile yürürlüğe konması için Büyük Daimî Heyete yetki verilmesine" oybirliği ile karar verildi.

Umumî Heyetin aldığı bu karar ile 43 numaralı Mimar Sinan Muhterem Locası Türk Masonluk tarihindeki şerefli yoluna başlıyordu.

Burada 2 önemli nokta dikkat çekiyor:

1 - Mimar Sinan Muh. L.'sı Umumî Heyet, yani Konvan kararıyla kurulmuştur.

2 - 43 numara ile Loca numarası almasına rağmen berat verilmemiştir. Bu berat meselesi 90'lı yılların ikinci yarısına kadar zaman zaman alevlenerek hep gündemde kalmıştır.

1965 Konvan'ının 3. günü Araştırma Locasının kurulması karara bağlandıktan sonra 1965 olaylarını alevlendirecek, hızlandıracak seçimlere geçilmiş, 88 K.'in hazır bulunduğu toplantıda Nuri Pere, Necmettin Sahir Silan aday olmuş, Fikret Çeltikçi de Bü. Üs. Kaymakamı Enver Necdet Egeran'ı aday göstermiştir. Bunun üzerine söz alan Egeran K., Konvan öncesi Bü. Üs. Ekrem Tok K. ile vardıkları mutabakat doğrultusunda *"Çeltikçi B.'ime teşekkür ederim, fakat ben namzetliğimi koymuyorum"* der. İlk tur sonunda Necmettin Sahir Silan K.'in 38, Nuri Pere K.'in 34, Necdet Egeran K.'in 15 oy aldıkları tespit edilir ve 2. tura geçilir.

Bu arada Necdet Egeran K. söz alarak *"Kendisi namzetliğini koymadığı halde rey vermiş BB.'e teşekkürle, bunu bir iltifat addeddiğini, kendisine vazife vermek isteklerinde devam ettikleri takdirde bunu kabul edeceğini"* söyler.

Üçüncü turda Nuri Pere K.'in, Necdet Egeran K. lehine adaylıktan çekilmesiyle dördüncü turda 44 oy alan Egeran K., 42 oy alan Necmeddin Sahir Silan K.'in önünde Büyük Üstat seçilir. Bu seçim sonucu 1965 olayları üzerinde hızlandırıcı bir etki yapacaktır.

Aynı gün toplantının sonunda umumî menfaatler hakkında söz verildiğinde, K.'lerimizin henüz kurulma aşamasındaki Araştırma Loca-

sından beklentileri ifade edilmeye başlar, belki de Araştırma Locası ilk görevlerini üstlenmeye başlar.

Söz alan Fethi Erden B. *"İki günlük çalışmadan sonra neticeye varılarak güzel bir seçim yapıldı. Tecrübeli Üs.'ları yerlerinde bırakmak ve onları yenileri ile takviye etmek yerinde bir hareket oldu, kendilerini tebrik eder ve hepsine başarılar dilerim.*

Geçen yıl içinde, İstanbul Localarında çok güzel fikri mesai yapıldı: Genç KK.'imizi ilgilendiren çok önemli bir konu var: Mas.'luk açık mı olmalı, kapalı mı? Bir çok Localarda bu fikir hakkındaki tartışmalara rastladım. Biz eskiden, haricî âleme karışmamağı, Mas'.luk hakkında ne söylenirse söylensin, susmağı ve pâsif bir tavırla bütün hücumların geçmesini beklemegi prensip ittihaz etmiştik.

Genç KK.'imiz bu prensibi kabul etmiyorlar ve fiilen ne olduğumuzu haricî dünyaya anlatmamız gerektiğini istiyorlar. Bütün dünya obed-yansları, en muhafazakâr olanları bile, bu yola girmişler ve çeşitli cereyanlar karşısında, Mas.'luk susmakla değil, icraatıyla kendisini koruyabilir olduğuna inanmış görünüyorlar. Netekim ben bir aydın topluluğunda, bütün gizli cemiyetlerin, memleketimizde haini vatan diye vasıflandırıldığına, bu meyanda bizim de ismimizin geçtiğine şahit oldum. Orada gerekli cevapları verdim, fakat bu kâfi değildir, memleketin aydını bizim ne olduğumuzu bilmezse, geri kitleyi kim ve nasıl firenleyebilir? Çok seviyeli neşriyat, çok seviyeli kültür ve hayır işleri yaparak varlığımızı hissettirmeli ve bizim ne olduğumuzun bilinmemesi yüzünden gelecek darbeleri önlemeliyiz.

Yeni idare heyetinden bu konuda semereli işlere girişmesini temenni ediyorum."

Büyük Üstat: Fethi Erden B. haklıdır, esasen Araştırma Locasının vazifelerinden biri de budur. Elbirliğiyle Mas.'luğun hayrına çalışacağız, dedi.

Halit Arpaç B., İnkılâpta İzmir'de bütün Cemiyetler hakkında toplanma yasağı konmuştu. Derhal Kumandana gittim, haricilere verilen beyannameden bir nüshasını kendisine verdim, çok ilgilendi ve derhal toplantılarımıza izin verdi. Bizim gizlenecek bir şeyimiz yok, prensiplerin kapalı tutulmasındaki hikmeti bugünün dünyası artık kabul etmiyor. Fethi Erden B.'in fikrine ve mütalaasına ben de iştirak ediyorum.

Galip Kardam B., "Bu Lokalde ilk defa Delta Locasının toplantısında bulundum, bana saray gibi gelmişti. Çünkü toplantıda, eski Daimî

Heyete o kadar yersiz ve manasız hücumlar yapıldı ki, bana zindan gibi geldi. Bu camia, yapılan işlerde ve hizmetlerde, hiç bir iyi taraf görmedimi ki, konuşan KK.'imiz yalnız ve yalnız yıkıcı mütalâalar serdettiler, hiç teşvikkâr ve teşekkürü mütezammin bir kelime kullanmadılar. Tabii ki iş böyle değil, geçen Daimî Heyet çok iş yapmış, Büyük Locanın tanzimi işini başarmış, Türk Masonluğunun önüne, tarihinde ilk defa, dünya masonluk camiasında lââyık olduğu mevki almasını sağlayacak ufuklar açmıştır. Bunu tenkitlerini hırpalayıcı şekilde yapan KK.'imiz de bilirler, amma her şeyden evvel samimî olmamız lâzım geldiğini bütün KK'imizin kabul etmeleri, KK. arasında nifak çıkarmak teşebbüslerinden vazgeçmeliyiz. Memlekette yapılan hizmetler tabiidir, bunlardan dolayı Masonluk içinde insanlara mevki verilmez. Masonlukta mevki, Masonluğa yapılan hizmetin mükâfatıdır."

Fikret Çeltikçi B., "Masonluk bütün dünyada, ritüelleri, sembolleri ve senelik kelimeleri ile ve mesaisindeki ketumiyete riayet kaidesiyle kapalıdır. Bunun dışında her şeyi, felsefesi de, eserleri de alenidir ve dünya masonluğunun kuvvetini bu kapalılık ve bu açıklık yapar. Bizde durum tam aksinedir: mesaimizde ketumiyet yoktur, ritüellerimizde her şey yazılıdır. Bütün dünya âlem bunu bilir. Bunun dışında, güya prensiplerimiz kapalıdır, güya işlerimiz kapalıdır: Kaç B.'imiz seviyeli bir toplantıda, bilerek ve ikna edecek şekilde, Masonluk hakkında bilgi sahibidir. Hangi tenkide, yaptığımız eser budur diye göğüs kabartarak bir işimizi gösterebiliriz. Her şeyden evvel fikriyatımızı belirtmeliyiz, çok seviyeli ve Türkiye Büyük Locasının fikirlerini neşreden, onun kontrolü altında bulunan bir Dergiye sahip olmalıyız. Konvanın toplantı tarihi olan Nisan ayı da uygun değildir."

Dursun Bayraktaroğlu B., "Fethi Erden ve Fikret Çeltikçi KK.'imizin ikisi de haklıdırlar. Bugünkü dergimizi biz mensuplar bile okumuyoruz. Derginin Büyük Loca tarafından çıkarılmasını ve seviyeli olmasını temenni ediyorum. Yurt içine de yayılmalı, muhtelif vilâyetlerde Localar kurmağa çalışmalıyız", dedi.

Daha sonra söz alan bazı K.'lerimiz ritüeller konusuna değinip temennilerde bulunduktan sonra sükût cari olduğu tespit edildi. Keseler dolaştırıldı. Hatip B.'in, mesaimizin tam ve mükemmel olduğuna dair kanuni mütalâası alındı. Celseye usulü dairesinde son verildi. Ketumiyet vaadi hatırlatılan BB. celseyi usulü dairesinde tahliye ettiler.

Böylece üç gün süren bu fevkalâde önemli, belki de en önemli konvan toplantısı sona eriyordu ve Mimar Sinan Muhterem Locası böylesine önemli bir konvanda alınan karar neticesi kuruluyordu.

Konvanı takip eden **9.5.1965 günü** Bü. Üs. En Muh. **Enver Necdet Egeran K.**'in başkanlığında yapılan toplantıda Quatuor Coronati Locasının evveliyetle kurulmasına, burada çalışacak K.'lerin kimler olabileceğinin şimdiden araştırılmasına karar veriliyordu. Söz alan **Fikret Çeltikçi K.** dergi konusunu biran evvel ele almayı teklif ediyor ve bu konunun gelecek toplantı gündemine alınmasına karar veriliyordu. Gerçekten de **6 Haziran 1965 günü** yapılan toplantıda **Cevat Memduh Altar B.** söz alarak

.....
"Quatuor Coronati Locası çalışmalarının programlaştırılması keyfiyeti ile meşgul olduğunu, bu hususta varacağı neticeleri konvan tersimatının görüşüleceği celseye yetiştirmeğe gayret edeceğini" bildiriyordu.

Bü. Kâ. B., İngiltere Quatuor Coronati Locasının muhabir azasına gönderdiği talimatın Nuyorklu bir B. tarafından Sedat Abut'a gönderildiğini ve mumaillehy (adı geçen) tarafından Bü. Lo.'mıza tevdi olunduğunu bildirdi ve bu talimatı da Cevat Memduh Altar B.'e tevdi etti.

4 - Dergi konusu ele alındı, Fikret Çeltikçi B., dergimizin ciddi ve müessesemizin vakar ve seviyesine uygun olması gerektiğini ve bunun da Quatuor Coronati Lo.'sı tarafından deruhte edilmesi icap ettiğini söyledi. Bu teklif kabul olundu ve Dergi konusunun Quatuor Coronati Lo.'sı çalışmaları ile muvazi olarak yürütülmesi lüzumuna oybirliğiyle karar verildi.

.....
12 Haziran 1965 tarihli toplantıda söz alan **Fikret Çeltikçi B.**, Quatuor Coronati Locası Nizamnamesinin tedvini sırasında seçilecek ilk heyete Bü. Da. He. tarafından 15 kişinin tayin edilmesi gerektiği hususunu ifade eder.

Bu arada 65 olaylarının alevleri artık her tarafı sarmaya başlamıştır. O kadar ki 25 Temmuz 1965 tarihli Daimî Heyet toplantısının gündeminin 3. maddesinin a) şıkında Eğitim ve Öğretim Locası Nizamnamesinin görüşülmesi b) şıkında ise Quatuor Coronati (Araştırma Locası) nizamnamesinin müzakeresi olmasına rağmen konu tümüyle

Bü. Üs. En Muh.
Enver Necdet EGERAN K.

gelişmekte olan olaylara, Kardeşlerin tepkilerine ve Yüksek Şûra'nın tutumuna kayar, istifa edilip edilmeyeceği tartışılır, sonunda vaktin gecikmiş olması hasebiyle bu maddeler görüşülmeden oturuma son verilir.

Bununla beraber, olayların son derece hızlanmasına rağmen, 22 Ağustos 1965 günü Bü. Üs. En Muh..**Enver Necdet Egeran K.**'in başkanlığında, toplanan Büyük Daimî Heyet gündeminde yer alan Quatuor Coronati (Araştırma Locası) nizamnamesinin müzakeresi maddesini gerçekleştirebilir.

Mimar Sinan Locası için dönüm noktalarından biri olan bu toplantı tersimatının bazı bölümleri aynen şu şekildedir:

22 Ağustos 1965 Pazar günü yapılan Bü. Da. He. toplantısı tutanağı

Türkiye Bü. Lo.'sı Bü. Da. He.'i, 22 Ağustos 1965 Pazar günü saat 10 da İstanbul'da Merkez Lokalinde:

Bü. Üs. Dr. Enver Necdet Egeran B.'in başkanlığında toplandı.

Bü. 1. Na. Halit Arpaç,

Bü. 2. Na. Cevat Memduh Altar,

Bü. Ha. Sacit Öncel,

Bü. Kâ. Nafiz Ekemen,

Bü. Haz. Em. Cemal Gücü,

Bü. Has. Em. Hulûsi Selek

Bü. 3. Teş. Safa Dikmen,

Bü. Sanck. Fikret Çeltikçi BB. bulundukları halde celse açıldı.

Bü. Üs. Kaym.'ı Nuri Pere, Bü. 1. Muhk. Saffet Rona, Bü. 2. Teş. Galip Kardam, Bü. Da. Muh. Orhan Alsaç, Bü. Ha. Muh. Mansur Sayın BB.'in mazeretleri bildirildi.

Bü. 2. Muhk. Celâl Olcay, Bü. 1. Teş. Süreyya Akalın BB. gelmediler.

Bir evvelki toplantı tutanağı okunur, görüşölüp kabul edilir. Daha sonra sırasıyla gelen levhalar okunur, İstanbul bölge Mahfilinin borçları, İhtiyarlık Yardım Sandığı Tüzük tasarısı görüşölür. Gündemin 5. maddesi Araştırma Locasıdır :

5.- Araştırma Locası Tüzük tasarısının müzakeresine geçildi.

Fikret Çeltikçi B., hazırladığı metni okudu. Cevat Memduh B., ilk metni kendisi hazırlamış olduğu için ilk sözün kendisine verilmesini rica etti ve Fikret Çeltikçi B.'i hazırladığı eserden dolayı tebrik etti.

43 Numara ile Mimar Sinan Araştırma Locası - Quatuor Coronati'nin kurulmasına, hazırlanan metnin teksirine ve tamimine oybirliğiyle karar verildi.

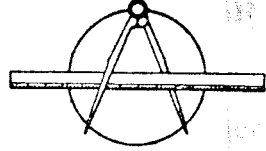
6. Eğitim ve Öğretim Locası müzakeresinin gelecek toplantıya bırakılmasına oybirliğiyle karar verildi.

Böylece Pek Muh. Fikret Çeltikçi K.'in hazırladığı İç Yönetmeliğin kabul edilmesiyle, bu yönetmeliğin 1. maddesinde belirtildiği gibi **43 numaralı Mimar Sinan Muh. L.'sının kuruluş tarihi de 2 Mayıs 1965 olarak kesinleşmiş oluyordu.**

Kezâ Büyük Loca, 43 numaralı Mimar Sinan Muh. L.'sının kurulduğunu **21 Eylül 1965** tarihli levha ile K.'lere ilân ediyor, **4 Ocak 1966 tarihli davetiye** ile davet edilen Kurucu K.'ler **15 Ocak 1966 Cumartesi günü saat 15.00'te ilk toplantılarını** gerçekleştiriyorlardı. Bunun sonucu 40 yıllık şerefli yaşamının ilk adımlarını atan Mimar Sinan Muhterem Locası'nın hazırlayıp, yayınladığı Mimar Sinan Dergisinin ilk sayısı da 1966 yılının Ekim ayında Kardeşlere ulaşacaktır.

KAYNAKLAR

- H.K.E.M.B.L. Arşivi
- Umumî Heyet Toplantısı Tersimatları
- Daimî Heyet Toplantısı Tersimatları
- Daimî Heyetin Umumî Heyete sunduğu raporlar
- LAYİKTEZ CELİL, *Türkiye'de Masonluk Tarihi, Cilt I*, Yenilik Basımevi.
- LAYİKTEZ CELİL, *Türkiye'de Masonluk Tarihi, Cilt II*, Yenilik Basımevi.
- AYAN TAMER, *Hamtaşın Evrimi, İkinci Kitap*, Türkiye Masonluk Tarihinin Anahatları, S.13-50, Ak Yayınları, 2001.

ROSSLYN ALDATMACASI VE AKADEMİK TARİHÇİ - POPÜLER TARİHÇİ FARKI

Robert L. D. COOPER

Derleyen: Celil LAYİKTEZ

INTRODUCTION TO THE ROSSLYN HOAX

The writer of "The Rosslyn Hoax" Robert L. D. Cooper, P. M. of the Quatuor Coronati Lodge, is the curator of the museum of the Grand Lodge of Scotland. The following is a résumé of the introduction to this work, where Bro. Cooper criticises the biased research of recent popular historians and tells us how academic research should be conducted and shows us the pitfalls awaiting historians.

The Rosslyn Hoax kitabının yazarı tarihçi Robert L. D. Cooper İskoçya Büyük Locası Müze ve Kütüphanesinin Küratörü ve Quatuor Coronati Araştırma Locasının Önceki Üstadı Muhteremidir. 12 yıl süren bir araştırmadan sonra Ağustos 2006'da yayınladığı bu kitabın giriş bölümünde, İskoçya masonik mitlerini inceleyerek, tarihi araştırmanın nasıl yapılması gerektiğini ve bu arada tarihçileri bekleyen tuzakları inceliyor. Mason tarihini araştıran Kardeşlerimize ışık tutabilir düşüncesiyle, Cooper'in bu önsözünü çevirmeyi uygun gördüm.

Mitin gücü

Son 20 yılda birçok popüler yazar kitaplarında modern Hürmasonluğun "Tampliye Şövalyeleri" diye bilinen Ortaçağın "Hazreti İsa'nın ve Süleyman Mâbedinin Yoksul Askerleri"nden kaynaklandığını ima ederler. Bu yazarlar genelde söz konusu kaynağın cemiyetler arasındaki sentezin İskoçya'da vuku bulduğunu yazarlar. Onlara gayretleri için teşekkür borçluyuz. Başka türlü olamayacak bir tartışmayı başlatarak, daha önce sorulamayan birçok soruyu ortaya attılar. Hürmasonluğun günümüzde spekülatif olmasına rağmen, bu süreç olumludur ve Hürmasonları üyesi oldukları bu çok özel cemiyeti daha iyi anlamaya teşvik ettiğinden önemlidir. Mason olmayanlar da, bu kadim cemiyetin içyüzünü bilmemeleri handikabına rağmen, bu kitapları çokça satın aldılar.

Tarihçinin görevi bu tartışmaya katılarak sorulara cevap vermektir. Bu şekilde de Hürmasonluğun genelde ve özel olarak İskoçya'daki geçmişi tetkik edilecektir.

Hürmasonluğun kaynak ve gelişmelerini tetkikte iki ana yol vardır:

- Akademik yaklaşım
- Popüler veya Alternatif (bazılarına göre mitolojik) yaklaşım.

Akademisyen "tarih"i şöyle tanımlayabilir:

"..... tarihçiler en geniş sağlam kaynak yelpazesini kritik gözle tetkik ederek, mitleri şüphe ile karşılamalı ve yanlışların tekrarlanmasını önlemek üzere yorumda bulunmalıdırlar."

Yeni fikirler oluştuğunda ve yeni deliller ortaya çıktıkça, geçmişin yapısı ile ilgili teoriler analitik yöntemle yeniden irdelenmelidir. Bu sürekli süreç içinde, mitler dahil olmak üzere, geçmişin tüm veçheleri yeniden gözden geçirilir. Tarihe mal olacak böyle bir yaklaşım, yerleşik teorilere sürekli meydan okuyacaktır.

Karşı yaklaşım, yani Popüler Yaklaşım da sürekli ve hiç bir zaman bitmeyecek olan bir tarzdır. En büyük fark, sürekli yeniden tetkik ve yeniden değerlendirme sürecine mitlerin ana hatlarının dahil edilmemesidir. Mitler yeniden tetkik edilirse, bu tetkik, hataların düzeltilmesi veya yeni bulunan malzemenin dahil edilmesi hallerinde dahi, mitin temeline dokunmaz, daha doğrusu yerleşik temeli doğrulamaya yönelik olur. Böylece mitler sürekli yeniden yorumlanabilirlerse de temel değişmez. Bu yaklaşımın belirleyici vasfı, geçmişle per se (olduğu gibi) değil de, yerleşik görüş açısından yorumlamadır; do-

layısıyla bu yerleşik görüş açısı güçlendirilecek tarzda tarih yorumlanmış olur.

Mitlere dayanan Popüler Yaklaşım şöyle tanımlanabilir:

".... belirli bir topluluğu, bir teşkilâtı ya da doğal veya sosyal bir fenomeni inceleyen geleneksel hikâye"

Bir çalışmanın Alternatif Yaklaşımın ürünü olduğunu tespit eden bazı teknikler vardır, bu tekniklerin ana hatlarını burada kısaca anlatmaya çalışacağım, böylece tetkik edilebilecek bibliyografyanın içinden sağlıklı seçim yapmak mümkün olacaktır.

Popüler veya Alternatif Yaklaşım yazarlarının kitaplarını tetkik ederken karşılaşılan en büyük zorluk araştırma yöntemlerini, kurallarını açıklamamalarıdır. Bunu anlatmak için bir analogi (benzetme) kullanılabilir: Dünyanın her yerinde, uzmanlık sahalarında görev yapan profesyonel kişilerin belirli bir standart eğitimden geçmiş olmaları beklenir. Örneğin, herhangi bir ülkede bir diş doktoruna gidildiğinde, doktorun mesleğini icra etme iznini almadan önce enternasyonal standartlarda bir eğitimden geçtiğine güveniyoruz. Geçmişle ilgili yazılar yazmak ise böyle kesin kurallara

bağlı değildir. Her yazar ehliyetli bir tarihçi değildir - bunun iyi tarafı bazı ilginç malzemenin başka türlü halkın dikkatine sunulamayabileceğidir. Ancak, bir yazarın akademik anlamda tarihçi olmadığını ve bu nedenle sorunlar yaratabileceğini tespit etmek kolaydır. Akademik ile Popüler yaklaşımlar hakkında burada söylediklerimizin eleştiri olmadığını belirtmek isterim. Amaç okura yazarının hangi yöntemi uyguladığını anlamasına yardımcı olacak yolu göstermektir. Bunun da bir yolu Popüler Yaklaşımına özgü teknikleri işaret edip ortak zafiyetlerini tartışmaktır.

Negatif = Pozitif

Bir pozitif ispatlamak için negatif kullanmak, ilk bakışta kabul edilebilir, hattâ mantıklı gözükabilir. Ancak, ender olarak bu tarzda bir izahat görürüz, genelde bir sürü olayın anlatımı sırasında gerçek kamufle edilebilir ve bu nedenle Popüler Yaklaşım tekniğini uzun ve detaylı bir metinde teşhis etmek zor olur. Negatifle pozitif ispatlama arayışı çoğu kez yazarın tezini destekleyecek ciddi delil yokluğunda karşımıza çıkar. Esasta sav şöyle gelişir: *"Kaçak Tampliye Şövalyelerinin Argyll'e tekneleriyle sığındıkları ve orada yedi yıl müddetle saklandıktan sonra da*

Bannockburn⁽¹⁾ savaşında sahne aldıklarına dair delil olmaması, bu olayların vuku bulmadığını ispatlamaz". Bu teknik yanlış varsayımlara dayanır; bir olayın olduğuna dair delil eksikliği, o olayın olabileceğine işaret eder ve kısa zamanda olay gerçekten olmuş gibi kabul edilmeye aday olur. Bu düşünce tarzı büyük sıklıkta görülerek haklarında delil olmayan birçok olayın ispatında kullanılır. Bu tekniğin cazibesi, hakkında delil olmayan her çeşit savın ispatında kullanılabilmesidir.

Meşrulaştırma:

Her yazar çalışmasının doğru, faydalı, iyi yazılmış ve gereğince araştırılmış olarak - başka bir deyimle, makalesinin meşru bir tarihsel belge olduğunun - kabul edilmesini ister. Bir çalışmanın meşruluğunu ispatlamanın bir yolu, konu hakkında uzmanlıkları bilinen ünlü kişilerin iktibas edilmesidir. Uzmanın katkısı çok az da olsa, adından bahsedilmesi meşruiyetin tasdiki için yeterli gözükebilir. Kitabın bibliyografya bölümünde uzman kişilerin eserlerini sıralamak, bu eserlerin de tetkik edildiği hava-

sını yaratarak meşruiyet görünüşünü takviye eder.

Retrospektif (geriye dönük) Uygulama:

Birçok kişi geçmişe kendi yaşam ve deneyimlerinin ışığında bakar. Bu durum çok doğal olmakla beraber, eğitimsiz bir tarihçi için tehlikelidir. Gerekli dikkat gösterilmediği takdirde, delillerin kullanımı ve özellikle değerlendirilmeleri insanı yanlış sonuçlara götürebilir, kişi kendi inanç, ön yargı ve hissiyatını geçmişe dayatabilir.

Modern toplumu anlayış tarzımız, içinde aldığımız yer, özel dikkat harcanmadan geçmişe uygulanamaz. Örneğin, modern toplumda çocukların yeri ile geçmişteki yerleri çok farklıdır. Viktorya İngiltere'sinde "çocuklar görülmeli ama sesleri duyulmamalıdır" düşüncesi günümüzde geçerli değildir. Aynı şekilde 19. yüzyılda çocukların yasal hakları ve onlara verilen öncelik günümüzün anlayışına uymaz. Daha gerilere gittiğimizde çocuk hakları hiç yok gibiydi, yasa önünde erişkin kişilerle aynı cezai sorumlulukları vardı. Bugün bilgi

(1) *Bannockburn* meydan savaşında, *Tampliye Şövalyelerinin* yardımı ile, *İskoç ordusu*, üstün güç gelen *İngiliz işgal ordusunu* yendi. *Tampliye Şövalyeleri*, *afroza rağmen kendilerine sığınma hakkı veren İskoçları*, *Papa'nın yasalarına uyararak Şövalyeleri zindanlara atan İngilizlere karşı savunmuşlar*, *çarpmışken de kendilerine özel zırhlı süvari taktikleri ile savaşın kazanılmasının mimarı olmuşlar.* (C.L.)

ve deneyim sahibi olmamız bu hassaları aynen geçmişe uygulayabileceğimiz anlamına gelmez. Geçmiş, zamanın geçerli değerlerinin, toplum tepkilerinin ışığında ve insanların olaylara bakabilecekleri açıdan incelemek gereklidir. Böylece, zamanın insanlarına günümüz değerlerini dayatmaktansa, onların bize hitap etmelerini sağlamış oluruz. Geçmiş anlamaya başlayınca, günümüzle olan farklılıklar ortaya çıkar. Ne yazık ki tarihçilerin günümüzün değerlerini retrospektif olarak geçmişe uygulamalarının zararlı örnekleri sayılamayacak kadar çoktur.

Tarihçinin doğru bildiklerini göz ardı etmesi, bilinçli cehalet (self imposed ignorance):

Akademik tarihçi ileri sürülen varsayımları irdelerken eldeki tüm verileri kullanmalıdır, "rahatsızlık verebilecek" bilgileri dahi değerlendirmesine dahil etmelidir. Sürecin bu bölümü yazımızın başında da ele alınmıştı. Bu rahatsızlık verebilecek, tezi çürütebilecek bilgilerin kullanılmaması, ancak tarihçinin bilgisi dışında bir yerlerde yayınlanmışlarsa, mazur görülebilir. Tampliye Şövalyeleri, Hürmasonluk ve Rosslyn Şapel gibi haklarında çok kapsamlı araştırma-

ların yayınlandığı konular araştırıldığında, önemli bilgilerin, özellikle ilk kaynakların gerçekten bilinmemesi söz konusu olmaz. En önemli malzeme dikkate alınmadan yazılan modern popüler eserlerde okuyucuya çarpıklaştırılmış bir gerçek sunulurken göz ardı edilen bir unsurun daha var olduğu ortaya çıkmaktadır: o da hissiyat veya hırs ve heyecan.

Bazı yazarların, araştırmalarına başlamadan önce, varsayımlarını içine aldıkları çerçeve, kendilerini belirli sonuçlara götürmek üzere şartlandırır. Bu noktada, "açık" ve "yol gösteren" suallere dönüyoruz. Örneğin, "Rosslyn Şapel'i ile Melik Süleyman'ın Mâbedi arasında var olan benzerlikleri" sorguladığımız zaman, peşinen bazı benzerliklerin var olduklarını, onları keşfetmek işinin kaldığını kabul ediyoruz. Bu neviden kapalı sorular sorulduğunda, daha işin başında, bazı malzemelerin kullanılması kuşku uyandıracığından, bu malzemeler kullanılamaz hale geliyor. Ancak, böyle kapalı sualler soran yazarlar, er ya da geç, önemli bilgi malzemelerinin göz ardı edildiği gerçeği ile karşı karşıya kalacaklardır. Araştırmacının da, merkezi öneme haiz, bu tür kullanmadıkları bilgilerin öneminin farkında olmadıkları savı da inandırıcı olamıyor.

Diğer bir savunma şekli de, araştırmacının bu bilginin mevcudiyetini bilmediği yolundadır. Bu savunu şekli zayıftır ve eserin tümü üzerine şüphe getirir. Araştırmacının kilit noktalarından biri, var olabilecek tüm bilgileri ortaya çıkarmak ve onları tahlil etmektir.

Yukarıda ifade edildiği gibi, his önemli bir faktördür. İnanç güçlü bir histir ve kişinin inandığı şeyin doğru olduğunu ispat etmeye çalışması önüne zor geçilebilen bir niteliktir. Tarihçi, hissiyatını araştırma sürecine dahil etmeye eğitilidir; buna rağmen, hissiyatının galip geldiği anlarda, bunu açıklamakla yükümlüdür. Bu son ifadenin nedeni, araştırmacının yazarken tâbi olduğu hissiyatı bilemeyen okuyucuyu olabilecek yanlışlardan korumaktır. Araştırmacının inancını ispat edebilecek delillerin ortaya çıkarılmasının güçlü dürtüsü, aksi tezi ispat edebilecek delilleri yok edebilir.

Bu kitapta (*Rosslyn Aldatmacası*) tartışılan konularda yukarıda sözü edilen araştırmacı hatalarının örneği çoktur. İleride teferruatıyla irdelenecek sözde St Clair Beratları⁽²⁾ bunun en bariz örneğidir. Bu elyazmaları İskoçya Büyük Locası'nda bulunmaktadır. Tarihleri yaklaşık 1601 ve 1628 olan bu beratlar St. Clair ai-

lesinin İskoç Hürmasonluğu ile olabilecek ilişkilerinin aydınlanmasında birinci derecede dokümanlardır. Ne yazık ki, Popüler Yaklaşımın modern yazarlarından hiç biri bu orijinal dokümanları tetkik etmemiştir.

Kendi Eserlerinden İktibas Etmek:

Araştırmacılar genelde belirli bir sahada uzmanlaşırlar. Bilgi birikimleri, söz konusu sahada, uzman kişi olarak iktibas edilmelelerini meşru kılar. Araştırmacıların eserlerinde geçmişte yapmış oldukları çalışmalardan malzeme kullanmaları doğaldır. Ancak, geçmişte varsayım veya spekülasyon olarak ileri sürdükleri fikirleri, delil olarak iktibas etmek etik değildir. Okurların çoğu, böyle bir iktibasla karşılaş-tıklarında geçmiş esere dönerek kontrol etme zahmetine katlanmazlar.

Başka Araştırmacılardan İktibas:

Uzmanlar mecburen birbirlerinden iktibaslarda bulunurlar. Bu doğaldır, kaldı ki bir araştırmacı, araştırdığı sahada tüm yazılanları, karşı tezi savunuyorlarsa dahi, tetkik etmek zorundadır. Önemli bir araştırma göz ardı ediliyorsa, bu ihmalin hangi fik-

(2) *St. Clair Charters*

re hizmet ettiği sorulur. Aynı değerlendirme deliller arasında seçme yapıldığında da geçerlidir. Bu davranışın sonucunda yazarın inandığı tezi destekleyen bilgiler çalışmasına aktarılırken, karşı tezi destekleyen bilgiler yokmuş gibi addedilir.

Modern bilgi, malzeme ve deneyimlerin retrospektif olarak kullanımları da "*zorlamalı modern delil*" olarak kabul edilebilir. Bir modern yazarın mütalâasını, izlenimlerini veya çıkardığı sonuçları tetkik edilen döneme taşıması ve o dönemde geçerli olan değerlere uyarlaması "*zorlamalı modern delil*" olur. Bu olguya tek örnek yeterlidir: Bir yazar İskoçya Kralı James II'nin (1430 - 1460) William St. Clair of Rosslyn'i İskoç Masonlarının katihtsal⁽³⁾ Büyük Üstadı tayin ettiğini yazdı. James II'nin biyografisini yazan başka bir yazar bu olayı, ilk yazardan iktibas ederek, gerçekmiş gibi gösterdi. Olay modern bir yaratmadır, ancak şimdi, yeni delil niteliğiyle, geçmişin kronolojisine dahil edilmiştir. Sıklıkla kullanılan bu bilgi, kısa zamanda kabul edilmiş gerçek şeklini alır. Mitlerin temelini sorgulamak tarihinin başlıca görevlerinden biridir.

İktibasları göstermemek:

Kullanılan kaynaklar bir genel bibliyografyada, dip not veya son notlarda veya kitabın tanıtım sayfasında gösterilip ayrıca metin içinde işaretlenmediği zaman tüm savların iyice araştırılıp kullanılmış olduğu havası yaratılır. Bu da yanıltıcıdır.

Komplo Teorileri:

Bu kitabın (Rosslyn Şapeli) kapsadığı konular hakkında zaman zaman yayımlanmış eserlerde komplo teorilerinin varlığını görüyoruz. Temel düşünce bazı şeylerin var olduğuna dair inançtan kaynaklanır. Bu, bir soy ağacından Tampliye'lerin hazinelerine kadar uzanan bir listeyi oluşturabilir. Bu savların doğrulanması için delil gösterilmez, komplo teorisi yeterlidir. Maksat bir şeyin gizli varlığını korumaktır; komplo, sırlarının açıklanmasını istemeyen, sırra vakıf kişilerin işidir, zira sırrın ifşa edilmesi dünya dengelerini bozabilir. **Tüm gizleme gayretlerine rağmen, zaman zaman sırlardan biri açıklanmış olur.** Hiçbir sırrın açıklanmaması sırların varlığının ispatıdır. Tek tük bir sır açıklandığında da daha başka sırların mevcudiyeti ispatlanmış olur. Bu totolojik⁽⁴⁾ savunma tar-

(3) Miras yoluyla babadan oğula intikal eden

(4) Tautology: aynı şeyi başka kelimelerle tekrarlamak

zında, bir sırrın, gizli bilginin, saklı hazinenin veya kan bağının (soy ağacı) varlığını savunan kişiler, savlarını ispatlayacak delilleri gösterememenin sorumluluğunu hep başkalarına yüklerler.

Basit hatalar:

Hiç bir tarihçi basit hata yapmaya karşı bağışıklık kazanmamıştır. Herkes bilmelidir ki hata her zaman olabilir ve hatalara karşı uyanık olunmalıdır. İlerde düzeltilebilmeleri için ve okurları uyarmak açısından, hatalara işaret edilmesi profesyonel bir zerafettir. Tipografi, gramer ve imlâ hatalarının dışında sorun bazı önemli bilgilerin göz ardı edilmesi veya yanlış yapılan iktibaslardır.

Kaynakların seçimli (selective) kullanımı:

Akademik ve Popüler yaklaşımlar arasındaki önemli bir başka fark da bilgi kaynaklarının seçimli kullanımıdır. Akademik yaklaşımda, sözü edilen varsayımlar açısından, bazı deliller nedensel zor ya da garip olsalar da, tümünün irdelemeye dahil edilmesi gerekir. Popüler yaklaşımla hareket edenlerin böyle bir ayak bağları yoktur. Sonuç önceden tayin edilmiş olduğundan (başka bir deyişle mit peşin olarak doğru kabul edildiğinde),

yalnızca bu görüşü destekleyen deliller dikkate alınır. Eğer başka türlü bir delil kullanılıyorsa, o da, söz konusu delilin getirisini etkisizleştirmek içindir.

Spekülasyonları gerçek gibi göstermek:

Geçmişle ilgili spekülasyonlarda bulunmak, geçmişle ilgili yazmanın bir parçasıdır ve bir varsayım ya da teorinin de yapısı budur. Ancak, burada benim ifade etmek istediğim, başkaca delil olmadan, spekülasyonun ispatlanmış gerçek gibi gösterilmesidir. Spekülasyonu gerçeğe dönüştürmek ince bir yoldan geçebilir. Değişiklik çok az kelime kullanılarak yapıldığından fark edilmeyebilir ve lâf kalabalığında değişiklik gizlenebilir. Yanlış bir "*gerçek*" böylece vurgulandıktan sonra, yukarıda tarif edilen tekniklerle, sık sık kullanılarak doğruluğu tescil edilir. Bunun en basit örneği, yazarın mantıklı gelebilecek bir spekülasyonda bulunduktan sonra, ileride "*daha önce gösterdiğimiz gibi...*" diyerek eski varsayımını kabul edilmiş gerçek gibi göstermesidir. Pek az okur kitapta geriye dönerek önceki beyanı kontrol etmek zahmetine katlanır. Eğer, gerçek gibi gösterilen spekülasyon yazarın başka bir eserinde vuku bulmuşsa, geriye dönüp beyanı kontrol etmek daha da zorlaşır. Rosslyn Aldatmacası kitabımda

bu gibi durumların örnekleri verilecektir.

Metodoloji:

Yazarın kullandığı tarihsel metodolojiyi (yöntem bilim) açıklaması önemlidir. Masonik tarih yazılırken, Alternatif ya da Popüler Yaklaşımı kullanan yazarların en çok eleştirildikleri nokta metodolojilerini çok ender açıklamalarıdır. Bu nedenle, tarihçi olmayan okur, olayların akademik düzeyde araştırıldığını zannedebilir.

Söz konusu teknik ve yöntemler örnekleme metodu ile daha iyi anlatılabileceğinden, bunlar kitabın metninde özellikle işaretlenmişlerdir.

Yukarıdaki anlatımdan sonra

Varsayımlar:

Yukarıdaki anlatımdan sonra Rosslyn hakkındaki başlıca varsayımları işaretlemek istiyorum: Bu kitap, İskoç bakış açısından, Hürmasonluğun kaynakları ile ilgili popüler mitleri irdelemekte ve aşağıdaki soruya yanıt aramaktadır:

"Ortaçağ nizamlarından⁽⁵⁾ Tampliye Şövalyelerinin Fransa'dan kaçarak İskoçya'ya yerleştikleri, Bannockburn Savaşında İskoçya Kralı Robert the Bruce'ı destekledikleri ve bu hiz-

metlerine karşılık Hürmasonluk diye adlandırılan bir yeraltı teşkilâtını kurdukları, bu teşkilâta gerçek kimliklerini saklayarak "hazinelerini" ve ezoterik bilgilerini gizleyebildikleri hakkında deliller nelerdir?"

İkinci derecede, ama gene de önemli, iki soru daha vardır:

"Tampliye Şövalyelerinin Hürmasonluk kisvesi altında İskoçya'da yaşamlarını sürdürmelerinde St. Clair ailesi ile Rosslyn Şapel'inin, varsa, rolü nedir?"

ve

"Yukarıdaki savı destekleyecek başkaca fiziksel deliller var mıdır?"

Modern Mit'in Ana Öğelerinin Özeti:

- 13 Ekim 1307'de Fransa Kralı IV Philip'in (1268 - 1314, *tahata çıkışı: 1285*) Tampliye Şövalyelerini toplu olarak tutuklama emrini bazı şövalyeler önceden haber almışlardı.
- Böylece uyarılan şövalyeler Tampliye donanmasının bulunduğu La Rochelle limanına (18 gemi olduğu iddia ediliyor) kaçtılar. Hazinesinin yüklendiği gemiler, tutuklama başlamadan, demir aldılar. Filo iki gruba bölündü: bunlardan biri Portekiz'e, di-

(5) order = nizam

ğeri de Batı İskoçya'ya, özellikle Argyll'e yönlendi. Mitin ileride gelişmesinde, bu ikinci grubun da ikiye bölünerek, Argyll'e ek olarak bir bölümünün de Midlothian'a gittiği iddia edildi.

- Kaçak Tampliye Şövalyelerinin İskoçya'ya gelişlerinin sebebi Kral Robert I'in (1274 - 1329, tahta çıkış tarihi: 1306, Papa Clement V (1264 - 1314, Papa oluşu: 1305) tarafından aforoz edilmiş olması ve bu nedenle Papalık yasalarının İskoçya'da geçerli olmamaları.
- Argyll, kaçakların kolay saklanabilecekleri ıssız bir bölge olduğundan seçilmişti. Tampliye Şövalyelerinin İskoçya'daki merkez mâbetleri Ballantrador'da olduğundan ona yakın olan Midlothian limanı seçilmişti.
- Bannockburn Savaşında bu kaçaklar savaşın dönüm noktasında ortaya çıkarak dengeyi İskoçya ordusunun lehine çevirdiler. Tampliye Şövalyeleri kendilerine sığınma hakkı tanıdığından Robert I'in lehinde savaşa müdahale ettiler. Zamanında yapılan bu müdahale sayesinde İskoçya bağımsızlığını kazandı.
- Bannockburn'u takiben Robert I yeni bağımsızlığını ka-

zanmış olan ülkesinin Hristiyan dünyasına yeniden kabul edilmesini istiyordu, ancak "heretik" Tampliye Şövalyelerinin ülkesinde serbest olmaları bu amacına ulaşmasına engel teşkil ediyordu. Bu durumu halletmek üzere zaman zaman "Krali İskoçya Nizamı, Heredom Şövalyeleri", veya "Hürmasonluk" diye anılan Hürmasonluk Nizamını kurdu. Tampliye Şövalyeleri gizlice Hürmasonluğa katıldılar, böylece de Kral artık Tampliye Şövalyelerinin İskoçya'da bulunmadıklarını iddia edebildi.

- Robert I, Hürmasonluk Nizamını İskoçya'daki kaçak Tampliye Şövalyeleri için kurduğundan, Hürmasonluk doğrudan Tampliye Şövalyelerinden kaynaklanmaktadır.
- St. Clair ailesi, 1314'den itibaren bu gelişime hizmet etmiştir. Tampliye'lerin c.1307'de İskoçya'ya getirdikleri hazineleri saklamak üzere Midlothian'da Rosslyn Şapel'i inşa ettiler. (St. Clair ailesi ile Rosslyn Şapel'in mite dahil edilmeleri nispetten yeni bir olgudur.)
- 1307'den sonra kaçak Tampliye Şövalyelerinin İskoçya'da var olduklarına dair çok miktarda fiziksel delil vardır.

Bu kitabın ana gayesi Hürmasonluğun kökeni hakkında Popüler ya da Alternatif görüşleri irdelemektir. Yalnız, bilinmelidir ki bu konuyla ilgili başka varsayım ve teoriler de mevcuttur. Çok kısa da olsa, okura kıyaslama ve daha derin araştırma imkânını tanımak için, burada bu teorilerden bahsetmek istiyorum.

Melik Süleyman Mâbedi Teorisi:

Eski Ahit'in Krallar 1 (Bap 5-8) ve Tarihler 2 (Bap 3)'de yazıldığı gibi Melik Süleyman'ın inşa ettirdiği mâbedin Hürmasonluk'ta önemli yeri vardır. Bu teoriye (*daha doğrusu varsayıma*) göre Melik Süleyman Mâbedi tarihte inşa edilen ilk taş yapıdır ve onu inşa eden taşçı zanaatkârlar sonradan Hürmasonluğu oluşturmuşlardır. Bu varsayımın dayandığı tek temel Krallar ve Tarihler'in içinde yer alan olaylarla kişilerin doğru anlatıldığı savıdır. Başka bir kaynak masonik efsanenin kendisidir. Bu teori Tampliye Şövalyeleri mitinin bir parçası olmaya başlayınca, daha da geliştirilmiştir.

Operatif Zanaatkârların Spekülâtif Masonluğa Geçişleri Teorisi:

Popüler ya da Alternatif yazarların ileri sürdükleri teorilere karşı en tutarlı alternatif budur. Te-

mel olarak bu teoride, tüm Avrupa'da Ortaçağların büyük katedrallerini inşa eden taş işçileri, yaşamın kaprislerine karşı korunmak üzere, kral veya kilisenin himayesinde olan loncalarda teşkilâtlanmışlardı. Bu taş işçilerinin çoğunun okuryazar olmasına rağmen, batı dünyasının bu huşu uyandıran binalarını inşa edebilmiş olmaları bazılarınca mucize olarak nitelenmiştir. Kıt'anın dört bir yanında çalışan ve sık sık bir şantiyeden diğerine seyahat eden bu taş işçilerinin yalnızca kendilerince bilinen sırları olmalıydı. Yüzyıllarca babadan oğula geçen bu gizli bilgiler, onların Avrupa'nın bu en muhteşem mâbetlerini inşa etmelerine imkân tanıdığı gibi, tanınmamış oldukları yerlerde dahi çalışmalarına zemin hazırlamıştır.

Bu teoriye karşı olan iki yazarın karşı savı ise:

".... çok dikkatli araştırmalara rağmen, Ortaçağ taşçı ustaları loncalarının İngiltere'de var olduklarına dair hiç bir yazılı delil bulunamamıştır. Eğer bu loncalar gerçekten var idiye, mutlaka, çok hafif de olsa, bir izleri kalırdı; birçok Avrupa ülkesinde bu loncalar vardı ve faaliyetleri ile ilgili yeterince delil bulunmaktadır. Gould'un "Hürmasonluk Tarihi" eserinde, tüm Avrupa'yı kaplayan taşçı işçi loncalarını anlatmaktadır. Bunla-

rın bulunmadığı tek ülke Britanya'dır⁽⁶⁾ (British)!"

Bu ifadenin yer aldığı kitap⁽⁷⁾ genelinde İskoçya ülkesi ve İskoç Masonluğu ile ilgilidir. İngiliz tarihinin Britanya İmparatorluk tarihi ile bir olduğunu sanan yazarlar böyle hatalara düşebilirler. İskoçya'da hala varlığını sürdüren, 15. yüzyılda kurulan taş işçileri "cemiyetleri"⁽⁸⁾ vardır. Her ne kadar bu cemiyetler günümüzde yardım cemiyetlerine dönüşmüşseler de, yazılı evrakları kıymetli bilgi kaynaklarıdır. İskoçya Taşçı Masonları Cemiyetlerinin 1475 yılından itibaren kayıtları mevcuttur.

Bir İskoç Locasının ilk yazılı tersimatı 1599 yılı Ocak ayı toplantısına aittir. Bu tersimat Aitcheson's Haven Taşçı Masonları Locasına aittir. 1 numaralı Edinburgh Locası'nın (Mary's Chapel) elimize geçen ilk tersimatı Temmuz 1599 tarihliidir.

17. yüzyılda sıklıkla "Mason Kelimesi"nden bahsedilir. Bu referanslar, masonik veya diğer, Tampliye Şövalyelerine hiç bir atıfta bulunmaz. Ortaçağ'ın Tampliye Şövalyeleri ile Taşçı

Masonların bir teması olmuşsa da, ayrıntı fakiri olan bu tersimatlara böyle bir bilgi dahil edilmemiş de olabilir. Ancak, hiç değilse mite göre, bu ilk localar direk olarak Tampliye Şövalyelerinden gelmektedir ve tersimatlarda bu görüşü destekleyecek tek bilgi yoktur. Kaldı ki, mitin varlığını tehlikeye düşüren bir önemli nokta ortaya çıkıyor: bu locaların üye matrikül listeleri, taşçı masonların cahil ya da azıcık okur yazar olduklarını ve bunların 292 yıl boyunca gizli bilgilerin ve kutsal hazinelerin bekçileri olma niteliğine sahip olduklarını gösteriyor.

Hürmasonluk, Tampliye Şövalyeleri, Rosslyn Şapel ve benzeri konularda yazılı iyi ve kötü malzemenin miktarı çok fazladır ve her kitap ile makaleyi burada eleştirmek mümkün değildir. Alternatif olarak, bu türde çalışan yazarların kullandıkları yöntem ve tekniklerin irdelenmesi ile yazılı malzemenin nasıl değerlendirilebileceğini göstermek istedim. Bu çabam bile ancak konuya giriş olarak kabul edilebilmektedir, zira geçmişle ilgili yazılanların eleştirel analizinin nasıl ya-

(6) but none is British!

(7) C. Knight ve R. Lomas'ın yazdığı *The Hiram Key*, s.20

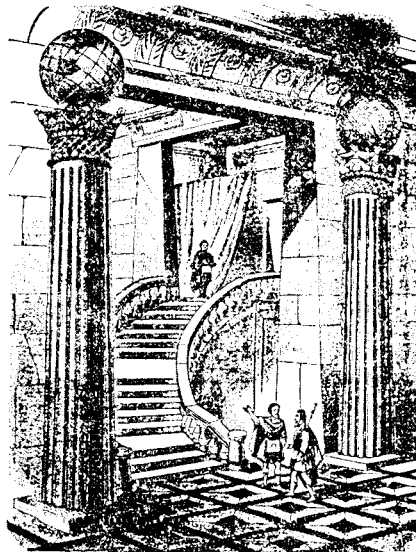
(8) Bunların arasından Edinburgh Locası'nın toplantı tersimatları kesintisiz günümüze kadar gelmiştir. İskoçya'da loncalara "incorporation - müessese - cemiyet" denirdi. Yukarıda sözü edilen yazarların lonca tabirini sürekli kullanmaları, İskoçya tarihini yeterince incelemediklerini gösterir.

pılması gerektiğini açıklamak kendi başına yoğun bir araştırma gerektirir.....

....Tüm mitlerin bir çıkış noktası vardır..... Mite göre İskoçya'da, Ortaçağ'ın Tampliye Şövalyeleri Nizamı ile Hürmasonluk arasında bir bağ mevcut olduğuna göre, böyle bir bağın mevcudiyetini araştırırken İskoç Hürmasonluk kayıtlarında delil aranmıştır. Tarih içinde birbirini izleyen İskoç Hürmason nesilleri kaynaklarını nasıl bilmişlerdir? Onların yazdıkları, ritüelleri, tersimat ve matrikül cetvelleri tetkik edildiğinde Tampliye Şövalyeleri ile var olduğu iddia edilen bağın ilk defa nerede ortaya çıktığı, ve mümkün olduğunca, bu çıkışın nedenini araştıracağız. Araştırmada kullanacağımız deliller yalnızca masonik malzeme ile sınırlı kalmayacaktır.

Hürmasonluğun kaynakları ile ilgili özel bir miti -Hürmasonluğun Tampliye Şövalyelerinden kaynaklandığı mitini - araştırıyorsak da, diğer rakip teorilerden kısaca bahsedilmiştir. Maksadım bu teorileri incelemek değildi, sadece altlarını çizerek araştırmacıların dikkatini çekmek istedim.

Mit, kendisini yok etmek için araştırılmamıştır. Amaç miti ve dinamiklerini anlamaktır. Bu süreç içinde, belki de Hürmasonluğun kaynakları hakkında biraz aydınlanabileceğimiz gibi, Hürmasonluk üzerinde yazılanlardan sorumlu olan kilit kişilerin neyi nasıl ve neden yazdıklarını da anlamaya çalışacağız.

MISIR'DA MASONLUK (*)

Tamer AYAN - Uğur ÖZCAN

FREEMASONRY IN EGYPT

The Egyptian Freemasonry had been hand in hand with Ottoman Freemasonry. The Grand Lodge of Turkey, after being recognized and later reconsecrated by the Grand Lodge of Scotland, to obtain recognition by the UGLE and the Grand Lodge of Ireland asserted that it was lawfully established by three private Lodges each warranted by a regular Grand Lodge. One of these three was Lodge Resne, chartered by the UGLE District Grand Lodge of Egypt... The Grand Lodge of Egypt had regular and irregular periods in its history. Halim Pasha, son of Mehmet Ali Pasha from Kavala, who was the first Khedive of Egypt, founded the Scottish Rite in Turkey in 1861 and in Egypt in 1866, and was Sovereign Grand Commander in both countries. As the Grand Lodge of Egypt started to accept some irregular rites, such as the Rite of Memphis-Misraim, the UGLE declared it irregular and founded its own

(*) *Karim Wissa, "Freemasonry in Egypt from Bonaparte to Zaghloul", Turcica (Revue d'Études Turques: peuples, langues, cultures, États), 1992; Karim Wissa, "Freemasonry in Egypt 1781 -1921: A Study in Cultural and Political Encounters", Bulletin (British Society for Middle Eastern Studies), Vol. 16, No. 2, 1989*

District Grand Lodge in 1867, with Halim Pasha as its first District Grand Master. The nephew of Halim Pasha, the Khedive Ismail, who opened the Suez Channel, was probably a Freemason, but there is no record to prove it. On the other hand, his son was initiated without any doubt. In 1952, after King Farouk had been dethroned, Freemasonry was disgraced and dissolved after the Suez crisis by Gamal Abdelnasser. Today, the Rotarian wife of Husnu Mubarek, President of Egypt, organizes the foreign relations of the Egyptian Rotary, which is regarded as a camouflaged Freemasonry.(**)

GİRİŞ

Masonluk bir semboller ve sırlar sistemi olup, üyeleri arasında dayanışmayı öngören bir kurumdur. Mısır'a Napoleon Bonaparte'in 1798'deki askeri seferiyle birlikte girmiştir. Bu çalışmada 1798 yılından Mısır Maşrık-ı Âzamı'nın (Grand Orient d'Egypt, **GONE**) ünlü Büyük Üstadı İdris Râgıb Paşa'nın 1922'deki ölümüne kadar Masonluğun Mısır'daki tarihsel geçmişi söz konusu edilmektedir. Masonluğun rolü incelenirken onun Doğu ile Batı arasında nasıl bir bağ kurmuş olduğu anlatılmaktadır. Burada öncelikle Batı ideolojisinin 19. yüzyılın sonunda yükselen Mısır egemen sınıfları üzerindeki etkilerinin ne olduğu, Masonluğun ortaya çıkışının gerçekten Batının gücünün bir özelliği olduğu ve yerel siyasi partilerin daha sonraki kuruluşu anlatılmakta, bununla birlikte "ortak bir toplantı zemini" olarak Mason Localarının Mısırlı egemen güçler ile aristokrasinin birleşmesi ve kenetlenmesinde nasıl bir araç olduğu da gösterilmektedir. Bu nedenle değişik anlatımlardaki ayrıntılara girmeksizin Mısır Masonluğu sosyolojik açıdan analiz edilerek aşağıdaki topoloji bu akımın anatomisine uygulanacaktır: (1) Masonik akımın tarihi arka-plânı ve yapısı, (2) İdeolojisi, ve (3) Yerel locaların üye profili.

TARİHÎ ARKA PLÂN

Masonluğun tarihini karakterize etmek için aşağıda yapay bir bölünme uygulanmıştır. Tarihin başlangıcına dayanan ilk veya **Eski Operatif Masonluk** ve ilk ışığı 17. yüzyılın sonunda İngiltere'de parlayan ikinci veya **Modern Spekülâtif** (veya ezoterik) **Masonluk**.

(**) Celil Layikteş, *Freemasonry in the Islamic Word, Pietre-Stones Review of Freemasonry*, 2002

Eski Operatif Masonluk

Tarihçiler Masonluktan genellikle "alegorilerle tanımlanan ve sembollerle gösterilen bir ahlâk sistemi" olarak bahsederler. Fakat Masonluk aynı zamanda dayanışma halindeki üyelerinin kardeşliğini gerekli saymakta ve **Evrenin Ulu Mimarı** olarak anılan bir **Yüce Varlığa** inanmayı şart koşturmaktadır.⁽¹⁾

Operatif Masonluk binalar, katedraller ve değişik anıtlar inşasıyla uğraşan inşaatçıları içerisine alan bir lonca sistemi olarak başladı. Birçok tarihçi bu akımın ilk defa eski Mısır'da, Osiris döneminde oluştuğunu iddia eder. Mısır kralı Osiris, ülke içerisinde siyasi, sosyal ve ekonomik reformlar gerçekleştirmişti. Medeniyeti için gösterdiği bu çabaların ürünlerini yaymak amacı ile kalifiye işçilerini teşkilatlandırarak yurt dışına gönderdi; bu sayede kültürel ve siyasal başarılarını da ihraç etmiş oldu. Mısır'a dönüşünde kıskanç kardeşi Typhon tarafından katledildi. Eşi İsis, kocasının katili ortaya çıktıktan sonra, katilin temize çıkarılmasını sağlamak üzere değişik törenlerin yapılması için bedenini krallığın papazlarına emanet etti. Eski Mısır'da uygulanan bu törenler, tarihin kaydettiği bu iğrenç işi kutlayan ilk işlerden bazıları olarak değerlendirilmiştir. Osiris'in katli hikâyesi tamamen efsanevidir. Bununla birlikte modern masonik kabul törenleri halâ bu eski Mısır ayinlerini çağrıştırıyordu ve halen yabancıya tamamen kapalı olarak yapılan gizli törenlerde bu eski ayinler taklit ediliyordu.

Masonluk daha sonra, Süleyman Mâbedi'ni inşa için (MÖ 1012) Tyre Kralı Hiram'ın gözetimindeki bir lonca sistemi dahilinde teşkilatlandıkları kutsal topraklara girdi. Dolayısıyla Masonluk, kökeni göz önünde bulundurulduğunda, beşiği eski Mısır'da; çocukluk ve gelişme dönemlerini ise Süleyman Mâbedi'nin inşası esnasında yaşamış görünüyordu.

Hiram'ın ölümünden sonra teşkilatın sırları da zanaatkârları ve inşaatçıları ile birlikte Batıya doğru gitti. İlk önce Yunanistan'a, daha sonra da Collegia Artificum'u kurdukları mukaddes Roma İmparatorluğu'na vardılar.⁽²⁾ Bu zanaat grupları daha sonra Orta Çağ loncaları olmuşlardır. O zaman bu masonik loncalar Avrupa'da -İspanya'dan Belçika'ya, Fransa'dan İtalya'ya- ülke ülke gezmişler, gittikleri yerlerde katedraller ve saraylar inşa etmişlerdir. Özellikle bir ülkeye bağlı kal-

(1) Silas Shepherd, *What is Freemasonry?*, Committee on Masonic Research, 1918

(2) Emmanuel Rebold, *"A General History of Freemasonry"*, *Masonic Sketch Book and Gleanings from the Harvest Field of Masonic Literature*, New York, Macox, 1905

mamış olmaları nedeniyle de "**hür**" **Masonlar** olarak adlandırılırlar.⁽³⁾ Bu Orta Çağ loncalarında, 19. Yüzyıl Mason Topluluklarının da uyguladıkları törenler ve sır tutma yemini vardı. Charles Dickens bunların birçoğunu Barnaby Rudge adlı eserinde alaya alır:

"Çırak (bu gizli topluluğa katılmak için) yemin etmeyi kabul eder. Bu yemin töreninin ayrıntısı pek çoktur; mesela törenin gerçekleşeceği yerin ışılandırılması, her birinin içinde bir mumun yandığı iki kafatasıyla elde edilir... artık tabanca ve süvari kılıcı ile yapılan muhtelif uygulama ve o sırada görünmeyen çırağın oldukça mahzun inlemelerini de saymıyorum. Bütün bu karanlık ve berbat törenler uzun bir sürede tamamlanır... üç bodrum katının haberleşme kapıları birdenbire ardına kadar serbestçe açılır... ve kendilerini zevke teslim ederler."⁽⁴⁾

Modern Spekülâtif Masonluk

Kahire Locası 1940'da; üstteki resim Kral Faruk'undur.

(3) Albert Lantoin, *Historie Generale de la Franc-Maçonnerie Française*

(4) Charles Dickens, *Barnaby Rudge: A Tale of the Riots of Eighty*, London, Oxford University Press, 1954,

Kral Faruk'un Masonik Diploması

17. Yüzyılın sonunda, talebin olmaması Operatif Masonların sayısında bir azalmaya yol açmış ve bunun bir sonucu olarak geride kalan Masonlar, inşaatçı olmayanları da kabul ederek Localarının üyelerini çoğaltmaya çalışmışlardır. Hakiki büyük bina inşaatı kesintiye uğradığı için, bu kadar az sayıdaki üye tâ ki gerçek inşaatçı-Mason olana kadar, farklı mesleklerden erkekler "Kardeşliğe muntazaman kabul ve tekris edilmiş olacakları şartıyla" Localara üye olmaya davet edildiler.⁽⁵⁾ Daha

1640'larda asil, tüccar ve aydın sınıflardan insanlar Localara kaydoldular. Örneğin Elias Ashmole 1641'de Warrington'daki (İngiltere) en eski Operatif Locaya kabul edilmiştir.⁽⁶⁾ Albert Lantoiné, Modern Spekûlâtif Masonluğun doğuşuna tanık olan en önemli olayın St. Paul Locası'nın 1703'de bu şekilde genişlediğini yazar; fakat Robert Gould gibi diğer tarihçiler ise bu tarihi daha da gerilere götürüp 1619 olarak kaydederler.⁽⁷⁾ Bununla birlikte Modern Masonluğun resmi doğuşu olarak genellikle 1717 tarihi üzerinde birleşilir. Bu tarihte Londra'da dört tane Loca bir araya gelmek suretiyle masonik gücü tek bir Ana Locada, yani Büyük Loca'da toplamış oldular. Böylece loncaların eski masonik düzeni tama-

(5) Rebold, a.g.e., 247.s..

(6) C.H. Josten, Elias Ashmole (1617-1692), 2.c., Oxford, 1966

(7) Lantoiné, a.g.e., 8.s.; R.F. Gould, The History of Freemasonry, London, Caxton Publishing, 1882-1886

mıyla değişmiş oldu. Bu değişiklik beklenmedik neticeler doğurdu. Rebold, geçmişle olan bu kopukluğun Masonluğa ve Masonluk eğilimlerine nasıl büyük bir sürükleyici güç verdiğini anlatır: "Eğer Masonluk mâbet inşasını bırakmışsa, eğer bu işi mimari binaların yardımıyla bütün gönülleri Evrenin Ulu Mimarı'na, bütün gözleri ve umutları cennete yükseltmek için bırakmışsa, Masonluk yine de ahlâkî ve ruhî aydınlanmaya devam ediyordur."⁽⁸⁾

Böylece Masonluk kavramı, inananlarının maddi büyük binalar inşasıyla meşgul oldukları bir sanattan, ruhani bir mâbet inşasıyla meşgul oldukları bir ilme doğru asırlar boyunca değişikliğe uğramıştır; bu değişim, sembolik eğitimin⁽⁹⁾ yanı sıra "Operatif Masonların iş sırlarının Spekûlâtif Masonların bânîni sırları haline gelmesi"yle⁽¹⁰⁾ olmuştur. İmparatorluk devriyle birlikte beklenmedik bir süratle yükselişe geçilmiş ve -İngiliz İmparatorluğu'nun üstünlüğü ve Fransızların medenileştirme misyonu sayesinde Modern Masonluk daha ötelele, Amerika'ya, Hindistan alt kıtasına, Avustralya'ya ve Afrika'ya kadar uzanmıştır. Masonluk Mısır'a 1798'de, Napoléon Bonaparte önderliğindeki Fransız kuvvetlerinin İskenderiye'ye varışıyla birlikte girdi. Napoléon, Masonluğa hiçbir zaman kabul edilmemiş olsa da, bu teşkilatın koruyucusu ve baş muhafızı olmuştur.

Bonaparte 1798'de İskenderiye'ye ayak bastığında yerli halka Fransız Cumhuriyeti'nin hürriyet ve eşitlik üzerine kurulmuş olduğunu ilân etmişti.⁽¹¹⁾ Fransız Generalinin bu söylevinde cumhuriyet, hürriyet ve eşitlik gibi Mısırlılar için birçok yeni kavram konuşuluyordu. Fakat her ne kadar Mısırlıların bu üç kavram hakkında bildikleri şeyler çok az idiyse de, içinde bulundukları şartlar da göz önüne alındığında, tabii olarak bunların çekimine kapıldılar. Mısır o sıralar Osmanlı İmparatorluğu'nun bir eyaleti idi ve yabancı Memlûklular tarafından idare ediliyordu.

Mısır'da ilk defa Fransız Generali Kléber tarafından 1799'da kurulan **İsis** Locası'nın parolası Fransız İhtilâli'nden ilham alınmıştı: Hürriyet, Kardeşlik ve Eşitlik. Loca bir çok Mısırlıya pek de çekici gelmiyor-

(8) *Rebold, a.g.e., 248.s.*

(9) *Albert Mackey, A Lexicon of Freemasonry, M. C. Peck, London, Charles Griffin & Co., 1883*

(10) *John M. Roberts, The Mythologie of the Secret Societies, London, Secker and Warburg, 1972*

(11) *Ibrahim Abu Lughod, Arab Rediscovery of Europe, Princeton University Press, 1963*

du. Başlangıçta Locaya kaydolanlar Bonaparte'in yakın çalışanları, Fransız ordusunun askerleri, Fransa'ya sempati besleyen Mısırlılar veya Fransız ordusunun hoşgörü ve koruyuculuğuna karşılık onlara hararetle bağlılığını göstermek isteyen şahıslar idi. İsis Locası'nın ömrü uzun olmadı. Loca, Fransız ordusunun 1801'de Mısır'ı terk edişinden üç yıl sonra kapandı. Bununla birlikte Fransızlar arkalarında çok önemli bir şey bırakmışlardı: Parolalarındaki güçlü ideoloji. On yıllar süren uyku dönemine rağmen, yüzyılın ortasında, Muhammed Ali Paşa bir grup Mısırlıyı muhtelif ilimleri, dilleri ve edebiyatları öğrenerek Mısır'da kendi vatandaşlarına öğretmeleri için Avrupa'ya gönderdiğinde adı geçen parola yeniden meydana çıktı.

Avrupa'ya gönderilen bu öğrenciler arasında en meşhur olanları Rifa'a Tahtavî ve Selim Butrus idi. Bu yazarlar Avrupa'da kaldıkları süre içerisinde değişik amaçlarla kurulan özel cemiyetlerin çokluğundan etkilendiler. Bu muhtelif cemiyetler arasında loncalar, müzeler, masonik localar ve görünürde "bireylerin tek başlarına hiç bir zaman ulaşamayacakları hedeflere varmak için" (12) kurulmuş olan diğer değişik cemiyetler bulunmaktaydı. Bu yazarları en çok etkileyen konu ise bu cemiyetlerin, söz konusu hedefleri yakalamak amacıyla fertlerin şahsi girişimleri sonucu kurulmuş olmaları ve hükümetlerin kontrolünden tamamen uzak bulunmalarıydı. (13) Bu cemiyetlerin ve gizli gruplaşmaların bazıları "siyasi karakterli idi"; bunların çoğu, 19. Yüzyılın ortalarındaki Mazzini gibi ihtilâli fikirlerle aşılanmış idi. (14) Mısırlı söz konusu yazarlar, bu durumdan hareketle, bu cemiyetlerin Avrupa kültürünün başarısı ve gelişmesinin ana katalizatörleri arasında yer aldıkları ve "eğer Arap dünyasında aynı model takip edilecek olursa Arapların da bu takdir edilecek sonuçların benzerlerine ulaşmalarının mümkün olacağı" (15) hükmüne vardılar. Bu kişiler Mısır'a döndüklerinde yerli aristokrasinin ve seçkinlerinin ezici çoğunluğunu etkileri altına aldılar.

1845 Yılında Kahire'de **Pyramides** Locası kuruldu ve direkt olarak Fransız Grand Orient'ine bağlıydı. Bu Loca, ileride açıklayacağımız birtakım nedenlerden dolayı rağbet görür oldu ve dönemin yüksek sosyetesinin sık sık gittikleri bir yer haline geldi. O günden beri, özellikle de Hıdiv İsmail döneminde (1863 -79), Mısır, masonik locaların ve

(12) *A.g.e.*, 108.s.

(13) *A.g.e.*, 109.s

(14) Landau, "Prolegomena", 138.s.

(15) Abu Lughod, *a.g.e.*, 112.s.

Masonların çoğalmasına da şahit olmuştur. Bu Localar sadece aydınlardan, aristokrasiden ve siyasi / iktisadi seçkinlerden değil, fakat aynı zamanda ruhban sınıfından da (Müslüman ve Hristiyan) üyelere sahip idiler ve bu nedenle de fazlasıyla saygıya layık görülüyorlardı.

İngiltere Birleşik Büyük Locası (United Grand Lodge of England) 1867'de District Grand Lodge of Egypt adıyla Kahire'de bir şube açtı ve başına da bir Bölge Büyük Üstadı tayin edildi. 1882'de, siyasi karışıklığın, büyük iktisadi borçların ve toplumsal istikrarsızlığın yürürlük-

te olduğu bir zamanda, İngiliz kuvvetleri Mısır'a girdi. Gerçekten İngiliz İmparatorluğu'nun Afrika, Asya ve Amerika'daki varlığı, İngiliz askerlerinin yerleştiği her yerde yeni Locaların açılmasını teşvik edici bir unsur olmuştur.⁽¹⁶⁾ Bundan sonra Mısır'daki masonik cereyan, daha öncesinde hiç olmadığı kadar açık bir biçimde Fransız ve İngiliz ideolojilerinin mücadelesine sahne oldu. Mısır Masonluğu ideolojisinin bu mücadele bağlamında analiz edilmesi gerekmektedir.

**Büyük Üstat
Yargıç Ragıp İdris Bey
(1889 - 1922) 30 yıl
boyunca Büyük Üstatlık
yaptı.**

MASONİK YAPI VE ÖRGÜTLENME

Mısır Masonluğunun yapı ve örgütlenmesinin incelenmesi için sosyolog William Cameron'un tanınma, işlemler, toplantı şekilleri ve liderlik tespiti kullanılacaktır. ⁽¹⁷⁾

(16) Najdat Fathi Safwat, *Freemasonry in the Arab World*, Arab Papers, London: Arab Research Centre, 1980.

(17) William Cameron, *Modern Social Movements: A Sociological Outline*, New York, Random House, 1966,

İşlemler: Örgütlenme açısından Mısır Masonluğu muntazam bir akım olmuş ve bu durum onu Mısır toplumu ve özellikle de dönemin siyasi sınıfı için bir çekim merkezi haline getirmiştir. Mısır Milli Grand Orienti (Grand Orient National d'Egypt) ilk yazılı tüzüğünü 1901'de Büyük Üstat İdris Râgıb Paşa'nın liderliğinde ilân etti. **GONE**, Max Weber'in teorisine uyan akla uygun bir görünüşe sahipti. Hatırı sayılır derecede iş bölümü yapılmıştı. Hatibinden Kâtibine, Üstadından Hazine Eminine ve kütüphanecisinden Büyük Üstada kadar her bir üyenin bir unvanı ve yapmakla yükümlü olduğu bir dizi görevi ve sorumluluğu vardı. Bütün üyeler, Loca içerisindeki davranışlarını ve genel etkinliklerini düzenleyen tüzüğü bilmek ve ona uymakla yükümlüydüler.

Tüzüğün ilk maddesinde Masonluk:

"Esas olarak amacı ve konusu gerçeğin araştırılması olan; insani, felsefi ve ilerici bir kuruluştur. Üyelerini, hangi dinden olurlarsa olsunlar ayırım yapmadan kabul eder." (18)

şeklinde tarif edilmektedir.

Toplantı Şekli: Mısır Masonluk teşkilatı, modern demokratik bir hükümet kuruluşuna benziyordu. Ülke çapındaki farklı Locaların seçilmiş üyelerinden oluşan kanun koyucu bir meclis; genel meclisin belirlediği ve atadığı yüksek dereceli memurlar ve itibarlı, şeref ve haysiyetli kimseler arasından seçilmiş otuz üç üyeden oluşan bir yönetim makamı; hukuki sorunları halletmek için adli bir kurul. **GONE**'in toplantıları büyük ölçüde parlamento toplantılarını kendine model almıştır.⁽¹⁹⁾

Liderlik: Liderlik, bir sosyal akımın anatomisinin belki de en belirgin yönüdür.⁽²⁰⁾ **GONE**'in Büyük Üstadı, Max Weber'in "bürokratik lider" tipine uyuyordu. Büyük Üstat genellikle üyeler tarafından seçilir ve

(18) "Esas olarak amacı ve konusu gerçeğin araştırılması olan; insani, felsefi ve ilerici bir kuruluş... üyelerini, hangi dinden olurlarsa olsunlar ayırım yapmadan kabul eder." (Grand Orient National d'Egypte (bundan sonra GONE diye tanımlanacaktır.), Constitution et Règlement Général de la Fédération, Le Caire, 1902, 1. Madde.

(19) A.g.e., 21-27. maddeler bütünüyle Genel Kurulu'nun çalışmalarıyla ilgilidir.

(20) Liderlik: Grand Orient'in büyük bir yönü Liderliğe önem vermesiydi

tüzüğe uymayı temin etme sorumluluğu da ilk görev olarak ona verildi.⁽²¹⁾ Bu makamda genellikle kraliyet ailesine mensup biri bulunurdu. Prensip olarak bu kişi tahtın varisi veya aristokratlar arasından seçilirdi.

Mısır Masonluğunun en önemli üç ismi Prens Abdulhalim, Cemaledin Afgani ve İdris Ragıb Paşa olmuştur.

Prens Abdulhalim (1867 - 68). Muhammed Ali Paşa'nın en genç oğlu olan Prens Halim, 1867'de Fransız etkisindeki Mısır Grand Orient'inin ve Mısır Bölge Grand Orient'inin Büyük Üstadı seçilmiştir.⁽²²⁾ Masonluğa ilk olarak 1845 civarlarında, Fransa'da Saint-Cyr'deki tahsilini tamamlayıp memleketine döndüğünde katıldı. O sıralar Mısır tahtının meşru varisi o idi. Fakat Muhammed Ali'nin büyük oğlu İsmail 1866'da Osmanlı Sultanı'nı, Hıdivlik veraset kanununun değiştirilmesi ve dolayısıyla da kendisi ve neslinin Mısır'ın hükümdarları olması konusunda ikna etmeye muvaffak oldu. Bu durum tabii ki Prens Halim'in bir sonraki Hıdiv olma ümitlerini suya düşürdü. Bunun üzerine tahtı ele geçirmek amacıyla yeğeni İsmail'e karşı siyasi bir kampanya başlatmak için Mason Localarını kullanmaya karar verdi. Çoğu kez tarih yazarlar Halim'in İsmail'e karşı suikast girişiminde bulunacak kadar ileri gittiğini iddia ederler; ki 1868'de İsmail tarafından Mısır'dan kovulması da bu girişimle açıklanabilir.⁽²³⁾

Salvatore Avventore Zola (1873-?). Bir İtalyan olan Zola Turin'deki Salesiyan Tarikatının (St. John Bosco'nun kurucusu olduğu tarikatlarda) yönetiminde, Don Bosco okulunda eğitim gördü. 19. Yüzyılın ortalarında, ilk kez Piramitler Locasına⁽²⁴⁾ kabul edileceği İskenderiye'ye gitti. Çok kısa sürede Locanın Üstadı Muhteremi oldu. İlk günlerde Kahire'deki Fransız Konsolosu tarafından Hıdiv İsmail ile tanıştırıldı. Hıdiv İsmail, Prens Halim'in sürgün edilmesinin ardından Zola'yı 1872 Eylülünde yeni kurulan Milli Mısır Büyük Üstathğine atadı.⁽²⁵⁾ Bunun üzerine Zola, 21 Ağustos 1873'de **GONE**'in Memphis Riti'ne uymasını sağlayan bir karar yayınlattı. Bunu, Mısır Masonluğunun o

(21) Abdulhalim Paşa, daha sonra 1861 yılında da Türkiye'de Skoç Riti'ni kurmuştur.

(22) Grand Lodge 1717-1967, Oxford, Oxford University Press, 1967, 240.s..

(23) Landau, "Prolegomena", 151.s

(24) Bu Loca o sıralar "La Loge de St Jean" adıyla bilinirdi.

(25) Corci Zeydan, Târihu'l-Mâsûniyye el-'Amm munzü Neş'etihâ ilâ Hâza'l-yevm, Kâhire, 1889

güne kadar Hür ve Kabul Edilmiş Masonluğun Eski İskoç Riti'nde çalışmış olmasına rağmen yaptı. Bu durum **GONE** himayesindeki Mason Localarında rahatsızlığın artmasına sebep oldu. Zola, 1 Ağustos 1875'de, başında Domenico Sciarrone bulunan Skoç Riti Yüksek Şûrası ile bir anlaşma imzaladı.

Mısır anlaşması ışığında, Grand Orient ile birlikte çalışmak ve konsolidasyon hususunda katkıda bulunmak arzusunu canlı tutunuz. Tek bir demette bütün Mason elemanlarını (kuruluş-larını) birleştirmek ve aydınlanmalarını temin için IIIe P. kayıtlı bulunan Kardeşlerin [illustrious freemasons] bu anlayış içinde ilerlemelerine katkıda bulunmak istegindeyiz. Zola gibi erdemli düşünce gücünün yetebilmesi için , Yüksek Şûra ve Sciarrone birleşmesini onaylamak, Büyük Üstadı Eski ve Kabul edilmiş Skoç Riti'nin 33 derecesine Başkan olarak aday göstermek.... (26)

Zola 1875'e kadar Memphis ve Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'ni **GO-NE**'in masonik ideolojisi içerisinde birleştirmeye, aynı zamanda da **GONE**'i bütün Mısır Localarının resmi federal meclisi yapmayı başardı.

Cemaleddin Afgani (1878 -79). Masonik liderlikte iz bırakan üçüncü büyük isim Afgani'dir. Afgani, Mısır'a 1871'de geldi. Kendi ifadesine göre yaşamının amacı Avrupa'nın emperyalizm tehlikesiyle savaşmaktır. Ona göre Avrupalıların gücü, "bilim, teknoloji ve teşkilatlanma düzeninin bir ürünüdür".(27) Afgani amaçlarına ulaşmak için "Avrupai" bir teşkilatı kullandı ve Kahire'deki bir İtalyan Locasına girdi. Fakat sonradan İngiliz Konsolos Yardımcısı Raphael Borg tarafından daha meşhur olan Kevâkibü's-Şark(28) (Şarkın Yıldızı, No. 1355) adlı bir İngiliz Locasına ilgisi çekildi ve nihayet 1875 Mayısında Locasını

(26) Joseph Sakakini Bey, *Rapport Concernant l'Irrégularité de la Grande Loge d'Égypte*, Le Caire, 1919

(27) Nadav Safran, *Egypt in Search of a Political Community: An Analysis of the Intellectual and Political Evolution of Egypt, 1804-1952*, Harvard University Press, 1981

(28) Kevâkibü's-Şark Locasının kurulmasına 1871'de izin verilmiştir. Locanın Üstatları arasında kimi seçkin şahıslar da vardı; İdris Râgıb Bey ve Ömer Sâmi Bey bunların en önemlilerindendir. Bu tarihe kadar Locada kullanılan dil, 1908'de İngilizce ile değiştirilene kadar, Arabca idi. Bkz., *District Grand Lodge of Egypt and the Sudan, Memorial of the Dedication of the Masonic Temple* (Cairo, 1913)

değiştirdi. Kısa bir süre sonra, 1878 yılında Locanın Üstadı Muhteremi olmayı başardı. Bu Loca, kurulduğu tarihten (1871) beri İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın himayesi altındaydı; fakat Afgani siyasi faaliyetleri ve İslâm reformuna yönelik çabası dolayısıyla bu Locayı Fransız himayesine kaydırmayı çok daha uygun gördü. Fransız himayesi, bu masonik akım içinde İhvânü's-safâ ve Hullâmü'l-vefâ (hâlis kardeşler ve vefâlı dostlar) diye hitap ettiği Mason takipçileri ile birlikte⁽²⁹⁾ yürüttüğü siyasi müzakereler ve faaliyetler için çok daha uygundu.⁽³⁰⁾ Afgani siyasi tahrikçilik konusunda aktifti ve "Müslümanları herhangi bir vasıtayla ve mümkün olan en kısa zamanda uyandırmaya, reforme etmeye ve güçlendirmeye çalışıyordu."⁽³¹⁾ Afgani'nin, Locanın siyasi bir platform olmadığı yönünde ihtar alınca "Bu ülkede (Mısır) birçok gariplikler gördüm, fakat korkaklığın Masonluğa bu derece sirayet etmiş olabileceğini hiç zannetmezdim." dediği söylenir.⁽³²⁾ Afgânî için Masonluk, Mısır'daki "adaletsizliğin o büyük binalarını, keyfi idare ve zulmü" yıkıp mahvetmek anlamını taşıyordu.⁽³³⁾ Masonluk onun bilahare Hizbu'l-vataniyyi'l-Hürr adıyla kurduğu siyasi partinin temelini teşkil etmiştir. Bu partinin "İsmail Paşa'nın tahttan indirilip yerine Tevfik Paşa'nın Hıdiv olarak tahta çıkarılmasında" büyük rolü olmuştur.⁽³⁴⁾

İdris Ragıb Paşa (1889-1922), 1889'da, Hıdiv Muhammed Tevfik'ten sonra **GONE**'in Büyük Üstadı olmuştur. Tevfik bu görevini 1879'da Hıdivlik tahtına çıkana dek sürdürmüştü⁽³⁵⁾ fakat on yıl sonra da "devlet

(29) *Elie Kedourie, Afghani and 'Abduh: An Essay on Religious Unbelief and Political Activism in Modern Islam*, London, 1966

(30) *Bruno Etienne, "L'égyptomanie dans l'hagiographie maçonnique: avatar de l'orientalisme?", "Colloque: d'un Orient à l'autre" de takdim edilmiş, Kâhire, 18 Nisan 1985*

(31) *Albert Kudsi-Zadeh, "Afghani and Freemasonry in Egypt", Journal of the American Oriental Society*

(32) *Muhammed el-Mahzûmî, Hâtîrât-ı Cemâleddin el-Efgânî el-Hüseynî, Beyrut, 1965, 8-*

(33) *A.g.e., 41-42.s.den nakleden Kutsi-Zadeh, a.g.m., 28*

(34) *Safwat, a.g.e., 10.s. (Afgânî'nin Masonluğu için bkz.: Malatyalı Muhammed Reşâd, Cemâleddin Efgânî Etrafında Makaleler, Bedir, İstanbul, 1996; Juan R. I. Cole, "New Perspectives on Sayyid Jamal al-Din al-Afghani in Egypt", ed. Rudi Matthee ve Beth Baron, Iran and Beyond; Nikki R. Keddie içinde, Mazda Publishers, Inc., California, 2000*

(35) *Selim Halil el-Nakkaş, Mısır li'l-Mısriyyûn, İskenderiye, Cerîde el-Mahrûsa, 1884*

meseleleriyle ilgili endişeleri" dolayısıyla tahtından ayrılmıştır.⁽³⁶⁾ Muhammed Tefvik öldüğünde (Ocak 1892) Mısır Millî Büyük⁽³⁷⁾ Locası özel bir tebliğ yayınladı: "Ölüm meleği Mâbetlerimizin kapısını çaldı, çok sevgili ve saygıdeğer kardeşimiz S. A. Mehmed Tefvik Semâvî Büyük Loca'ya çağrıldı." ve bütün Locaların üyelerinden yedi ay süreyle yas tutmaları istendi.

Zengin yerel egemen güçlerin mensubu ve gelecekteki Başvekil Muhammed Mahmut'un büyükbabası olan İdris Râgıb, Kalyubiyeye valisiydi. Valiliği sırasında bir Loca da açmıştır (1860).⁽³⁸⁾ Bu suretle zamanın seçkin kişilerinden birçok kimse, söz konusu hakim güçlerin safına ve memleket çapındaki Mason Localarının kurulmasına (özellikle de merkezileştirilmiş **GONE**'in kuruluşundan [1876] evvel) iştirak edebilmiştir. İdris Râgıb otuz seneyi aşan bir süre Büyük Üstathk görevini sürdürmüş ve Mısır'da Masonluğun gerçek yayıcısı kabul edilmiştir. Mısır Masonluğu ilk kez onun liderliğinde anayasayı ilân etmiş (1902) ve Mısır gibi bir toplumda son derece iyi karşılanmıştır.

İdris Râgıb'ın, gizli bir faşist parti olan Misrû'l-Fetat'ın "Genç Mısır" (*Bu isim muhtemelen 'Genç İtalya' adlı çok meşhur bir vatanperver cemiyetten ilham alınmıştır.*)⁽³⁹⁾ kurucularından biri olduğu söylenir. Bu siyasi grubun oluşumu ile ilgili bilinenler azdır, fakat İdris ile beraber liderlerinin çoğunun Mason olduklarını tahmin etmek ihtiyatsızlık sayılmamalıdır. Grubun önde gelen isimleri arasında Yakub Sannu'da bulunuyordu. Sannu', Ebu Nazzâra takma adıyla grubun yayın organı olan Misrû'l-Fetat adlı derginin sorumlu müdürlüğünü yürütüyordu. İşte bu şekilde Mason Locaları, yapı ve teşkilatlanmasının elverişliliği dolayısıyla sık sık siyasi toplantılar veya siyasi grup teşekkülleri için bir plâtfom olarak kullanılabilirdi. İdris'in yerini Kral Fuad, sonra da naib prens Muhammed Ali Paşa gibi kraliyet ailesine mensup kişiler almıştır.

(36) Sâbit ve Antakî, *En-Nücûm'z-Zâhira fî Rusûmi A'yanı Mısır, Kâhire, el-Şaab*, 1905,

(37) *Grand Orient de France archives (GODF)*, 1892 nolu mektup

(38) Büyük Üstat İdris Râgıb

(39) Jacob Landau, "The Young Egypt Party", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, Thomas Greene, *Comparative Revolutionary Movements*, Englewood Cliffs, N.J., Prentice Hall, 1974

MASONLUK İDEOLOJİSİ

İdeoloji, her belirli sosyal veya siyasi akımın asli unsurudur. Çünkü ideoloji, bu tür akımlara bir manâ, üyeleri arasında kuvvetli bir bağ ve bir miktar da meşruiyet sağlar.⁽⁴⁰⁾ Bununla birlikte gizli bir sosyal akımın ideolojisini ayırt etmek, dolayısıyla da yorumcuların bu akım ile ilgili görüşlerine dayanan farklı fikirleri genişçe ortaya koymak zordur.

İdeoloji, Masonların Mısırlıların farklı fikrî akımlara davetinde teşvik edici ciddi bir rol oynamıştır. Mısır Masonluğu 19. Yüzyılın geçmişinde iki temel fikrî akımın etkisi altındaydı: Fransızların inkılâpçı aydınlanma geleneği ve İngilizlerin kamu işbirliği ruhu geleneği. Mısır'daki muhtelif Mason Localarının ideolojileri, buradaki birçok Loca'nın 1876 Mayıs'ında federal bir meclis altında toplanmasıyla, **GONE**'in nizamnamesi doğrultusunda şekillenmiştir.⁽⁴¹⁾ Hakikatte ise bu iki temel akım, evvelce de söz edildiği gibi, diğer farklı ideolojilere üstün gelmiştir.

Yazımızın devam eden bölümünde Fransız ve İngiliz akımlarının Mısır Masonluk anlayışının oluşumu konusunda nasıl birbirleriyle yarıştıkları incelenecektir.

Fransız Akımı

Mısır Masonluğunda Fransız akımını, 1897'de İdris Râgıb Paşa liderliğindeki Millî Mısır Büyük Locası (İngiliz Mısır Millî Büyük Locası'na muhalif olarak) temsil ediyordu. İdris Râgıb 15 Nisan 1897'de Fransız Grand Orienti'ne yazdığı mektupta şöyle diyordu:

"Mısır Millî Büyük Locası, biraz ruhbânî (clérical) olan Hür Kadîm ve Kabul Edilmiş Masonların (İngiliz Masonluğu) çalışma tarzını takib eder... Ben, Nil vâdisine, prensipte daha felsefî ve liberal olan ve törenlerde hiç de ruhbânî (sacerdotal) olmayan Fransız Masonluğunu getirmeyi ve yaymayı teşkilâtımızın yararına gördüm. Bu gereklerle 4. derecedeki yüksek rütbeler için Fransız Masonluğunu esas alan "Millî Mısır Grand Orienti" unvanı altında bir Grand Orient kurdum."⁽⁴²⁾

(40) Thomas Greene, *Comparative Revolutionary Movements*, Englewood Cliffs, N.J., Prentice Hall, 1974

(41) Gould, a.g.e., 171-173

(42) GODF, 1667/1897 nolu mektup

Masonluk geleneğinin üç temel ritinden biri olan Fransız Riti (diğer ikisi Şkoç Riti' ile Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar'dır) veya Masonluğun Fransız etkisindeki şekli, 1786'da Fransa'da teşekkül etmiş çok daha liberal, felsefi ve antiklerikal bir fikri akımdır. Fikirlerinin ezici çoğunluğunu, kahramanları Ansiklopedistler olan Fransız Aydınlanmasından alır. Genellikle Mirabeau'nun başını çektiği Ansiklopedistler, Aydınlanma Düşüncesini neşretmek ve "hürriyete hizmet" için Hz. İsa Cemiyetini (Society of Jesus) taklit etmek ve "samimi bir dernek" kurmak istemiş ve nitekim bir yüzyıl sonra da Kızıl Cizvitler olarak tanınmışlardır.

Bu fikir akımının Mısırlı liberal entelektüeller ve siyasi liderler üzerinde önemli bir etkisi oldu. Bunlar, 19. Yüzyılın öncesinde, Mısır'ın İngiliz işgaline karşı (1882) siyasi bir mayalanma ile çalkalandığı sırada, ya Fransa'da ya da Kahire'deki Ecole de Droit'de eğitim görmüş kimselerdir. 1919 İhtilâlinde çarpışanlar, bu seküler, liberal ve milliyetçi fikirler uğrunda çarpışmış olan Saad Zağlul Paşa (Masondur) yolundan gidiyorlardı. Bunların son zaferleri ilk Mısır Anayasa'sının resmen ilânıyla (1923) taçlanmıştı.⁽⁴³⁾

Bundan dolayı siyasi soruşturma ve ayaklanma, Fransızların Mısır içinde ve dışında destekledikleri İngiliz işgali aleyhtarı kampanya ile birlikte, Fransız etkisindeki Spekûlâtif Masonluğun simgesi olmuştur. 1789 Fransız ihtilâlcilerinin (en çok da Diderôt, Voltaire ve Montesquieu) prensiplerinin etkisinde kalan Mustafa Kâmil ve Saad Zağlul gibi kimi Masonlar Mısır Masonluğunun Fransız etkisindeki grubunun bel kemiğini teşkil ediyorlardı. Bunlar, tıpkı yüzyıl önceki Avrupahlılar gibi, "kendini yüzyılın belirgin bir hakikat arayıcısı olarak inşa etmekte olan Aydınlanma davranış unsurlarını içinde bulunduran"⁽⁴⁴⁾ Masonluk türünün etkisinde kalmışlardı.

Ezici çoğunluğu Mason olan 1789 ihtilâlcileri, meşhur "Hürriyet, Eşitlik ve Kardeşlik" ihtilâl sloganını uydurup onu Ansiklopedistler yoluyla yayınlayanlardır. Hürriyet onlar için hem kişisel, hem de birlikte hitap etme, fikir, ifade ve dernekleşme hürriyeti anlamına geliyordu. Bu liberal yorum, çok daha geleneksel olan Jansenist^(*) hatta ek-

(43) *Safran, a.g.e., 104-105*

(44) *Roberts, a.g.e., 30*

(*) *Jansenist* *: Adını *Cornelius Jansen*'den (ö. 1638) alan Roma Katolik Kilisesi mezhebine veya hizbine mensup kişi.

sistansiyalist hürriyet ve serbestlik anlayışlarında bir kırılma olduğunu açıkça gösteriyordu. Bununla beraber eşitlik onlar için, daha fazla iktisadi eşitlik yönündeki daha büyük bir talebin aksine, sosyal ayrıcalık ve peşin hükümlülüğe karşı mücadele anlamına geliyordu. Özetle Kardeşlik, hayat için bir anlam, sosyal bir mana bulması lâzım gelen Malraux tarzındaki dayanışmayı temsil ediyordu.

Hümanist düşünce geleneğini takip eden Fransız Masonları, Sosyal Dayanışma ve Kardeşlik yoluyla dünyalarını güzelleştirmenin çarelerini araştırıyorlardı. İngiliz işgaline karşı mücadele eden Mısırlı milliyetçiler, Fransız düşüncesinin bu yönünü kendilerine mal etmek istediler.⁽⁴⁵⁾ Bunlar Bonaparte'ın mirası olan o gizli kuralları yeniden uyandırdılar ve Mason Localarında, daha önce Fransız Masonlarının "yeni bir hümanizm ve rasyonalizm tarzı" ortaya çıkardıkları gibi bir tür milliyetçilik geliştirdiler.⁽⁴⁶⁾ Fakat belki daha da önemlisi, bunlara uygun siyasi gruplar içerisinde, özellikle de Hizbü'l-Vatani'de kristalize olma olanağını veren örgütlenmiş bir topluluğu Mason Localarında bulabilmiş olmalarıdır.

Fransız Masonluğu aynı zamanda antiklerikalizmiyle de bilinir. Bu durum, Mısır'daki Masonların 19. Yüzyılın Ana Locası Fransız Grand Orient'i ile olan yazışmalarından açıkça anlaşılıyor. Le Nil Locasının Üstadı Muhterem Louis Deleschamps, Fransız Grand Orient'ine sunulmuş yıllık bir raporda, Cizvitlerin Mısır'da artan etkilerini ve okullarını beğenmediğini belirtiyordu. Onları cemiyetin bütün tabakalarına sızmak, rüşvetle çok ucuza arazi kapmak ve ülke çapında dini okullar açmakla suçluyordu. Deleschamps 10 Ocak 1897 tarihli bir mektubunda şunları yazıyordu:

"...Artık Mısır'daki Cizvit partisinin kışkırtıcı hareketlerine karşı ciddi bir mücadeleye girmenin zamanı gelmiştir. Fransız hükümetinin desteğini aldıktan sonra Paris Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak çalışacak lâik bir okulun kuruluşuyla mücadelemiz ilk başarısını elde etmiş olacaktır."⁽⁴⁷⁾

(45) Elie Kedourie, "Young Turks, Freemasons, and Jews", *Middle Eastern Studies*, 8 (1971), Elie Kedourie, *Arabic Political Memoirs and Other Studies*, Frank Cass, London, 1974 Kedourie burada, Jön Türklerin İtalyan Masonlarının etkisinde kaldıklarını ve "Liberté, Egalité et Fraternité" şeklindeki kuralı aldıklarını aktarıyor.

(46) Safran, a.g.e., 104.s

(47) GODF, *Le Nil*, 8337/1897 nolu mektup

19. Yüzyılın ortalarında Mısır'a birtakım Hristiyan misyonerleri geldiler. Bunların en şöhretlisi Cizvitlerin olanaklarına sahip idi ve ülkenin her yerinde okullar açtı, insan ilimlerini öğreterek seçkinler sınıfından olan öğrencilerinin bakış açısını şekillendirdi. Bu durum Masonları öfkeliendirmişti. Onları insanlara dini telkinde bulunmak, yerli halkın zaafını aşırı bir şekilde sömürmekle suçlamışlardı. Bu durum seküler liselerin kurulmasını teşvik etmiştir.⁽⁴⁸⁾

Bunun üzerine Mısırlılar ve Fransız etkisindeki Masonlar özellikle misyonerleri sadece emperyalizmin araçları olarak görüyorlar ve "Hristiyan güçleriyle emperyalizm güçlerinin birbirlerine bağlı olduklarını" öne sürüyorlardı⁽⁴⁹⁾; bu nedenle de daha seküler bir eğitim sistemi için mücadele ediyorlardı.

İngiliz Akımı

İngiliz Masonlar, Fransız meslektaşlarını sürekli gelenek ve Spekülatif Masonluktan sapmakla suçlamışlardır: "Fransız Kardeşliği, İngiliz Kardeşliğinin (The Craft) asıl amacına veya tarih ve kökenine ait asla açık bir fikre sahip olmamış, bu zavallı hale düşene kadar da bütün hudutları yavaş yavaş yok etmiştir."⁽⁵⁰⁾ İngiliz Masonları bu yüzden Fransız Grand Orient'inin sekülarizm telkinine ve düşüncenin herhangi bir dinin, inancın veya imanın üzerinde olması gerektiği inancına kızıyorlardı. İngiliz Masonluk geleneğinin temeli, 18. Yüzyıl İngiltere'sinin dini ve siyasi düşünce akımlarına uzanıyordu.⁽⁵¹⁾

Masonluk İngiltere'de, 1688 ihtilâlinin prensiplerinin geçerli olduğu bir sırada gelişti: "Newton ve Locke'un memleketi İngiltere, aynı zamanda dini hoşgörünün da kalesiydi ve İngilizler yarım asırlık bir keşmekeşten sonra baskıya baş vurmaksızın uyum içinde yaşamayı öğrendiler... Bu İngiltere hayranlığını tarif eden yeni bir kelime ortaya çıkmıştı: anglomania."⁽⁵²⁾ İmparatorluk dahilinde İngiliz tesirindeki

(48) *En meşhur lâik okullardan (école laïque) biri, Kâhire'de 19. Yüzyıl sonunda kurulan Lycée Cour Morin idi.*

(49) Airi Tamura, "Ethnic Consciousness and its Transformation in the Course of Nation-Building: the Muslim and the Copt in Egypt, 1906-1919", *The Muslim World*, 1985

(50) Gould, a.g.e., 190

(51) Safwat, a.g.e., 10

(52) Roberts, a.g.e., 28

Masonluğa hakim olan bu anglomania, üyelerin beyninde sosyal işbirliğini ve dayanışmayı, eşitlik ve ideolojik hoşgörüyü amaçlıyordu. Bu nedenle söz konusu İngiliz ideolojisi Fransız ideolojisine nazaran çok daha tutucu idi ve İngiliz Çalışma Tarzını takip eden Mısır Masonluğu, üyelerine göre, Fransız Masonluğunun oldukça ihtilâlcî düşüncelerine karşı olarak dini izler de taşıyan, bir yardımlaşma ve cömertlik kurumuydu..

18. Yüzyıl sonunda İngiliz işgali altındaki Mısır'ı dünya ekonomisine tarım hammaddesi sağlayan bir ülke haline getirmeye yönelik çabalarda göze çarpan bir artış vardı. Nakit tarımsal mahsul ihracatına dayalı bu yeni ekonomiden sürekli büyüyen yerli bir tüccar sınıfı doğdu.⁽⁵³⁾ Bu sınıf 19. Yüzyılda pamuk ticaretine girmişti ve Mısır piyasası, özel mallarda, dünya spot piyasasına her zamankinden daha fazla bağlanmıştı. Bu ticari sınıf 20. Yüzyıla gelene kadar hatırı sayılır bir servet ve refah seviyesi yakalamış ve yavaş yavaş ahenkli bir seçkinler grubu haline gelmişti. Birçok kişi Mısır'da (Fransız veya İngiliz aristokrasisine benzer) gerçek bir aristokrasinin hiçbir zaman doğmadığını iddia eder; fakat 19. Yüzyılda doğan söz konusu seçkinler, "bir aristokrasi, devamlı bir seçkin gurubu içerisindeki konumlarının devamı için mücadele eden bir nesil"⁽⁵⁴⁾ olma özelliğine sahip idi.

1860'ların sonlarında, gittikçe artan pamuk bolluğunun -Amerikan Sivil Savaşı'nın bitişinin neden olduğu düşük pamuk fiyatları dolayısıyla- ilk durgunluk dönemine girdiğini gösterir açık bir işaret vardı.⁽⁵⁵⁾ Pamuk piyasasındaki dalgalanmaların ve üzerinde spekülasyon yapılan diğer dünya emtia fiyatlarındaki depresyonun sebep olduğu korku, söz konusu yeni tüccar ve toprak sahibi sınıfın Mason Localarına giderek artan bir şekilde girmeleri sonucunu doğurmuştur. Şayet bir felâket olacaksa onu beraberce göğüsleyeceklerini kararlaştırmışlardı; aynen 1920'lerde pamuk piyasasının çöküşünde olduğu gibi... Her bir üye diğerinin kurtarılmasına yardım edecek ve böylece herkesin yüklendiği büyük riskleri hafifletmiş olacak. Bu nedendir ki İngiliz etkisindeki Localar pamuk tüccarları için, "sadece üyeler

(53) Eric Davis, *Challenging Colonialism; Bank Misr and Egyptian Industrialization 1920-1941*, Princeton, Princeton University Press, 1981

(54) Sadek Wahba, "The Egyptian Aristocracy from the End of the XVIIIth Century to the 1952 Revolution",

(55) David Landes, *Bankers and Pashas: International Finance and Economic Imperialism in Egypt*, Harvard University Press, 1958

arasında yardımlaşmaya ihtiyaç duyulduğu durumlarda"⁽⁵⁶⁾, bir çeşit resmi olmayan lonca hüviyeti kazanmıştır. Kimi toprak sahibi aileler, en çok da yukarı Mısır'dakiler, İngiltere'de veya İngiliz kökenli okullarda eğitim görmüşlerdi. Bu okullarda sosyal işbirliğinin ve dayanışma ruhunun olması gerektiğini öğrendiler.

Bu aile üyeleri daha sonra İngiliz etkisindeki Mason Localarına bağlanmışlar ve buraları hayır işleri için bir araç olarak kullanmışlardır. Bu hayır işleri arasında okul, hastane ve yetimhane inşasını sayabiliriz. Diğer yandan, Mason Locasına girenlerden (*yüksek miktarlarda üyelik bedeli ödeyen diğer üyelere göre*) zengin olmayanları, pamuk piyasası çöktüğünde veya zirai ürünler zarar görüp satılamadığında, zengin toprak sahiplerinin koruma ve yardımından yararlanabiliyorlardı.

Bu olay o sıralar Mısır üzerinde artan İngiliz etkisiyle de birleşiyordu. Hıdiv İsmail ve Caisse de la Dette Publique (*1870'lerde Mısır maliyesi üzerindeki ikili Fransız-İngiliz kontrolü*) idaresinde, İngiliz etkisi Fransız rakibinin aksine tartışılmaz bir şekilde artıyordu. Ahmet Şefik Paşa başbakan olduğu sıralarda hatıratına şunları yazmış:

İsmail döneminde yaşanan mali kriz, at başı yürüyen iki etki altında kaldığını ortaya koymaktadır. Ancak bazı durumlardan da kolayca anlaşılacağı gibi, İngilizler ön plânda yer almak için özel bir çaba harcamışlardır.⁽⁵⁷⁾

İngilizler vilâyetlerde mülk sahibi bir Mısırlı ileri gelenler sınıfının oluşumunu teşvik etmişlerdir. Cromer zamanındaki istikrarlı ekonomik durumdan en çok pay alanlar bu ileri gelenler sınıfı olmuştur. Lord Cromer bu çok ılımlı yeni ileri gelenler için, rakip durumdaki Fransız tesirini dengelemek amacıyla, yeni bir parti kurmaya çalıştı: Millet veya Ümmet Partisi. Ümmet Partisi yeni fırsatı iyi değerlendirdi ve partinin sözcüsü olan el-Cerîde'yi eski düzenin altını oymak için kullandı. Yerel siyasi gücün "eski Türk-Mısır aristokrasisi ve din sınıfından yeni profesyoneller, çiftçiler ve idareciler grubuna... İleri gelenler sınıfına" geçtiği çok açıktı.⁽⁵⁸⁾

(56) Mervyn Jones, "Freemasonry", *Secret Societies*, London, Aldus Books, 1967

(57) Ahmed Chafık Pacha, *L'Egypte moderne et les influences étrangères*, Le Caire, Imprimerie Misr, 1931,

(58) Walid Kazziha, "The Jaridah-Ummah Group and Egyptian Politics", *Journal of Middle Eastern Studies* (Ekim 1977)

Bununla birlikte İngiliz etkisindeki bu Localar, Mısır aristokrasisini ve önde gelenlerini kendilerine çekmeye devam ettiler. Bunlar, aslında farklı Locaları sosyal bir kulüp olarak değerlendirmeye başlamışlardı ve çok geçmeden Gezira Sporting Club gibi bazı Localar seçkinlerin buluşma yeri haline gelmişti.

YEREL LOCALARIN ÜYE PROFİLİ

Gizli bir ilim olarak şekillendirilen Masonluk; gizli bir toplulukta olan yeminler, gizli parolalar, ayinler gibi daha birçok esrarengiz nitelere açıkça sahipti. Bu gizlilik haricilerin (*ki Masonlar bunlara profane diye hitap ediyorlardı*) merakını çekmekle birlikte üye kabulünde takip edilen aşırı tören düzenleri boş merak sahiplerini muhtemelen caydırıyordu. Masonlar halâ üyeliklerini Mason olmayanlara açıklamayacaklarına ve herhangi bir kimseyi Mason olması için iknâ etmeye çalışmayacaklarına dair yeminlidirler.⁽⁵⁹⁾

Yukarıda işaret edildiği gibi 19. Yüzyıl Mısır'ında Mason Localarında dikkat çekecek derecede bir artış meydana gelmiş, buna bağlı olarak Masonlar da her yerde mantar gibi çoğalmaya başlamıştı (*1901'de sadece GONE'e ait yetmiş adet loca bulunuyordu. Bunlar yukarı Mısır'daki Asyut'dan kuzeydeki İskenderiye'ye kadar yayılmışlardı*). Üyeler genellikle aristokrasiden, elit kesimden, ticari ve mali sınıflardan ve o sıralar Mısır'da bulunan (*örneğin İtalyan, Fransız, İngiliz, Yunan ve Ermeni*) harici topluluklardan seçiliyordu.

Genel olarak Mason üyeliğini, özel olarak da Mısır'daki Mason üyeliğini incelemek, üye isimleri kural olarak gizli tutulduğu için zordur. Bununla birlikte hem arşivler ve hem de senelik olarak toplanan yüksek ücretler, Locaların üst-orta sınıf mensubu pek çok kişi için müşterek bir toplanma yeri haline geldiğini gösteriyor. İdris Râgıb Paşa, Büyük Üstat olduğu sıralar, Mısır'daki bütün Locaların federal meclisi ve Milli Mısır Büyük Locasının ilâvesi sayılan Büyük Milli Mısır Locası'nın seçilmiş ileri gelenlerine dair yıllık bir liste gönderir. Biz bu listeleri (*ki tarihleri 19. Yüzyıla kadar gider*) Fransız Grand Orientinin arşivinde bulduk. Bunlardan hareketle Mason Localarının üye profilini inceleyeceğiz.

(59) Jones, a.g.e., 154.s

Mısırlı Masonların ezici çoğunluğu, biraz önce de ifade ettiğimiz gibi toplumun üst-orta tabakasından geliyordu. Örneğin 1897'de⁽⁶⁰⁾ Emin Fikri Paşa, George Hayyat, Ali Şârâvî, Muhammed İsmail Abaza Paşa (*Hıdiv II. Abbas'ın sonraki müşaviri*) ve Muhammed Râtib zengin toprak sahipleri arasındaydılar; Dr. Muhammed Ferid (*Mısırlı milliyetçi lider*), avukat Yusuf Şidyak meslek sınıflarındandılar; ve sonraları Mısır Meclisi'nde vekil olan Abdu's-Selim el-Müveylihî ve Başvekil Şerif Paşa ise siyasi sınıftan idiler. Farklı dinler de temsil edilmişlerdir. Şâhin Makaryos, Gobrial Nassif ve Şâkir Hûri Hristiyan; Milli Parti'nin ana unsurlarından biri olan Mu'eyyed'in sahibi Şeyh Hasan Yusuf ve Mahmud Rüstem Müslüman idiler; Morice Goldenberg ve Yakup Sannu Yahudi idiler; Nazar İskandariyan ise Ermeni idi. Hari-ciyeciler, diplomatlar veya Mısır'da iş yapan tüccarlardan da **GONE**'e üye olanlar vardı; bu yüzden Lord Kitchener (*İngiliz yüksek komiseri; GONE'in ilk müfettişi idi*), General John Smith, Raphael Borg Paşa (*İngiliz konsolosu ve Onursal Büyük Üstat*), H. Kruickshank Paşa (*tekstilci ve aynı zamanda ilk müfettiş idi*) gibi isimlere rastlamak mümkündür. İki yıl sonra, 1899'da⁽⁶¹⁾, 1897'de "iz bırakan üyeler" diye nitelendirilen birkaç kişinin "yüksek memurlar" sınıfına terfi etmesi dışında, az şey değişmiştir. Sursock, Sid Ahmed Bey, Şeyh el-Ezherî, Padovani, Piskopos Macarius gibi farklı dinlerden, mesleklerden ve milliyetlerden kişilerin Localara girdiğini ispat eden birçok isimler de görüyoruz.

Bununla birlikte adı geçen listeler 1901'e kadar⁽⁶²⁾ çok daha meşhur isimleri de içermekte idi; örneğin Hüseyin Fahri Paşa (*Kamu İşleri Nazırı; Onursal Büyük Üstat görevinde bulunmuştur*); Büyük Korumacı Adli Yeğen Paşa (*Doğu vilâyeti başvekili ve valisi*), Büyük Birinci Nazır İbrahim Necib Paşa (*İçişleri bakanlığında müsteşar*), Büyük Birinci Muhakkik İsmâil Sabri Paşa (*Adalet Bakanlığında müsteşar*) ve Ezher müftüsü Şeyh Muhammed Abduh. Ve 1913'e kadar da⁽⁶³⁾ zengin bir toprak sahibi olan Fehmi Vissa Paşa Garde des Sceaux olarak, baş nazır Yusuf Vehbi Paşa, 1919 ihtilâlinin lideri ve Vafd Partisi'nin kurucusu Saad Zağlul Paşa ve Mısırlı milliyetçi lider Muhammed Ferid Paşa gibi daha birçok ismi görebiliyoruz (*bunların hepsi*

(60) GODF, 8607/1898 nolu mektup

(61) GODF, 9064/1899 nolu mektup.

(62) GODF, 12112/1901 nolu mektup.

(63) GODF, 14897/1913 nolu mektup.

Milli Mısır Büyük Locasının himayesindeki muhtelif locaların teşkilat ve üyelerinden olup büyük rütbe sahipleri arasında yer almaktaydılar). Neden Mason Locaları Mısır'ın üst tabakalarını böylesine çekiyordu?

Bunun birkaç nedeni var; en önemlileri şunlardır:

1) Mason Locaları, son derece gizlilik isteyen özellikleri dışında diğerleri gibi toplumsal bir topluluk olarak kabul ediliyordu.

2) Kitap ve gazete basımı 19. Yüzyıl Mısır'ında henüz emekleme safhasındaydı. Mason Locaları, üyelerine bir sosyal saha ve karşıt siyasilerle fikir alış-verişinde bulunup memleketin ekonomik ve siyasi durumunu tartışabilecekleri siyasi bir plâtförm temin ediyordu:

"Mason Locası, politikaların içyüzünden ve idarenin sırlarından haberdar olanlar arasında fikir alış-verişini mümkün kılıyor ve aralarında bir dayanışma bağı kuruyordu." (64)

Özelikle "Mason" kelimesinin kökeni konularında geçen "massa" (Lâtince), centilmenlerin bir araya geldikleri bir dernek anlamına geliyordu.(65)

3) Mason Localarının "hazır yapısı"(66) siyasileri kendine çekmiş ve kendilerine biçtikleri siyasi mesleğe uygun olarak teşkilâtlanmalarına yardımcı olmuştur. Cemâleddîn Afgânî mensup olduğu Locayı siyasi inancını yaymak için siyasi bir araç olarak kullanmıştır: "Afgânî, Mısırdaki bir Mason Locasını siyasi oyun ve değişim için bir araç olarak kullanmaya çalışıp bilinen hitabet etkisini de kullanarak güçlü bir siyasi şahsiyet haline gelmiştir."(67)

4) Localar yabancılarla dolu olduğundan Mısırlılar bu yabancıların yakınlıklarını ve himayelerini elde etmek için de bu Localara bağlanmaya çalışıyorlardı.(68) Hakikaten tam da Mısır aristokrasisine dahil üyelerin consuls honoraires haline geldikleri Kapitulasyonlar devrin-

(64) M. Sabry, *La Genèse de l'Esprit National Egyptien (1863-1882)*, Paris, 1924

(65) Mackey, "Etymology of the Word 'Mason'", *A Lexicon...* içinde.

(66) Nikki Keddie, a.g.e., 92.s

(67) Nikki Keddie, *An Islamic Response to Imperialism*, Los Angeles, University of California Press, 1968,

(68) A.g.e., 92.s.. Muteberân konsülü.

de, adı geçen kişiler yabancı Locaların temsilciliklerini elde etmeye çalışmışlardır: İdris Râgıb Paşa Yunanistan, İtalya, Meksika ve Yeni Zelanda'nın temsilcisiydi; Michel Sâlih Bey Belçika, Portekiz ve Macaristan'ın temsilciliğini yapmıştı; Ahmed Zeki Bey Arnavutluk mümesiliydi; Muhammed Ferid Paşa ise Tanta'daki İstanbul Maşrık-ı Âzamlığı delegesiydi.⁽⁶⁹⁾ İşte bu suretle aydın sınıfından olan Masonlar konu edilen Locaları kendileri için mahalli otoritelerden korunur bir vaziyette serbestçe konuşabildikleri ve yabancı korumasında oldukları bir sosyal merkez haline getirdiler.⁽⁷⁰⁾ Kimi üyelere -resmen Masonluğa bağlanmaları için- Mason Localarına bağlanmanın gerçekte bir İngiliz veya bir Fransız kuruluşuna bağlanmak anlamına geldiği ve böylece de tamamen yabancı korumasına girilmiş olacağı telkin ediliyordu.

5) Mısırlılar, genellikle onurlanmak veya bazen de gerçek Büyük Üstatların, Hıdiv veya Kral'ın siyasi ve mali korumasına karşı sadakatlerini göstermek için Mason Localarına bağlanmışlardır.

SONUÇ

Fransızlar 1798'de geldiklerinde Mısır, bir dereceye göre Batı'dan soyutlanmış durumda idi. Bonaparte'ın gelişi, Mısır ile Batı dünyası arasında "hem acı, hem tatlı bir karşılıklı etkileşim" devrinin başlangıcı oldu.⁽⁷¹⁾ Mısır'ın dış dünya ile ilişkisinin artması, onu Batı'daki kültürel ve siyasi gelişmelerin etkisine daha bir açık hale getirmiştir. Batı'nın kültürel ve siyasi etkisi, yeni doğmakta olan geniş sosyal güçlerin ve tahsilli elitlerin fikri eğilimlerine sızmaya ve onu şekillendirmeye başlamıştı.

(69) *Minutes of a Plenary Session of the Grand Orient National d'Egypte, Thursday, 3 April 1902; GODE arşivlerinde.*

(70) Profesör Paul Dumont bu noktayı, Osmanlı İmparatorluğu'nda Fransız etki-sindeki Masonluk konulu makalesinde delillendirmeye çalışmaktadır: "La franc-maçonnerie d'obédience française à Salonique au début du XX siècle", *Turcica*, 16 (1984), Osmanlıcılık, Ulusçu Akımlar ve Masonluk: Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat'tan Mütareke'ye Fransız Obediyansına Bağlı Mason Locaları [trc. Ali Berktaş, Y.K.Y., İstanbul, 2000]

(71) Jack Crabbs Jr, *The Writing of History in Nineteenth- Century Egypt: A Study in National Transformation*, Cairo, The American University in Cairo Press, 1984

Bu yazıda, Masonluğun 19. Yüzyılda genel olarak Mısır Toplumunun, özel olarak da Mısır Seçkinlerinin değişiminde nasıl bir rol oynadığı ve Batı İdeolojisinin ne derece benimsendiği gösterilmeye çalışılmıştır.

Mısır'daki Masonluğu tartıştıktan ve nasıl iki fikir akımı arasında gidip geldiğini gördükten sonra tekrar şu soruya dönüyoruz: Ele aldığımız devirde Masonluk Mısır'da nasıl bir rol oynamıştır? Masonluk; Genç Mısır Toplumu gibi siyasi kurumların iç işlerini gizleyen siyasi bir rol mü oynamıştır, yoksa sadece siyasilerin iktidar kulislerinde dolayan haberleri öğrenmek için arasıra veya düzenli olarak bir araya geldikleri sosyal bir dernek mi olmuştur?

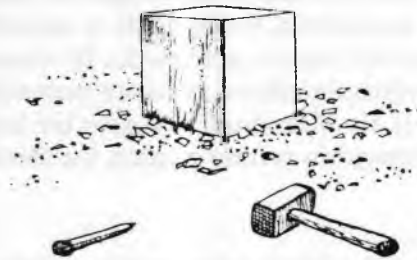
Büyümekte olan eğitimli elit, siyasi hiyerarşide yükselmeye başladıkları gibi yönetimde de yüksek mevkilere gelmeye başlamıştı. Bu sınıf, ait oldukları ulusun gerçek çıkarlarını kendilerinin temsil ettiklerine inanıyor ve dolayısıyla da siyasete çok daha fazla katılmaya çalışıyorlardı. Hatta siyasi arenada birbirleriyle mücadele ederken bile *(bu mücadele ekseriyetle milliyetçilere karşı toprak sahipleri, Ulema'ya karşı Paşalar şeklinde cereyan ederdi)* bunların çoğu Mason Locası üyesi idiler. Paradoks şuradaydı ki, bunların siyasi mücadeleleri aslında, oynadıkları sürece kurallarını kendilerinin uydurduğu, ganimetlerini kendileri için istifledikleri ve başka hiç kimsenin karışmasına müsaade edilmediği, becerikli bir şekilde yerine getirilen müzikal sandalyeler⁽⁷²⁾ oyunuydu.. Partiler nöbetleşe memleket yönetimine geçiyorlardı; bununla birlikte partililerin ezici çoğunluğu Masondular ve -Mısırlıların meşhur tabiriyle- hepsi de **"aynı kumaştan"**dılar.

Böylece Mason Locası üyeliği, 19. Yüzyılın sonu ile 20. Yüzyılın başında Mısır aristokrasisi arasındaki sınıf bağlarını pekiştirmiştir. Mason Locaları elit için, kendilerini siyasi, mali ve sosyal olarak diğerlerinden ayırt etme görevini yerine getiriyordu. Bu durum konu edilen kurumun, sembolik eğitimin ruhani ve bätini masonik ideallerinin aksine, daha çok siyasi bir Masonluk ve sosyal bir loca olduğuna işaret eder. Masonik ideolojinin rolüne gelince; bu ideoloji sadece ülkenin

(72) Birkaç kişinin müzik eşliğinde çok az sayıdaki sandalye etrafında döndükleri, müzik durduğunda da sandalyelerden birini kapıp oturmaya çalıştıkları bir oyun.

daha yeni yeni oluşan siyasi ve ekonomik elitin ideolojisinin teşekkülünde rol oynamış değildir; bundan daha da önemlisi, seçkinler arasında meydana gelecek bölünmenin de habercisi, söz konusu ideoloji olmuştur. Fransız etkisindeki Locaların çoğu üyesi, İngiliz etkisindeki Localara girme eğiliminde olan çok daha dindar-muhafazakâr, zengin pamuk tüccarları ve mal-mülk sahiplerinin aksine, liberal-seküler ve siyaseten aktif olma eğilimindeydiler. Üyelere ait arşiv listeleri de bunu göstermektedir; örneğin Saad Zağlul Paşa, Mustafa Kâmil Paşa, Butros Gali Paşa ve Yusuf Vehbi Paşa gibi ülkenin siyasi itibarlı kişilerini teşkil eden isimlerin hepsi önce İngiliz, daha sonra da Fransız etkisinde olan Kevâkibü's-Şark Locasının üyesi idiler. Fehmi Vissa Paşa, Georges Hayyat ve İsmâil Abaza Paşa gibi en bilinen mal-mülk zenginleri arasında yer alan şahıslar ise İngiliz etkisindeki Locaların üyesiydiler. Bununla beraber konu edilen ayrılık sonuçta yapaydı; asıl önemli olan husus hepsinin Mason olmasıydı.

Masonluğun Mısır'daki rolü büyüktü, çünkü üyelerine verebileceği çok şeyler vardı. Birçok Masona göre Localar, "çekici gizliliği" ile⁽⁷³⁾ birlikte verimli ve iyi teşkilatlanmış sosyal dernekler idi. Dolayısıyla ki bu gizli cemiyet daha çok siyasi bir kurum idi ve "siyasi" sıfatı söz konusu topluluğun konu edilen devrin Mısır'ındaki yerini tarif etmekte "bâtini" sıfatından daha uygundur. Diğerleri için de Localar, maddi fayda ve iyilik temin edebilecekleri bir çeşit verimli lonca vazifesi görüyordu. Bir başka grup (özellikle de Fransız tesirindekiler) için ise Masonluk daha çok siyasi bir araç ve o sıralar ülkenin her yanını saran ateşli milliyetçiliğin bir meydana çıkışı idi. Sözü edilen üyeler, sonuçta, hangi tabiiyette olurlarsa olsunlar, makam ve mevkilerini koruma ve dayanışma amacıyla Masonluğun batılı ideolojisini kullanan tek bir sosyal alanın mensubuydular.

(73) Jones, "Freemasonry", 177

İZMİR VADİSİ LOCA ÇALIŞMALARININ ANALİTİK YORUMU

Doğan DİRİK

AN ANALYTICAL INTERPRETATION OF THE LABOUR (INCLUDING LECTURES) OF THE IZMIR LODGES

This study is the second phase of the previously published article under the title "The Demographic Structure of the Izmir Valley" which consequently inspected the Agendas of our Lodge Meetings, as well as the intellectual studies prepared by our brethren as lectures, talks or conferences. As before, the purpose of this study is to evaluate the knowledge and information gathered from the past, share this information with all the brethren who are making all kinds of intellectual studies and try to guide them towards the actual facts obtained from this data and make a projection for the future of Turkish Freemasonry.

The lectures have been classified and evaluated under four main parameters:

- Degree of the meeting
- Type of the lecture (esoteric, ritualistic, Masonic, famous masons etc)
- Information pertaining to the speaker/lecturer (his name, name of his Lodge, name of the Lodge where the lecture was given)
- Proficiency of the speaker.

The results of the study have brought out striking messages regarding the Masonic activities of our Lodges.

İVAL bünyesinde tarafımdan yürütülen bu araştırma, daha önce yayınlanan "İzmir Vadisi'nin Demografik Yapısı" adlı yayının bir devamı niteliğinde olup, bu kez Localarımızın gündemlerini ve Kardeşlerimizimizin fikri çalışmalarını büyüteç altına almaya çalışmaktadır. Bir önceki çalışmamda olduğu gibi, bu mütevazı projenin de amacı, geçmi-

şer dönük verilerden hareketle genel değerdendirmelere varabilmek ve düşünce üreten Kardeşlerimi bu konulara yönlendirerek Türk Masonluğunun projeksiyonu hakkında doğru yorumlar oluşturup önümüzü daha berrak görebilmemizi sağlamaktır.

Projeye başlarken, bir önceki çalışmamda var olan "HTML formatındaki" verileri güncelleştirmek ve daha efektif ve profesyonel bir formata dönüştürmek gerekti. Bu amaçla , tüm verileri özverili ve titiz çalışması sayesinde kısa sürede MSSQL veri tabanı yönetim sisteminde DELPHI ortamına dönüştürerek sorgulamaların çok daha rahat ve çok daha sağlıklı yapılabilirliğini sağlayan Bülent Serçin Kardeşime müteşekkirim. Keza, dataların güncelleştirilmesi konusunda, merkez bilgisayar departmanımızdaki tüm Kardeşlerimle, İzmir ve İstanbul sekreteryelerindeki görevli hemşirelerime yardımlarından dolayı teşekkür ediyorum.

Ancak Masonluğumuzun menfaatleri açısından, başlattığım araştırmanın burada kalmayıp sürekliliğinin sağlanması gerektiğini de vurgulamakta yarar görüyorum. Örneğin, İzmir'de geliştirdiğimiz programa girdiğimiz gündemle ilgili datalar, kanaatimce yarınlarımıza ışık tutar mahiyette olmasına karşın, merkez bilgisayarımızda bu konuda hiçbir veri yok. Halbuki, bu dataları doğrudan ana bilgisayarımıza girebilme şansını yakalayabilseydim, Vadiler arası bütünlüğü sağlama adına bir başlangıç gerçekleşmiş olacaktı. Unutmamamız gereken, bilginin paylaştıkça büyüdüğüdür.

Proje kapsamındaki gündemle ilgi datalar aşağıdaki parametreleri içermektedir :

1. Çalışmanın hangi derecede yapıldığı

2. Çalışmanın içeriği :

- Konferans
- Tören
- İdari çalışma (Nazırların veya Hatip Kardeşlerin eğitim amaçlı kısa sunumları bu gruba dahil edilmiştir)

3. Sunumla ilgili veriler

- Konuşmanın başlığı
- Konuşmanın metni (temin edilebilirse)
- Konuşmanın türü : Ezoterizm, sembolizm - ritüellik - masonik tarih - idari - ünlü masonlar - genel konular (amasonik)
- Konuşmanın sunulduğu Loca

4. Sunumu yapan Kardeşle ilgili veriler

- Konuşmacı Kardeşin adı, bağlı olduğu Loca, sunumun yapıldığı Loca
- Konuşmacı Kardeşin statüsü : Üstad - Kalfa veya Çırak (tez çalışması) - misafir konuşmacı

Yukarıda sıraladığım parametreler, 1991-2004 aralığını içeren 14 yıllık dönemde tüm Localar için eksiksiz olarak temin edilmeye çalışılmıştır. Ancak, Fethiye Muh. Locası ile ilgili olarak veri temin edilemediğinden bu Locamız değerlendirme dışı bırakılmıştır. Marmaris Muh. Locası ile ilgili olarak da veriler kısmen eksik olmakla birlikte değerlendirmeye dahil edilmiştir.

Dataların temininde ana kaynak Localarımızın davetiyeleridir. Ancak, davetiyelerde gündeme alınan tüm tekris, geçiş ve yükselme törenlerinin gerçekleşip gerçekleşmediği matrikül kayıtlarıyla karşılaştırılmış ve gerçekleşmeyen tören celseleri kayıtlara dahil edilmemiştir. Aynı şekilde, sunumu ileri tarihe ertelenen konuşmalara da özellikle dikkat edilerek kayıt tekrarlarının önüne geçilmiştir. Bununla birlikte, az sayıda da olsa, bazı gündem değişikliklerinin atlanmış olabileceğini kabul etmek zorundayım.

Bu dönemde, Vadimiz Localarında 1., 2. ve 3. derecelerde toplam 5893 konuşma yapıldığını tespit edebildim. Ancak bu konuşmalardan bazılarını çeşitli Localarda tekrar edilen sunumlar teşkil ediyor. Tasnif etmeye çalıştığım bu 5893 konuşmanın 711 tanesinin konuşma metinleri bilgisayar ortamında kayıtlıdır ve linkler vasıtasıyla ulaşılabilir. 172 konuşmanın İzmir Vadisi kütüphanesinde hangi dosyada bulunduğu bellidir. Bu metinleri ne yazık ki henüz elektronik ortama taşıyamadım. 92 adet konuşma ise daha önce Muhterem Localarımızın yayınladıkları kitapçıklarda mevcuttur ancak bu konuşmaları da henüz elektronik ortama taşıyamadım. Geriye kalan 4918 konuşmanın ise kayıtlarına henüz ulaşamadım. Kardeşlerimin bu konuda ki yardımları sanal ortamda hazırladığım bu kütüphanenin zenginleşmesine katkı sağlayacaktır.

Datalar, aşağıdaki kabuller ışığında değerlendirilmiştir :

- a. Locaların aynı gün içinde yaptıkları farklı derecelerdeki konuşmalar ayrı ayrı değerlendirilmiş, ancak aynı derecede birden fazla gündem bulunması çalışma sayısını etkilememiştir.

- b. Loca çalışmalarının içeriğiyle ilgili dataların tasnifinde öncelikler konferans, tören, idari çalışma olarak saptanmıştır. Örneğin, gündeminde hem konferans, hem tören olan bir çalışma konferans grubunda değerlendirilmiştir.
- c. Konuşmaların türlerine bağlı tasnifinde hatalar yapmış olabilirim. Özellikle metinlerine ulaşamadığım konuşmaları sadece konu başlıklarıyla değerlendirmek mecburiyetinde kaldım. Kaldı ki bir çok konuşmayı birkaç türde değerlendirmek mümkün. Ancak elde ettiğim sonuçların kişisel değerlendirmemi yansıtmakla birlikte konuya genel bir yaklaşım getirdiği kanısındayım.

Yukarıdaki kabullerden hareketle İzmir Vadisine bağlı Locaların çalışma profillerini 4 ana başlık altında incelemeye çalıştım. Dilerim ki ortaya çıkacak sonuçlar önümüzü daha iyi görebilmemizi sağlasın ve bize yol göstereyin.

1. 1991-2004 Döneminde yapılan Loca Çalışmalarının tasnifi

İncelenen dönemde, Localarımızda toplam 8202 çalışma yapılmıştır. (Tablo-1) de görüleceği üzere, bu çalışmaların 4863 adedi 1.derecede (%59,3), 934 adedi 2.derecede (%11.4), 2405 adedi ise 3.derecede (%29,3) gerçekleştirilmiştir.

Tablodaki veriler incelendiğinde, her üç derece için hesaplanan oransal değerlerin 14 yıllık periyot içinde, ufak tefek sapmalar ihmal edilirse, hep aynı aralıklar içinde kaldığı görülmektedir.

Aynı tablodan görüleceği üzere, Localarımız yılda ortalama 15 adet 1. derece, 3 adet 2. derece, 7 adet de 3. derece çalışma yapıyorlar ve bu ortalama değerlerin de 14 yıllık periyotta fazla değişim göstermediğine şahit oluyoruz.

Yapılan çalışmaların içeriklerine gelince (Tablo-2) ; toplam 4049 adedi konferanslara (%49.37); buna mukabil, 1686 çalışma törenlere (%20.55), 2467 çalışma ise idari konulara (%30.08) ayrılmış. Yılda gerçekleşen çalışma sayısına gelince, ortalama 12 çalışmanın konferanslara, 5 çalışmanın merasimlere, 8 çalışmanın ise idari toplantılara ayrılmış olduğunu görüyoruz ve tabloda yer alan 14 yıla ait datalar, bu kez de ortalama değerlerden fazla sapma göstermemekte.

Tablo 1. İzmir Vadisine bağlı Localarda yapılan çalışmaların dökümü.

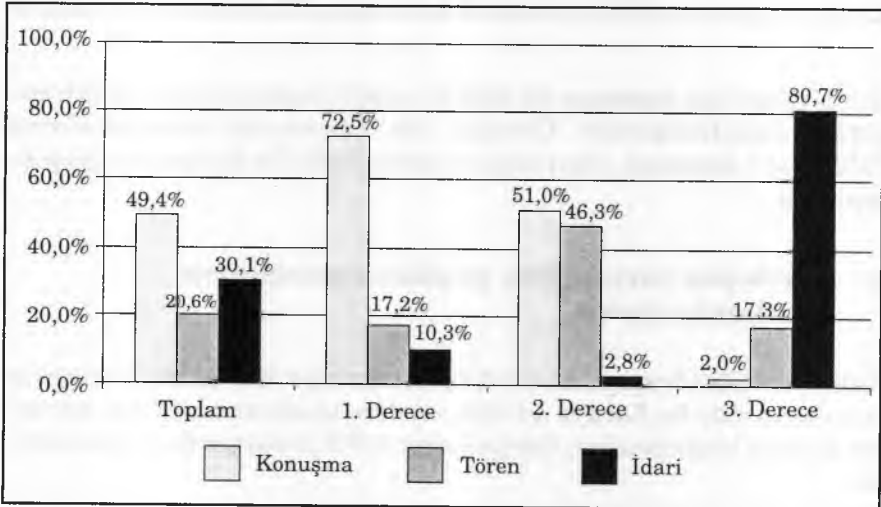
Yıllar	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Toplam	%
Loca sayısı	14	15	18	19	20	20	22	25	26	26	26	30	31	32	324	-
1. Derece	Adet	210	214	252	282	300	315	334	370	383	401	440	442	508	4863	59,3%
	Ort.	15,0	14,3	14,0	14,8	15,0	15,8	15,2	14,8	14,7	15,4	14,7	14,3	15,9	15,0	
2. Derece	Adet	36	45	59	47	58	62	65	67	75	68	90	82	105	934	11,4%
	Ort.	2,6	3,0	3,3	2,5	2,9	3,1	3,0	2,7	2,9	2,6	3,0	2,6	3,3	2,9	
3. Derece	Adet	117	121	138	134	154	173	157	194	183	172	203	237	232	2405	29,3%
	Ort.	8,4	8,1	7,7	7,1	7,7	8,7	7,1	7,8	7,0	6,6	6,8	7,6	7,3	7,4	
Toplam	Adet	363	380	449	463	512	550	556	631	641	677	733	761	845	8202	
	Ort.	25,9	25,3	24,9	24,4	25,6	27,5	25,3	25,2	24,7	26,0	24,4	24,5	26,4	25,3	

Tablo 2. İzmir Vadisine bağlı Localarda yapılan çalışmaların içeriklikleri.

Yıllar	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Toplam	%
Loca sayısı	14	15	18	19	20	20	22	25	26	26	26	30	31	32	324	
Konferans	Adet	180	165	219	257	253	289	277	338	341	327	405	344	432	4049	49,4%
	Ort.	12,9	11,0	12,3	11,5	12,7	13,1	11,1	13,0	13,1	12,6	13,5	11,1	13,5	12,5	
Tören	Adet	69	80	95	101	121	103	154	124	115	151	129	178	156	1686	20,6%
	Ort.	4,9	5,3	5,3	5,3	6,1	4,7	6,2	4,8	4,4	5,8	4,3	5,7	4,9	5,2	
İdari	Adet	114	135	132	143	145	164	200	179	185	199	199	239	257	2467	30,1%
	Ort.	8,1	9,0	7,3	7,5	7,3	7,5	8,0	6,9	7,1	7,7	6,6	7,7	8,0	7,6	
Toplam	Adet	363	380	449	463	512	556	631	641	641	677	733	761	845	8202	
	Ort.	25,9	25,3	24,9	24,4	25,6	27,5	25,2	24,7	24,7	26,0	24,4	24,5	26,4	25,3	

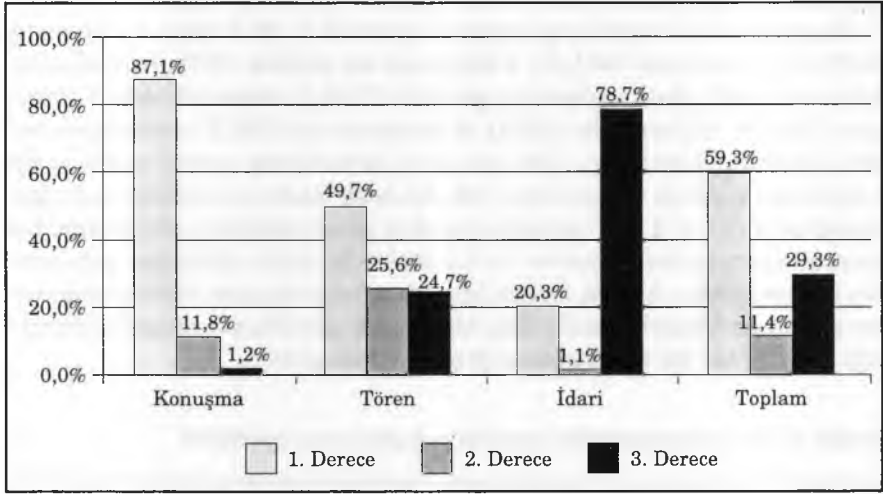
Çalışmaların içeriklerine ilişkin sınıflandırma her üç derece için ayrı ayrı incelendiğinde ise daha farklı değerler ile karşılaşılıyor (Grafik-1). Konferanslara ayrılan çalışmalar genelde % 49,4 iken, 1.derecede (%72,5), 2.derecede (%51,0), 3.derecede ise sadece (%2) oranındadır. Buna mukabil, idari toplantılar genelde (%30,1) oranında iken 1.derecede (%10,3), 2.derecede (%2,8), 3.derecede ise(%80,7) oranında gerçekleşmiştir. Görüldüğü gibi sonuçlar beklenenle uyum içinde olup 3.derecede yapılan sunumların yok denecek kadar az olduğunu belgelemektedir. 1. ve 2. derecelerde yapılan idari nitelikli çalışmalar, bu derecelerde yapılan -nazırlarla 5 dakika- başlıklı eğitimsel çalışmalarını içermektedir. Ayrıca, belirli bir çalışmanın konusu olan konuşmanın çeşitli nedenlerle iptal edilip oturumun gündemsiz olarak kapatıldığı çalışmalar da bu grupta mütalaa edilmiştir.

Grafik : 1.Farklı derecelerde yapılan çalışmaların içerikleri

Grafik-2 de izlenen oranlar ise konuya değişik bir açıdan bakmakta ve bu kez farklı içerikli çalışmaların her üç derecede hangi oranlarda gerçekleştiğini göstermektedir. Yine beklenen şekilde, konuşmaların (%87,1)'i 1. derece, (%11,8)'i 2. derece, (%1,2)'si 3. derece toplantılarda gerçekleşmiştir. Yine ileride değinileceği gibi 2. derecede gerçekleşen çalışmaların tamamına yakını tez sunumu niteliğindedir. Buna mukabil idari çalışmalarda ağırlık 3.derecededir (%78,7).

Grafik : 2.Farklı içerikli çalışmaların her üç derecede gerçekleşme oranları

İzmir Vadisi için saptanan bu datalar çeşitli Localarımız için farklı değerler alabilmektedir. Örneğin bir Locamızda konuşmaların (%95,7)'si 1.derecede, idari toplantıların (%90,9)'u 3.derecede gerçekleşmiştir.

2. Kardeşler tarafından yapılan sunumların sınıflandırılması

İncelenen 5893 konuşmadan 20 tanesi Fethiye Muhterem Locasında sunulmuş olup bu Locaya ait tüm verilere ulaşamadığından inceleme dışında bırakılmıştır. Geriye kalan 5873 konuşma ise, üç ana kriter,

- Konuşmacının konumu
- Konuşmanın içeriği
- Konuşmanın hangi derecede yapıldığı

göz önünde tutularak incelenmiştir. (Tablo-3) de ilk iki kriter göz önünde tutularak hazırlanmış bir döküm sunulmuştur. Görüleceği üzere rakamlar bariz olarak sunumların yarısından fazlasının tez çalışmalarına ayrılmış olduğunu göstermektedir.

A. Konferansların, konuşmayı hazırlayan Kardeş bazında sınıflandırılması

(Tablo 3)'de görüleceği üzere 1933 konuşma (%32,9) Üstatlığa yükseltilmiş Kardeşler tarafından gerçekleştirilmiş, 854 konuşma (%14,5) ise, yine Üstat olan (birkaç istisna dışında) ancak başka bir Locaya bağlı misafir konuşmacılar tarafından sunulmuştur. Yani aslında 2787 konuşma Üstat Kardeşlerin sunumlarıdır. Misafir Kardeşlerin yaptığı çalışmaların 195 adedi (%3,3) İzmir Vadisi dışındaki Localarımızda çalışan Kardeşlerimiz tarafından verilen konferanslardır. Bu grupta özellikle Bodrum (26 konuşma), Ümit (20 konuşma) ve Marmaris (19 konuşma) Localarımız çok sayıda Kardeşimizi misafir etmişlerdir. Buna mukabil 3086 konuşma (%52,5) henüz Üstatlığa yükselmemiş Kardeşlerimiz tarafından sunulmuştur. Ancak bu gruba dahil

Tablo 3. Localarda sunulan çalışmaların konuşmacı ve içerik bazında tasnifi.

Konu	Misafir	Tez	Üstat	Toplam
Ritüelik	406	2109	1022	3537
	6,9%	35,9%	17,4%	60,2%
Sembolizma	174	834	339	1347
	3,0%	14,2%	5,8%	22,9%
Tarih	77	39	201	317
	1,3%	0,7%	3,4%	5,4%
Ünlü Masonlar	20	6	21	47
	0,3%	0,1%	0,4%	0,8%
İdari	38	6	20	64
	0,6%	0,1%	0,3%	1,1%
Genel	137	92	332	561
	2,3%	1,6%	5,7%	9,6%
Genel Toplam	854	3086	1933	5873
	14,5%	52,5%	32,9%	100,0%

Kardeşlerimizden birçoğunun geçiş ve yükselmeleri için şart olan birer konuşmanın dışında da sunumlar yaptıklarını belirtmekte yarar var. Özellikle Çırak Derecesindeki Kardeşlerimize bazı Localarımız sadece "Tekris İntibaları" konulu konuşma yaptırırken, diğerleri bunun yanı sıra bir ikinci tez konusunu da talep ediyorlar. Ancak, çalışma sunmaksızın Kalfalığa geçen ve/veya Üstatlığa yükselen Kardeşlerimizin de bulunduğunu tespit ettim.

Yukarıdaki genel değerlendirmenin 14 yıllık dönemdeki dağılımı (Tablo-4)'de verilmiştir. Datalar incelendiğinde, yıllık bazdaki değerlerin bu kez ortalamalardan saptığını görüyoruz

- Üstat Kardeşler : En yüksek : % 40.0 (2004) En düşük : %28.4 (1996)
- Tez çalışmaları : En yüksek : % 60.3 (1996) En düşük : %44.6 (2002)
- Misafir Kardeşler : En yüksek : % 21.6 (2002) En düşük : % 7.7 (1992)

Konuya Localar bazında yaklaştığımız zaman ise sapmaların daha da büyüdüğü görülüyor :

- Üstat Kardeşler : En yüksek : % 55.6 En düşük : %15.7
- Tez çalışmaları : En yüksek : % 76.4 En düşük : % 0,0
- Misafir Kardeşler : En yüksek : % 45.5 En düşük : % 1.6

Ancak, yukarıdaki değerlerden bazılarının yanıltıcı olduğunu vurgulamak gerekir. Örneğin 2004 yılında kurulup ilk tekrisini 20.Aralık.2004 tarihinde gerçekleştiren Hermes Muhterem Locasında bu çalışmanın inceleme periyodunda hiçbir tez çalışması yapılmamış olması doğaldır. Ancak, genel olarak Localarımızda tekris edilen Kardeşlerin sayıları arttıkça tez çalışmalarının toplam içindeki payının artış göstereceğini varsaymak kanımca geçerli bir yaklaşımdır.

B. Konferansların içerik bazında sınıflandırılması

(Tablo-3)'de verilen datalar incelendiğinde, 3537 konuşmanın (%60,2) ritüelik konuları içerdiğini görüyoruz. Bu konuşmalara , 466 adet (%7,9) "Tekris İntibaları" başlıklı çalışma da dahil edilmiştir. Ritüelik çalışmaları sırasıyla Ezoterizm ve sembolik konuları içeren 1347 adet konuşma (%22,9), Masonluk Tarihi ile ilgili 317 konuşma (%5,4), genel (amasonik) konuları içeren 561 konuşma (%9,6), idari konularla ilgili 64 konuşma (%1,1) ve ünlü masonlarla ilgili 47 konuşma (%0,8) izlenmektedir.

Tablo 4. Localarda sunulan çalışmaların konuşmacı ve yıllık bazda tasnifi.

Yıllar	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Toplam
Üstat	Ad	94	84	95	104	108	99	127	114	148	183	157	204	174	1935
	%	34,1	32,2	29,1	33,4	29,8	28,4	29,3	29,8	31,9	36,5	31,7	33,8	34,9	32,9
Tez	Ad	151	157	201	167	205	210	246	215	234	255	254	269	243	3086
	%	54,7	60,2	61,7	53,7	56,6	60,3	56,7	56,1	50,4	50,9	51,2	44,6	48,8	52,5
Misafir	Ad	31	20	30	40	49	39	61	54	82	63	85	130	81	852
	%	11,2	7,7	9,2	12,9	13,5	11,2	14,1	14,1	17,7	12,6	17,1	21,6	16,3	14,5
Toplam		276	261	326	311	362	348	434	383	464	501	496	603	498	5873

Kanımcı önemli olan bir husus, Ezoterizm ve Sembolizma konusunda sunulan 1347 çalışmanın 834 adedinin konuya hakimiyetleri şüpheli olan Çırak ve Kalfa Kardeşler tarafından sunulmuş ilk iki derecenin geleneksel sembollerini içeren konuşmalar olduğudur.

Önemli bulduğum diğer bir husus ise, 1347 konuşmadan 350 adedinin 2. derecede ve sadece 29 adedinin 3. derecede sunulmuş olduğudur. 2. derecede sunulan konuşmaların ise 332 adedi tez çalışması, 18 adedi Üstat kardeşlerin sunumlarıdır. Buradan şu sonuç çıkıyor: **2. ve 3. derecelerle ilgili olarak konuya hakim olduklarını ve Localarımızı eğitmeleri gerektiğini düşündüğüm Üstat Kardeşlerin 14 yıl boyunca sundukları konuşma sayısı sadece 47 (tüm konuşmaların %0,8'i) dir.**

Parametrenin 14 yıllık periyoda gösterdiği değişim (Tablo-5)'de görülmektedir. Datalar incelendiğinde, yıllık bazdaki değerlerin bu kez de ortalamalardan saptığını görüyoruz

- Ritüelik konular : En yüksek : % 68,1 (1991) En düşük : %55,6 (1994)
- Ezot.& Sembolizma : En yüksek : % 30,9 (1994) En düşük : %17,3 (1997)
- Masonluk Tarihi : En yüksek : % 8,0 (1994) En düşük : % 2,3 (1992)
- Ünlü Masonlar : En yüksek : % 1,8 (1991) En düşük : % 0,2 (2000)
- İdari konular : En yüksek : % 3,6 (2003) En düşük : % 1,0 (2001)
- Genel konular : En yüksek : % 12,2 (2000) En düşük : % 3,9 (1994)

Konuya Localar bazında yaklaştığımız zaman ise sapmaların daha da büyüdüğü görülüyor :

- Ritüelik konular : En yüksek : % 72,2 En düşük : %45,4
- Ezot.& Sembolizma : En yüksek : % 33,7 En düşük : %13,9
- Masonluk Tarihi : En yüksek : % 7,0 En düşük : % 0,0
- Ünlü Masonlar : En yüksek : % 6,9 En düşük : % 0,0
- İdari konular : En yüksek : % 7,8 En düşük : % 0,0
- Genel konular : En yüksek : % 23,9 En düşük : % 0,0

Ancak yukarıdaki verilerin saptanmasında, yanıltıcı olmamak için Hermes Muhterem Locası dikkate alınmamıştır. Bu Locamızda sunulan 9 çalışmanın 3 adedi ritüelik konular (%33,3), 6 adedi ise ezoterik konularla ilgilidir (%66,7).

Tablo 5. Localarda sunulan çalışmaların konuları ve yıllık bazda tasnifi.

Yıllar		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Toplam
Ritüelîk	Ad	188	175	191	173	207	213	288	248	264	301	308	356	274	351	3537
	%	68,1	67,0	58,6	55,6	57,2	61,2	66,4	64,8	56,9	60,1	62,1	59,0	55,0	57,5	60,2
Sembolizma	Ad	48	52	89	96	92	76	75	85	122	112	104	126	113	157	1347
	%	17,4	19,9	27,3	30,9	25,4	21,8	17,3	22,2	26,3	22,4	21,0	20,9	22,7	25,7	22,9
Tarih	Ad	12	6	18	25	28	25	20	12	22	25	17	34	30	43	317
	%	4,3	2,3	5,5	8,0	7,7	7,2	4,6	3,1	4,7	5,0	3,4	5,6	6,0	7,0	5,4
Ünlü Masonlar	Ad	5	4	4	4	5	2	3	6	1	1	2	5	3	2	47
	%	1,8	1,5	1,2	1,3	1,4	0,6	0,7	1,6	0,2	0,2	0,4	0,8	0,6	0,3	0,8
İdari	Ad	1	1	1	1	1	1	6	2	6	1	5	17	18	3	64
	%	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	1,4	0,5	1,3	0,2	1,0	2,8	3,6	0,5	1,1
Genel	Ad	22	23	23	12	29	31	42	30	49	61	60	65	60	54	561
	%	8,0	8,8	7,1	3,9	8,0	8,9	9,7	7,8	10,6	12,2	12,1	10,8	12,0	8,9	9,6
Toplam		276	261	326	311	362	348	434	383	464	501	496	603	498	610	5873

C. Konferansların, yapıldığı çalışma derecesi bazında sınıflandırılması

(Tablo-6)'dan görüleceği üzere 4966 konuşma 1. derecede (%84,6), 853 konuşma 2. derecede (%14,5), 54 konuşma ise 3. derecede (%0,9) sunulmuştur.

Tablo 6. Konuşmaların hangi derecede yapıldıkları bazında değerlendirme.

Konu	1. Derece	2. Derece	3. Derece	Toplam
Ritüelik	3030	485	22	3537
	51,6%	8,3%	0,4%	60,2%
Sembolizma	968	350	29	1347
	16,5%	6,0%	0,5%	22,9%
Tarih	308	9		317
	5,2%	0,2%	0,0%	5,4%
Ünlü Masonlar	45	2		47
	0,8%	0,0%	0,0%	0,8%
İdari	61		3	64
	1,0%	0,0%	0,1%	1,1%
Genel	554	7		561
	9,4%	0,1%	0,0%	9,6%
Genel Toplam	4966	853	54	5873
	84,6%	14,5%	0,9%	100,0%

Bu değerlerden en çarpıcı olanı şüphesiz ki 3. derecede neredeyse hiç çalışma yapılmadığıdır : 14 yılda, İzmir Vadisine bağlı tüm Localarda toplam 54 konuşma! Yorum yapmaya gerek yok sanırım.

2. derecede 853 sunum gerçekleşmiş. Ancak bu değer de daha detaylı incelenirse sadece 45 adedinin Üstat Kardeşler tarafından sunulduğu (misafir konuşmacılar dahil), geri kalan 808 adedinin (%94,7) tez sunumları olduğunu görüyoruz. Görüldüğü gibi 2. derece öğretisi de Üstat Kardeşlerimizin rehberliğinde gerçekleşmiyor.

Parametrenin 14 yıllık periyoda gösterdiği değişim (Tablo-7)'de görülmektedir.

Tablo 7. Localarda sunulan çalışmaların çalışma derecesi ve yıllık bazda tasnifi.

Yıllar	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Toplam
	Ad	251	215	273	255	309	290	385	310	396	436	408	511	417	4966
1. Derece	%	90,9	82,4	83,7	82,0	85,4	83,3	88,7	80,9	85,3	87,0	82,3	84,7	83,6	84,6
	Ad	24	44	50	53	48	57	46	69	62	60	86	85	96	853
2. Derece	%	8,7	16,9	15,3	17,0	13,3	16,4	10,6	18,0	13,4	12,0	17,3	14,1	15,7	14,5
	Ad	1	2	3	3	5	1	3	4	6	5	2	7	4	54
3. Derece	%	0,4	0,8	0,9	1,0	1,4	0,3	0,7	1,0	1,3	1,0	0,4	1,2	0,7	0,9
	Toplam	276	261	326	311	362	348	434	383	464	501	496	603	498	5873

- 1. Derece : En yüksek : % 90,9 (1991) En düşük : %80,9 (1998)
- 2. Derece : En yüksek : % 18,0 (1998) En düşük : % 8,7 (1991)
- 3. Derece : En yüksek : % 1,6 (2003) En düşük : % 0,3 (1996)

Yıllık bazdaki değerler bu kez de ortalamalardan sapmaktadır. Ancak, genel değerlendirme bazında değinilen hususlar geçerliliklerini aynen korumaktadır. 2. derece çalışmalar içinde en yüksek değeri gösteren 1998 yılında dahi sunulan çalışmaların tamamına yakını yükselme tezleri teşkil etmektedir.

Konuya Localar bazında yaklaştığımızda ise ortaya çıkan değerler aşağıdadır (*Hermes Muhterem Locası bu kez de değerlendirmeye alınmamıştır*):

- 1. Derece : En yüksek : % 97,1 En düşük : %73,8
- 2. Derece : En yüksek : % 25,9 En düşük : % 0,4
- 3. Derece : En yüksek : % 8,0 En düşük : % 0,0

Burada, 16 Muhterem Locamızda 3. Derecede hiç bir sunum yapılmadığını, buna mukabil Çeşme Muhterem Locamızda yapılan toplam 75 konuşmadan 6 tanesinin 3. derecede yapıldığını belirtelim.

3. Üstat Kardeşlerin konuşma sıklığı

Yukarıdaki bölümlerde de değinildiği gibi, incelenen dönemde matriküle kayıtlı toplam üye sayısı 2836 olup bunlardan Üstatlığa yükseltilmiş ve matrikülede bu sıfatla yer alan 2271 Kardeşten 873'ü (%38,4) Localarda konuşma sunmuşlar, 1398 Kardeş ise (%61,6) hiçbir çalışma yapmamıştır (Tablo-8). Kendi Localarında konuşan Kardeşlerin oranı (%37,7), Kardeş Localarda konuşanların oranı ise (%8,8)'dir (*aynı Kardeş hem kendi Locasında, hem Kardeş Localarda konuşma sunabildiğine göre, bu iki değer toplamının genel toplamdan büyük bir değere ulaşacağı açıktır*).

(Tablo-8)'de konuşma sunan Kardeşlerin 14 yıllık periyotta ve yıllık bazda hangi oranlarda konuştuqları da görülmektedir ve bu kez değerler daha da düşündürücüdür. Üstat Kardeşlerimizin (%90)'a yakını bir çalışma sunma çabasında değiller.

Tablo 8. İzmir Vadiğinde Üstat Kardeşlerden sunum yapanların sayısını gösterir çizelge.

Yıllar	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Toplam
Üstat sayısı	945	1036	1019	1109	1114	1264	1359	1381	1398	1432	1484	1495	1539	1572	2271
Kendi Locasında	Ad	83	76	83	95	100	94	117	106	140	170	145	181	230	857
	%	8,8	7,3	8,1	8,6	9,0	7,4	8,6	7,7	10,0	11,9	9,8	12,1	14,6	37,7
Kardeş Localarda	Ad	19	14	16	19	25	21	25	36	41	38	44	62	46	199
	%	2,0	1,4	1,6	1,7	2,2	1,7	1,8	2,6	2,9	2,7	3,0	4,1	2,9	8,8
Toplam konuşma	Ad	94	83	91	105	115	107	131	133	161	187	176	212	249	873
	%	9,9	8,0	8,9	9,5	10,3	8,5	9,6	9,6	11,5	13,1	11,9	14,2	15,8	38,4

A. Üstat Kardeşlerin konuşma sıklığı

Üstatlığa yükseltilen Kardeşlerimizin 14 yıllık periyotta yaptıkları konuşmaların sayısını gösterir değerler (Tablo-9)'da özetlenmiştir. Görüleceği gibi en büyük oran (%47,3) bu sürede sadece tek bir konuşma sunan Kardeşlerimizdir. Ancak ilginç bir bulgu, 2-5 konuşma yapan Kardeşlerimizin oranının 2 konuşma yapanlardan fazla olduğudur ki bu durumu da sunum konusunda yükün az sayıda Kardeşimiz tarafından kaldırıldığının delili olarak görüyorum.

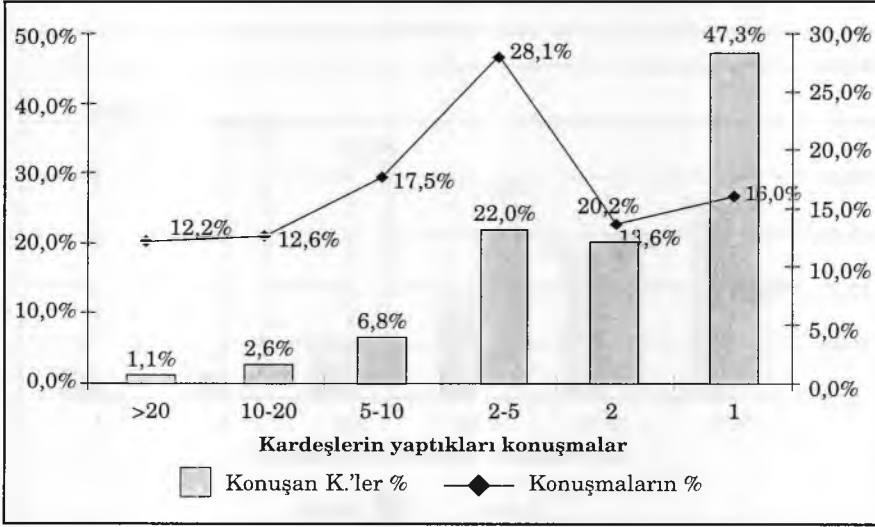
Tablo 9. Konuşmacı Üstat Kardeşlerin sunum sayıları.

Konuşma sayısı (Toplam konuşma adedi)	Konuşan K.'lerin sayısı		Toplam Konuşma		Ortalama Konuşma sayısı	
	Konuşan K.'ler Adet	%	Konuşmaların Toplam	%	Yıl/ Sunum	Sunum/ Yıl
>20 konuşma yapan K.'ler	10	1,1%	314	12,2%	0,4	2,3
11-20 konuşma yapan K.'ler	23	2,6%	326	12,6%	1,0	1,0
6-10 konuşma yapan K.'ler	59	6,8%	452	17,5%	1,7	0,6
3-5 konuşma yapan K.'ler	192	22,0%	724	28,1%	3,0	0,3
2 konuşma yapan K.'ler	176	20,2%	352	13,6%	5,2	0,2
1 konuşma yapan K.'ler	413	47,3%	413	16,0%	8,9	0,1
Toplam	873	100,0%	2581	100,0%	3,4	0,3

Kaldı ki bu görüşümü, (Grafik-3)'de verdiğim ve bu kez o grupta olan Kardeşlerin yaptıkları konuşmaların oranını gösteren eğri de desteklemektedir. Sayısal olarak ifade edecek olursam, 14 yıllık periyotta Üstat Kardeşler tarafından sunulan toplam 2581 konuşmanın 724 adedi bu dönem zarfında 5-10 konuşma sunan gruptaki Kardeşler tarafından gerçekleştirilmiştir.

Üstat Kardeşlerin konuşma sıklıklarını kaç yılda bir sunum yaptıkları bazda da incelemekte fayda görüyorum. Üstatlığa yükseltildikten sonraki ilk yıllarda bir sunum gerçekleştiren bazı Üstat Kardeşler sonraki yıllarda sürekli suskun kalabiliyorlar. Dolayısıyla, devamlılığı tespit edebilme açısından, Kardeşlerin kaç yılda bir çalışma sun-

Grafik : 3. Konuşmacı Üstat Kardeşlerin sunum adetlerinin grafik gösterimi

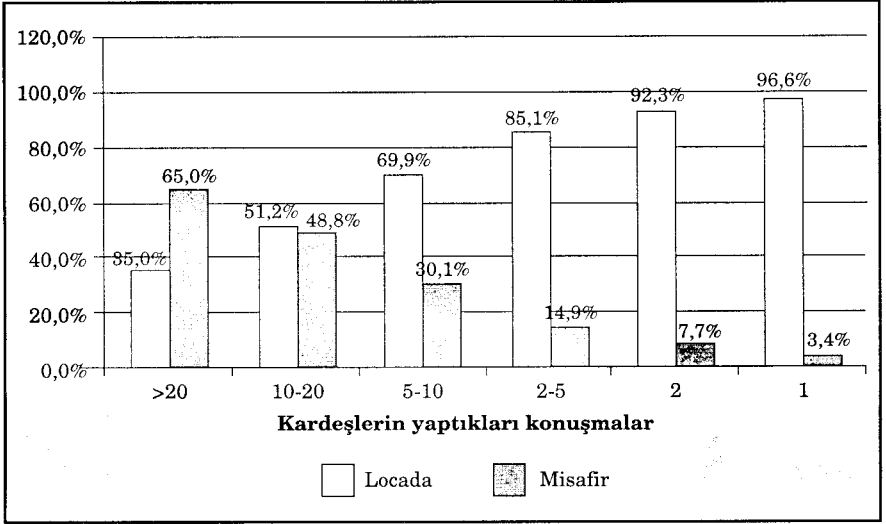
dukları da önem kazanıyor. (Tablo-10) da bu bazda hazırladığım bir değerlendirmeyi yorumsuz olarak sunuyorum.

Bir diğer parametre ise Kardeşlerimizin sunumlarını kendi Localarında mı, Kardeş Localarda mı gerçekleştirdikleri. (Grafik-4)'de de açık olarak görüleceği üzere, konuşma sayısı arttıkça, Kardeş Loca-

Tablo 10. Konuşmacı Üstat Kardeşlerin sunum sıklığı.

Konuşma sıklığı	Konuşan K.'ler		Toplam Konuşma				Ortalama konuşma sayısı	
	Adet	%	Locada	Misafir	Toplam	%	Yıl/Sunum	Sunum/Yıl
<1 Yılda 1	47	5,5%	275	324	599	23,2%	0,6	1,67
1-2 Yılda 1	115	13,5%	448	184	632	24,5%	1,6	0,63
2-4 Yılda 1	202	23,7%	532	93	625	24,2%	2,7	0,37
4-6 Yılda 1	166	19,4%	298	28	326	12,6%	5,0	0,20
6-10 Yılda 1	159	18,6%	215	14	229	8,9%	7,5	0,13
>10 Yılda 1	165	19,3%	165	5	170	6,6%	13,3	0,07
Toplam	854	100,0%	1933	648	2581	100,0%	3,4	0,29

Grafik : 4. Kardeşlerin kendi Localarında ve/veya başka Localarda yaptıkları konuşmaların dağılımı

larda yapılan sunumların payı artmakta : 20 konuşma ve üstünde konuşma yapan Kardeşler grubunda konuşmaların (%65,0)'i Kardeş Localarda gerçekleştirilmişken sadece 1 konuşma yapan Kardeşler grubunda bu pay (%3,4)'e düşmektedir. Daha detaylı bir incelemede, Kardeş Localarda yapılan sunumların hangi oranda orijinal veya tekrar olduğu da incelenebilir ki, İzmir Vadisi Araştırma Locası'na sunacağım proje kapsamında bu konuda da bir değerlendirme yapılmıştır.

Bu bölümü bitirmeden son olarak belirtmek istediğim bir husus var : Bu yazımda Kardeşlerimizin kimliklerini arka planda tutarak genellemeler yapmaya çalıştım; ancak 14 yıllık periyotta 30 ve üzeri sayıda (yılda ortalama 2 konuşmanın üzerinde) sunum yapan 5 Kardeşimin isimlerini sıralamak istiyorum :

1. Pek Muh.Yüksel Kazmirci Kardeş : 51 konuşma
2. Pek Muh. Hüseyin Dilek Akarlı Kardeş : 47 konuşma
3. Yusuf Kökdamar Kardeş : 43 konuşma
4. Muh. Ömer Akyüz Kardeş : 33 konuşma
5. Özkan Aras Kardeş : 31 konuşma

B. İstifa ederek veya gayrı muntazam olarak ayrılan Kardeşlerin sunum profilleri

Üstatlığa yükselen Kardeşlerimizden istifa ederek veya gayrı muntazam ilan edilerek ayrılan Kardeşlerin dökümü (Tablo-11)'de verilmiştir. Görüldüğü 14 yıllık periyotta İzmir matrikülüne bağlı 2271 Üstat Kardeşten 299'u gayrı muntazam ilan edilmiş (%13,2), 103 tanesi ise istifa etmiştir (%4,5). Toplam ayrılan Kardeşlerimizin oranı (%17,7)'dir. 2004 sonu itibariyle aktif (veya fahri üye) olan Kardeşlerimizden 66'sı bir dönem ayrılarak intizama dönmüş; gayrı muntazam ilan edilenlerden 18'i ise daha önce yine ayrılmış ve intizama döndükten bir süre sonra tekrar gayrı muntazam olmuşlardır. Söz konusu 84 Kardeş tablodaki değerlerin dışında tutulmuştur. Genelde ise (Çırac ve Kalfalar dahil edilerek), ayrılan Kardeşlerimizin oranı daha yüksektir : Toplam 2836 Kardeşten 531'i (%18,7) Masonluktan ayrılmıştır.

Tablo 11. Ayrılan Üstat Kardeşlerin çalışmaları.

Ayrılan Kardeşler		Üstat Kardeşlerin konuşma sayısı								Genel
		>20	11-20	6-10	3-5	2	1	Toplam	0	
Gayrı muntazam	Ad	–	–	3	4	5	39	51	248	299
	%	–	–	0,1%	0,2%	0,2%	1,7%	2,2%	10,9%	13,2%
İstifa	Ad	–	–	1	4	5	12	22	81	103
	%	–	–	0,0%	0,2%	0,2%	0,5%	1,0%	3,6%	4,5%
Toplam	Ad	–	–	4	8	10	51	73	329	402
	%	–	–	0,2%	0,4%	0,4%	2,2%	3,2%	14,5%	17,7%

(Tablo-11) hiçbir yoruma gerek kalmaksızın Kardeşlerimizin istifa sebepleri nelerdir veya neden gayrı muntazam oluyorlar sorularına çok açık bir yanıt getiriyor kanısındayım : **Genelde (%17,7) olan ayrılma oranı, konuşma yapan Kardeşlerimiz için (%3,2)'ye düşüyor.** Konuşma sayısı 2'ye çıktıktan sonra ise neredeyse ortadan kalıyor. Ayrılma sebepleri araştırılırken, bu konu elbette ki yegâne sebep değildir. Ancak rakamlar ne kadar önemli olduğunu açıkça vurguluyor. Diğer sebepler belki de Üstatlığa yükselmeden ayrılan Kar-

deşlerimiz için (toplam 129 kardeş) daha geçerli olabilir diye düşünüyorum.

C. Üstadı Muhterem seçilen Kardeşlerin sunum profilleri

Bu bölümde son olarak Localarımızda Üstadı Muhterem olarak görev alan Kardeşlerimizin konuşma sunma profilleri hakkında bir tablo sunmakla yetineceğim (Tablo-12).

Tablo 12. Üstadı Muhteremlik görevi yapan Kardeşlerin çalışmalarını.

Konuşma Sayısı	K.'lerin Sayısı		Konuşma		Ort. Konuşma	
	Adet	%	Toplam	%	Yıl/Sunum	Sunum/Yıl
0	31	15,7%				
>10	19	9,6%	320	38,0%	0,8	1,2
5-10	27	13,6%	202	24,0%	1,7	0,6
2-5	57	28,8%	225	26,7%	3,3	0,3
2	32	16,2%	64		6,4	0,2
1	32	16,2%	32	3,8%	12,8	0,1
Toplam	198	100,0%	843	92,4%	3,0	0,3

4. Yeni kurulan Localara üye olan Kardeşlerin profilleri

Son olarak bu bölümde, yeni kurulan Localara kurucu olarak katılan Kardeşlerin profilleri incelenmiştir. Ancak, araştırmanın 1991-2004 yılları arası dönemi kapsadığı göz önünde tutularak tablolara sadece 2000 yılından sonra kurulmuş olan yedi Muhterem Locamızın data-ları dahil edilmiştir. Bu Localarımızın kaç kurucu üye ile kuruldukları ve bu üyelere kuruluş tarihinde Üstatlığa yükseltilmiş olanlarla henüz yükseltilmemiş olanların oranları (Tablo-13)'te özetlenmiştir.

Görüleceği üzere, Localarımız arasında sapmalar olmakla birlikte toplam 230 kurucu üyenin 196'sı (%85,2) Üstat Kardeşler, 34'ü ise (%14,8) henüz Üstatlığa yükseltilmemiş Kardeşler arasından seçilmiştir.

Tablo 13. 2000 yılı sonrasında kurulan Localarımızın üye profili.

Localar		Kurucu üyelerin dağılımı				
		Üstat			Kalfa & Çırak	
Adı	Kuruluşu	Toplam	Adet	%	Adet	%
Terazi	30.04.2001	30	26	86,7%	4	13,3%
Çeşme	07.06.2001	33	27	81,8%	6	18,2%
Sentez	09.10.2001	44	34	77,3%	10	22,7%
Kuşadası	24.10.2001	20	17	85,0%	3	15,0%
Zuhal	10.10.2002	39	34	87,2%	5	12,8%
Özveri	01.10.2003	33	28	84,8%	5	15,2%
Hermes	01.03.2004	31	30	96,8%	1	3,2%
Genel		230	196	85,2%	34	14,8%

Araştırmamızın formatı çerçevesinde Üstat olan Kurucu Kardeşlerimizin önceki Localarında yaptıkları konuşmaların dökümü (Tablo-14)'te sunulmuştur. Ortalama değerler, daha önce açıkladığım verilerden çok farklı olmamakla birlikte (14 yıllık periyot için İzmir genelinde hiç çalışma yapmamış kardeşlerin oranı %61,6 iken bu kez %58,7), Localarımız için tek tek hesaplanan değerler arasında çarpıcı sapmalar gözlenmektedir. Genelleme yapmak için elimde yeterli veri olmamakla birlikte, bu durumun yeni kurulan Localarımızın kompozisyonunda yer alan Kardeşlerin tek bir ana Locadan veya farklı Localardan seçilmelerinden kaynaklanabileceğini düşünüyorum.

Kurucu Kardeşlerin seçiminde Localarımızda konuşma yapmış Kardeşlerin tercih edilip edilmemesi ne derece önemli ? (Tablo-15) bu soruya cevap arayabilmek amacıyla üretilmiştir. Bu tabloda, Üstatlığa yükseltilmeden önce kurucu olmuş Çırak veya Kalfa Kardeşler ile önceki dönemde konuşma sunmuş ve sunmamış Kardeşlerden yüzde kaçının yeni Localarında sunum yaptıkları görülmektedir.

Görüldüğü gibi 34 adet Üstat olmayan kardeşten 20'si yeni Localarında tez sunumları yaparken 6'sı (%17,6) Üstatlığa yükseltilmiş ve konuşma yapmışlardır. Önceki dönemde konuşma yapmamış Kardeş-

Tablo 14. Kurucu Üstat Kardeşlerin eski Localarındaki çalışmaları.

Localar		Terazi	Çeşme	Sentez	Kuşadası	Zuhal	Özveri	Hermes	Ortalama
Kurucu Üstat K.'ler		26	27	34	17	34	28	30	196
0 konuşma	Ad.	11	17	28	11	16	12	20	115
	%	42,3%	63,0%	82,4%	64,7%	47,1%	42,9%	66,7%	58,7%
1 konuşma	Ad	6	4	2	4	12	6	4	38
	%	23,1%	14,8%	5,9%	23,5%	35,3%	21,4%	13,3%	19,4%
2 konuşma	Ad	4	3	2		2	3		14
	%	15,4%	11,1%	5,9%	0,0%	5,9%	10,7%	0,0%	7,1%
3-4-5 konuşma	Ad	4	2		2	3	3	3	17
	%	15,4%	7,4%	0,0%	11,8%	8,8%	10,7%	10,0%	8,7%
6-10 konuşma	Ad			1			1	2	4
	%	0,0%	0,0%	2,9%	0,0%	0,0%	3,6%	6,7%	2,0%
11-20 konuşma	Ad	1				1	3	1	6
	%	3,8%	0,0%	0,0%	0,0%	2,9%	10,7%	3,3%	3,1%
>20 konuşma	Ad		1	1					2
	%	0,0%	3,7%	2,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,0%
Toplam		26	27	34	17	34	28	30	196

lerde oran (%18,3), konuşma yapmış olanlarda ise oran (%55,6) dır. Sağlıklı bir değerlendirme için yeni Localarımızın kuruluşlarından sonra geçen sürenin yetersiz olduğu görüşündeyim.

(Tablo-15)'e benzer bir değerlendirme bu kez yeni Localarımızda yapılan konuşmaların dağılımı bazında (Grafik-5)'te verilmiştir. Görüldüğü gibi, farklı Localarımızda değişimler göstermekle birlikte tüm konuşmaların (%63,4)'ü yine eski Localarında sunum yapan Kardeşlere aittir. Bu oran bir Locamızda (%90,0)'a kadar çıkmıştır. Ancak durumun farklı olduğu Localarımız da vardır. Örneğin Kuşadası Muhterem Locasında evvelce sunum yapmamış olanların konuşma oranı

Tablo 15. Eski ve yeni kurulan Localarda konuşmacıların karşılaştırılması.

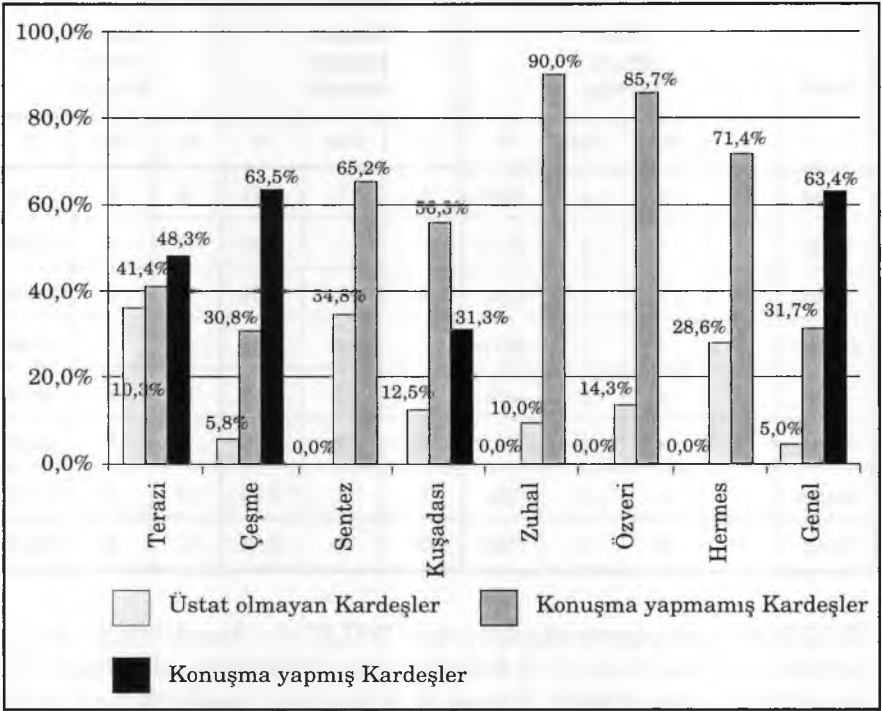
Localar	Üstat olmayan Kardeşler				Konuşma yapmamış Kardeşler			Konuşma yapmış Kardeşler		
	Ad	Tez	Üstat	%	Ad	Üstat	%	Ad	Üstat	%
Terazi	4	2	2	50,0%	11	5	45,5%	15	8	53,3%
Çeşme	6	4	2	33,3%	17	7	41,2%	10	9	90,0%
Sentez	10	5	0	0,0%	28	4	14,3%	6	6	100,0%
Kuşadası	3	1	2	66,7%	11	4	36,4%	6	3	50,0%
Zuhal	5	4	0	0,0%	16	2	12,5%	18	9	50,0%
Özveri	5	4	0	0,0%	12	2	16,7%	16	7	43,8%
Hermes	1	0	0	0,0%	20	2	10,0%	10	3	30,0%
Genel	34	20	6	17,6%	115	21	18,3%	81	45	55,6%

(%56,3), sunum yapmış olanların ise (%31,3)'tür. Ancak bilelim ki son verilen oranlara sadece 16 konuşmanın dökümüyle ulaşılmış olup sonuçlar yanıltıcı olabilir. Ayrıca, yeni kurulan Localarda terfi etmiş Kardeşlerimizle yeni tekris olup tez sunumu dışında konuşma yapabilecek süreyi doldurmamış Kardeşlerimizin ileriki yıllardaki performansları da doğal olarak bu değerlendirmenin dışında kalmıştır.

5. Sonuç ve öneriler

Bu çalışmamda, İzmir Vadisine bağlı Locaların 1991-2004 yılları aralığını kapsayan çalışma dönemini irdelemeye çalıştım. Elde ettiğim sonuçlarla ilgili detayların önümüzdeki günlerde İzmir Vadisi Araştırma Locası tarafından yayınlanacağını umuyorum. Bu kez de ana gayem bu konularda fikir üretmek Türk Masonluğu'na ışık tutacak Kardeşlerime veri sağlamaktır. Ancak, yukarıda sıraladığım veriler bizlere öylesine açık mesajlar vermektedir ki, bunlardan bazılarını satır başları ile de olsa gözler önüne sermekte fayda görüyorum.

Grafik : 5. Yeni kurulan Localardaki sunumların dağılımı

1. Localarımızın mesailerinin (%59,3)'ü 1. derecede gerçekleşmiş olup bütünüyle Çırakların eğitime yöneliktir. Bu çalışmaların konuşmalara ayrılmış olan büyük bölümünde (%72,5) Çıraklar Üstatlarını dinleyerek veya aldıkları bu bilgileri kendi tez çalışmalarında ifade ederek entelektüel eğitimlerini sürdürmektedirler. Törenlere ayrılmış olan (%17,2)'lik bölümde ritüellerin felsefesini kavrayabilme şansı bulmakta (ritüelikle eğitim), idari konulara ayrılan (%10,3)'lük bölümde ise hazine ve faaliyet raporları ile Nazırlar ve diğer görevli Kardeşlerin kısa sunumlarını dinleyerek idari eğitimleri almaktadırlar. Özetle, 1. derece çalışmalar masonik tarif ve hedeflere uygundur.
2. Kalfa derecesinde gerçekleşen çalışmalar (%11,4) genelde konuşmalara (%51,0) ve törenlere (%46,3) ayrılmıştır. Törenlere ayrılan bölüm, 1. derecede olduğu gibi Kalfaların ritüelikle eği-

timlerine katkı sağlamaktadır. Ancak bu derecede, konuşmaların tamamına yakınının (%94,7) tez çalışmalarına ayrıldığını ; Üstat Kardeşlerin Kalfa eğitimine katkı sağlamadıklarını görüyoruz. Bu durumda, Kalfa Kardeşlerin edindikleri bilgiler kendi gayretleri ile sınırlı kalıp, masonik eğitim olması gerektiği şekilde gerçekleşmemektedir.

3. Üstat derecesinde gerçekleşen çalışmaların oranı düşük olmakla birlikte (%30,1), çok büyük bir bölümünün idari mesaiye ayrıldığını (%80,7), entelektüel çalışmaların ise sembolik düzeyde kaldığını (%2,0) görüyoruz. Bu tespit, ne yazık ki, kişisel çabaları ile eğitimlerini sürdürenler dışında, Türkiye'deki Kardeşlerimizin ortalama eğitim düzeylerinin Kalfa derecesini aşmadığının bir göstergesidir. Kaldı ki, Tablo-8'de de görüleceği üzere, 14 yıllık periyotta ve yıllık bazda, Üstat Kardeşlerimizin (%90)'a yakın bir bölümü hiçbir çalışma sunma çabasında olmamıştır ve bu oran iyimser bir tahminle yukarıda sözünü ettiğim eğitimlerini sürdürme çabasında olan Üstat Kardeşlerimizin oranıdır görüşüneyim.
4. İncelediğim dönemde Masonluktan kopan Üstat Kardeşlerimizin oranı (%17,7) olarak hesaplanmıştır. Oysa ki konuşma yapan Kardeşlerimizin bu orandaki payı sadece (%3,2)'dir. 14 yıllık periyotta tek bir konuşma yapan Kardeşleri hesap dışı tutarsak oran (%1,0)'e düşmektedir. Bu rakamların, Kardeşlerimizin çalışma yapmalarının Masonluğa bağlarını kuvvetlendirme açısından ne denli önemli olduğunun bariz bir kanıt olduğunu düşünüyorum.

Yaptığım araştırmanın zayıf noktasına gelince, sadece İzmir Vadisiyle sınırlı olup İstanbul ve Ankara Vadilerine ilişkin hiçbir bilgi içermesidir. Yakın bir gelecekte bu Vadilerimizde de benzer çalışmaların gerçekleşeceğini ümit etmekle birlikte elde edilecek sonuçların İzmir Vadisinden çok farklı olacağını düşünmüyorum. Yukarıdaki tespitlerim doğrultusunda neler yapılabileceğini iki noktada toplamak isterim :

1. Büyük Loca bazında, konuyla ilgili komisyonlarda Kardeşlerimizin çalışma potansiyellerinin daha efektif değerlendirilebilmesini temin maksadıyla neler yapılabileceği mutlaka ele alınmalı ve çözümler üretilmelidir.

2. Münferit Localar bazında ise Üstadı Muhteremler, Üstat Kardeşlerimizin çalışmalara daha yoğun katılımlarını sağlayacak tedbirleri mutlaka almalıdırlar. Unutmayalım ki tez çalışmaları masonik yaşları genç Kardeşlerimizin eğitimlerini sürdürmelerini temin açısından gereklidir; ancak genel anlamda Locanın masonik tekâmülünün idamesi için, bilgi ve birikimleri yüksek Kardeşlerimizin daha yoğun katkı sağlamalarının gerektiği düşüncesindeyim.

MASONİK AÇIDAN AĞAÇLAR VE SÜTUNLAR

Ahmet ÖZGEN

*Ağaçların yeşil yaprakları,
Akıllı insanın gözünde,
Allah'ı bilme kitabının yapraklarıdır.*

Şirazlı Sadi

TREES AND PILLARS

"Bible begins with mankind's separation from the tree of life and ends with the prophecy that mankind can be reunited with the tree of life again."

Men stood up and looked around. There were trees everywhere and first he climbed the tree and looked at the scene which was good for hunting. So he started to live at the top of the tree. Then he went back to the ground and looked up at the tree. He found out that only the tree and himself can stand up straight on the ground and only

the tree and himself can turn hands up to the sky and pray. They only can manage to penetrate deep and deep into the ground. So men knew that the tree is a holy thing. Like saying; *"And he showed me a river of the water of life, clear as crystal coming from the throne of God and of the lamb, in the middle of its street. And on either side of the river was the tree of life, bearing twelve kinds of fruit, yielding its fruit every month; and the leaves of the tree were for the healing of the nations."*

AĞACIN EZOTERİK YORUMU

Delph Mabedi

Ağaç, insanlık yaşamı içerisinde hep önemli bir bitki olagelmıştır. Ağaç, birbirinden oldukça uzak kültürlerde bile ölmesi ve ilkbahar ile birlikte yeniden canlanarak hayat kazanması, hatta bazı ağaçların hiç ölmemesi, evrene

yaşam yansıtıyor olması nedeniyle hep önemli kutsal bir varlık olarak algılanmıştır. Kaldı ki paleolitik dönemde insan mağaradan ağaca çıkarak avlanmayı sürdürmeye başlamıştır. Ağaç, kökleri ile toprağın derinliklerine doğru inip yerin gizlerine uzanırken, göğe, hatta güneşe doğru yükselen dalları ve yaprakları ile de ilahî bir kimliğe bürünmektedir. Ağaç, ilkel dinsel inançlarda güçlü temsil eder. Mezopotamya ve Fenike'nin yanında Avustralya, Çin, Hindistan, Ege ve hatta İskandinavya'da etkili bir mikrokozmudur.

Taş-Ağaç-Sunak üçlüsü özellikle Mezopotamya ve Fenike kültüründe önemli bir yer tutmaktadır. İslâmiyet öncesi Araplar ile Yunan ve Roma'lılarda da kutsal taş kültü vardır ve adına Bayital⁽¹⁾ denmektedir. Antik Yunan'dan bir örnek vermek istersek şöyle deriz; Zeus dünyanın merkezini bilmek isteyince iki zıt uçtan kartal uçar. Birbirine

(1) Bayital: Beyt-El, Kutsal Taş; "Yakub'un tanrı ile güreştiği yerde diktiği Kutsal Taş"

doğru uçan kartallar Delf⁽²⁾'te buluşur ve konarlar. Böylece Axis Mundi⁽³⁾ olarak işaretlenmek üzere, buraya bir omfalos⁽⁴⁾ dikilir. Burası dünyanın merkezi olmuştur artık. Apollon tapınağına dikilen bu omfalos gibi doğuda da Bayital yani kutsal taş kültü vardır. Her Bayital'ın yanında ise mutlaka ağaç dikilmiştir.

Hindistan'da da ağaç, kutsal kozmik bir güç haline dönüşerek sembolleşir. Mezopotamya'nın bir bölümünü de kapsayan bu bölgede ağaç, ulu tanrıça ve su simgeciliği ile bütünleştirilmiştir. Tükenmez bereketin, haki-katin, yaşamın sembolü olan ağaç, giderek ölümsüzlüğün kaynağı olan Hayat Ağacı ile özdeşleştirilmeye başlar. Ağaç, dünyanın merkezi ve Evrenin dayanağıdır. Ataların ruhlarının toplanma yeri ormanlarken, tek bir ağaç ise aynı kendisi gibi ayağı yere basan ve dik yürümesiyle göklerle irtibat kurabilen bir yaratık olan insanla da özdeşleştirilmiştir. Böylece ağaç, taş ve insanlar arasında mistik bağlar vardır.

Yerden biten ağacın gücü, dikey duruşu, yapraklarını kaybedip

yeniden kazanması, kendini sayısız kez yenilemesi, kelimenin tam anlamıyla ölümsüzlüğü anlatmaktadır. Sürekli ölüp dirilmesi, her dirilişinde süslerle bezenmesi ve güzelleşmesi ona kozmik bir anlam da kazandırmaktadır. Nitekim bu kült ilk örneği oluşturan destanında da Gılgamış, ölümsüzlük otunu aramaya çıkmamış mıdır? Üstelik bu otu bulmak için yolculuğuna Lübnan dağlarının Sedir ormanlarından başlamamış mıdır? O ormanların yanında bulunan nehirdeki ölümsüzlük otunu tam tutmuşken bir yılanı kaptırmamış mıdır?

Kutsal yerler aslında birer mik-rokozmozdur ve evrenin merkezinde yer alırlar. Hinduizm ve Sami'lerde bu kült daha belirgin bir hal alır ve tapınaklarda mutlaka Bayital, sunak ve ağaç bir arada bulunur. Kenan'lıların ve İbrani'lerin de sunak yerleri yüksek tepelerde yer alır ve yeşil yapraklı ağaçların gölgeleri tercih edilirdi. Kutsal mik-rokozmozdur; çünkü kozmik peyzajı tekrarlar, bütünü yansımasıdır. Taş gerçekliğin simgesi iken kendini sürekli yenileyen ağaç, kutsal gücü anlatmaktadır.

(2) Delf Mâbedi: Yunanistan; üzerinde "Ey insan, kendini bill!" yazısı vardır.

(3) Axis Mundi: Dünya Ekseni; Dünya üzerinde Ekvator noktasını temel alan, güneyle kuzeyi birleştiren efsanevi çizgi

(4) omfalos : kozalak

DİNLER VE AĞAÇLAR

Hint, Mezopotamya, Orta Asya, Mısır ve Ege bölgesinde bir tanrının ağaçtan tecelli etmesi çok yaygındır ve sanatlarına da etki etmiştir. Kozmosta bir ağaç biçiminde tecelli eden tanrı,

aynı zamanda yeniden doğuşun ve ölümsüzlüğün de kaynağıdır. Bu görüşten hareket ederek, ağacın dinlere girişine geçmeden önce insanlık tarihinde yer alan ve tanrılarla eşleştirilen ağaçlar dizgesi de aşağıdaki gibidir;

Sümerlerin Hayat Ağacı olarak da bilinen Evren Ağacı,

Ön Asya kabartmalarında çizilen ve Hurma olarak betimlenen
Hayat Ağacı,

Hititlerin kutsal ağaç direği İstananas,

İbrani töresinin Hayat Ağacı,

Adem'in yapraklarıyla örtüldüğü İncir Ağacı

Konfiçyus'un kovuğunda doğduğu Dut Ağacı,

Hint Tanrıçalarının bacak arasındaki Kutsal Ağaç, Lotus

Budha' nın altında ilham aldığı Nur Ağacı, Bodhi

Çinde içinden dokuz ırmak akan Kuru Ağaç,

Hristiyanlarda kolları zeytin, hurma, servi ve sedirden oluşan Haç

Eski Türk boylarında insanları barındıran Dokuz Dallı Ağaç,

Germen ve Slavların Kutsal Ağacı, Yggdrasil

Galyalıların Kutsal Meşe Ağacı,

Roma forum'da Romulus'un Kutsal İncir ağacı

Ağaçlarla bütünleştirilen tanrılara gelince onlar da;

Attis = Çam/Kökmar

Osiris = Sedir,

Zeus = Meşe,

Apollon = Defne,

Herakles = Zeytin,

Helen = Çınar

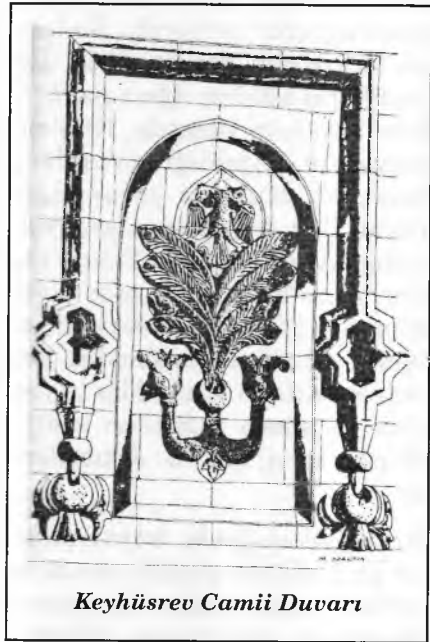
**Botticelli, Dante
Cehennem**

Baş aşağı duran ve evreni saran bir güneş gibi düşünülen ağaç sembolizması Hint geleneğinde olduğu gibi Sabî geleneğinde de kökleri göğe, dalları yeryüzüne inen baş aşağı bir bitkidir. Aynı geleneğe Kabala'da da rastlanır. Hayat Ağacı yukardan aşağı doğru uzanır ve o her şeyi aydınlatan güneştir. İslâm geleneğinde de Tûba denilen mutluluk ağacı vardır. Onun da kökleri göğe uzanır ve dalları yeryüzüne yayılır. Dante'de, tüm gökyüzü katmanlarını kökleri yukarıya uzanan bir ağacın tepeleri olarak betimler.

İnsanın yaratılışı ile ağaç arasında hep bir ilinti aranmıştır. İyi ve kötüyü bilme ağacının meyvesini yemek, bilgi edinmenin yolunu açmıştır. Aslında bu meyvenin yenmesi insanın aklını kullanabilir olmasını simgeler. İnsan bu meyveyi yerken yılanın sözüne uyduğu söylenmiştir, ancak aslında bu meyveyi kendi öz irade-

siyle yiyen insanın özgürlüğüne ne denli düşkün olduğunu sembolize etmektedir. Aklını kullanabilir duruma gelen insan bundan böyle onu kullanarak çalışacak ve bilge olabilmek için bilgiye ulaşmak amacıyla sürekli bir gayret içinde olacaktır.

Ağaç ve yılan sembollerinin bir arada kullanılması da aslında ilginçtir ve birbirine çok bağlı iki sembolizmadır. Ağacın ilkbaharda yenilenmesi gibi yılan da deri değiştirmekte ve gençliğini sürekli koruyabilmektedir. Hem ağaç köklerinin arasında ve hem de suda yaşayabilir olması da yılanın hem ateş ve hem de su ile bütünleşmesini sağlamaktadır.

Keyhüsrev Camii Duvarı

Su-Ağaç birlikteliği Tevrat'ta ve İncil'de de yer almaktadır. Hezekiel (Zekeriya), Mâbet'in altından fışkıran ve meyve ağaçlarının bittiği yerden çıkan mucize kaynaktan söz ederken, Yuhanna (I. İncil yazarı), dünyanın sonunu işaret eden kozmik su-ağaç temasından söz eder; *"Melek bana tanrının ve kuzunun tahtından çıkan billur gibi berrak yaşam suyu ırmağını gösterdi. Kentin ortasından akan ırmağın iki yanında her ay on iki çeşit meyve veren Hayat Ağacı bulunuyordu. Ağacın yaprakları uluslara şifa vermek içindir."*

Yine ilk örneklerden biri olan Eski Ahit'te (Tevrat) de ağaç anlatılırken şöyle denmektedir; *"Bahçede iyi meyve veren türlü türlü güzel ağaçlar yetiştirdi. Bahçenin ortasında Hayat Ağacı ile İyiye Kötüyü Bilme Ağacı vardı."* Tüm bunların yanında, Nuh'un gemisinin yapıldığı ahşaplar, Tanrı'nın Musa'ya görüldüğü Yanan Çalı, kutsal eşyaların yapıldığı Ahit Sandığı, Yakup'un Merdiveni-ki aslında göğe yükselen ağaçtır- Hz. Süleyman'ın mâbet yapımında kullandığı keresteler Kitab-ı Mukaddes'te yer alan ve ağaca atfedilen sedir, köknar, servi, huş vb. sembollerdir.

İbrani geleneğinde, büyük ölçüde Yahudilikle ilişkili olmakla birlikte çeşitli doğu felsefeleri, Mazdeizm, eski Yunan, Hindis-

tan din ve inançlarından izler taşıyan bir gizemci ezoterik sistem ve felsefe olan Kabala'da Evrenin oluşumunu anlatır; hepsi birer kap olan Sefirotlar on tanedir ve onlar da bir tür sembolik ağacı oluştururlar. Yukarıda da belirtildiği gibi kökleri yukarıya, göğe doğru uzanmaktadır. Sanki tüm insanlığı kucaklamak istemişçesine..

Yesse Ağacı, II. İncil yazarı Aziz Matta'ya göre İsa'nın Soy Ağacı'dır. Yani bizlerin Noel gecesi süslemek için kullandığımız çam ağacı veya bu ağacın soyundan olan köknar ve sedir ağaçları bu soy kütüğünün kutsal ağaçlarıdır. Bu ağaçta soy kütüğü Hz. Davut'tan başlayarak diğer peygamberler üste gelecek şekilde yukarı doğru yükselir. Aslında bu sembolizma bana göre tekâmülü simgelemektedir. Çünkü yaşı büyük olan peygamber daha altta kalırken, diğerleri yukarıya, göğe hakikate doğru yükselmektedirler.

Tekvin Kitabı ataların nesillerini varis tutmalarını sıralarken, Hanok istisna tutulur ve ölümden söz etmez. Beşinci peygamber olan Hanok, Mir'aca çıkmıştır ve Rab onun dürüstlüğüne ve sadakatine dayanarak cennetin kapılarını Hanok'a açmıştır. Muhteşem bir giysi ve taç ile onurlandırılan Hanok üçüncü göğe aktarılır. Hanok bu mekânı betimlerken, görünüşü iyi ve

güzel kokulu, bol meyveli ağaçların bulunduğu bir bahçe olarak anlatmıştır. Bahçenin ortasında Hayat Ağacı vardır ve Rab Cennete geldiğinde orada dinlenmektedir. Hanok, Hayat Ağacı'nı şu sözlerle anlatır; *"Yaratılmış herhangi bir şeyden çok daha güzeldi. Her yandan görünüşü altın ve kırmızı gibidir. Ateş gibi şeffaftır."* Hanok, Hayat Ağacını betimlerken acaba Hurma ağacından mı söz etmektedir? Sina ve çevresinde hurma ağacı çok önemlidir. Yapraklarıyla kulübelerin çatıları kapatılıp güneş ışınları, rüzgâr ve çöl tozundan korunma sağlanırken, kabukları develere yem olur, meyvesi besleyici ve doyurucudur. Hurma ağacının bu bereketli yapısı göz önüne alındığında neden Hayat Ağacını sembolize etmesin ki.. Nitekim Eski Mısır'da Ra ve diğer ölümsüz tanrıların sonsuza dek yaşamayı kendilerini gençleştirerek başardıkları inancı vardı. Ölen firavunun, Ra'nın söndürülemez yıldız üstündeki göksel âleminde sonsuza kadar dayanan gıdasını almasını umuyorlardı. Mısır betimlemeleri öleni, göksel cennette yaşam veren meyveleriyle Hayat Ağacı'nın yetiştirdiği hayat sularından yudumlarırken göstermektedir. Burada resmedilen ağaç, Palmiye ya da Hurma Ağacını çağrıştırmaktadır. Yani Hayat Ağacının ilk ikonası gibidir. Aynı ağaç daha sonraları Apollon Tapınığında

da omfalos'un (kozalak taşı) yanında yer almıştır. Eski Yunan'da Hurma yetişmediğine göre bu ağacın da İskender sonrasında Eski Yunan'a taşındığı sanılmaktadır.

TÜRK KÜLTÜRÜNDE AĞAÇ SEMBOLİZMASI

Konuşmamızın başında değindiğimiz gibi ağaç kendisine bir kutsiyet kazandırılması açısından yani bir hierofani olarak değerlendirilmesi bakımından evrensel bir bitkidir. Tüm dünya kültürlerinde hep kutsanmış, mikrokozmoz olarak değerlendirilmiş ve hatta yaratan gözüyle yaklaşılmıştır ağaca..

Orta Asya Türklerinde de ağaç sembolizması çok önemlidir ve bu kültürde de aynı evrensel bakışla yaklaşılmıştır ağaca.

Prof. Dr. Bahaeddin Ögel tarafından tamamı tercüme edilen Temür-Buha mezar taşında Uygur Türklerinin yaratılış hikâyesi anlatılmaktadır;

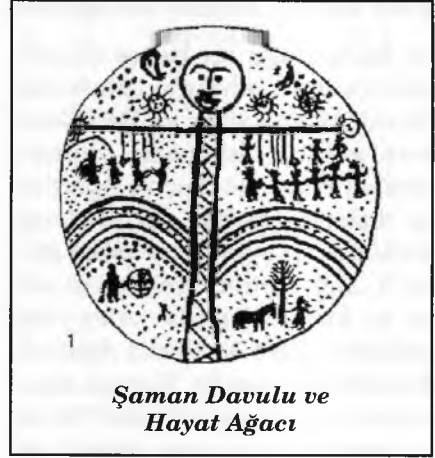
"Karakurum'da akan Togla ve Selenge nehirlerinin iki yanında biri Naj, diğeri Fusuk olmak üzere iki ağaç vardı. Bu ağaçların yaprakları servi ağacı gibi hiç dökülmezdi. Bir gün bu iki ağacın arasına gökten bir ışık indi. Önce korkan, sonra korkularını dindiren Uygurlar, bu ışığın indiği yöne doğru ilerlediler ve çevredeki dağların büyüdüğünü ve

ağaçların bulunduğu yerden de bir müzik sesi geldiğini fark ettiler. Ne olduğunu anlamak için yaklaştıklarında beş çocuğun beş ayrı çadırda oturduklarını gördüler. Bu çocukları alıp beslemek üzere obaya götürdüler ve kendilerine süt anneleri buldular. Böylece onları obada bırakıp fethe gidip geldiklerinde çocukların büyüdüğünü gördüler. Çocuklar kendilerine anne ve babalarını sordular; onlar da alıp çocukları ağaçlara götürdüler. Çocuklar orada diz çöküp şükrettiler."

Dede Korkut kitabında Uygurların ağaca bakış açısı şu dizelerde yer bulmaktadır; Basat Tepegöze şöyle cevap verir:

*"Kalırda, koparda yirüm gün, ortaç,
Karangu dün içre yol azsam, umudum Allah,
Kaba alem götüren Hanumuz Bayındır Han,
Kırış günü öngdin depen alpumuz Ulaş oğlu Salur Kazan,
Atam adın sorar olsan kaba ağaç,
Anam adın der isen Kaan Arslan,
Menüm adın sorar isen Oruz oğlu Basat'tır"*

Yani dururken kalkarken yerim senin gibi değil, gündüz ve aydınlıktır. Karanlık gecede yolumu şaşırırsam, ümidim Allah'tadır. Büyük bayrağı taşıyan hanımız, Bayındır Han'dır. Atamın adını sorarsan kaba Ağaç, anamın adını sorarsan Kaan Arslan'dır. Benim adım sorarsan Oruz oğlu Basat'tır.

Altay Türklerinde, mitolojiye göre gökyüzüne dev bir ağaç yükselmekte idi. Gökleri delip geçen bu ağacın tepesinde Tanrı Bay-Ülgen otururdu. Ağaçların kökleri göklerin başladığı yerden

başlar, dokuz dallı olur ve bir dağ ya da tepe üzerine oturtulardı. Ağacın bir yanında ay diğer yönünde ise güneş mutlaka bulunurdu.

Yakut Türklerinde ise, yaratılış efsanesi Adem episoduna çok benzemektedir. Bir etkileşim düşünülebilir mi? Neden olmasın?

Bakın bir bölümünü aldığım bu destana bir göz gezdirelim. Burada Er-Sogotoh ağacın yarattığı ademdir.

"İnsan'ın atasının adı Er-Sogotoh du,
Çok, çok zahmetler çekmiş, dertleri de pek çoktu,
Ereydeh-Buruydahçı lâkabını vermişler,
Yalnız yaşadığından ona böyle demişler,
Bir oba ortasında büyük bir evi varmış,
Bu evin dört yanını gümüş köşeyle sarmış,
Bu ev elli kapılı, kırk pencereliymiş,
Evin çatısı ise tam otuz kirişliymiş,
Evden içeri girip giden doğu yönüne,
Ağaç Hakan'a rastlar, gelirmiş tam önüne,
Büyük bir çadır vardı, bu yerin ortasında,
Çok eski bir esinti, eserdi hep başında,
Ağaç Hakan büyüktü, her şeyin anasıydı,
Varlık ona bağlıydı, gökle yer binasıydı,
Kökleri kaplar idi, yer altı dünyasını,
Zirvesi deler idi, göğün dokuz katını,
Tam yedi ayak idi ağacın yaprakları,
Ondan daha büyüktü sarkan kozalakları,
Ağacın tam kökünde görülürdü bir kaynak,
Hayat suyu bu idi, akar giderdi ap ak,
Ak ve kara inekleri ihtiyar olmuşlardı,
Bu sudan içende yeni can bulmuşlardı,

.....
Er-Sogotoh adlı er; yalnız yaşayan adam,
Yakut Türklerinceydi, bu da bir nevi Adem,
Düşünmüş, demiş beni kimler doğurdu diye,
Bana bu canı verip meydana koydu diye,
Gitmiş sormuş ağaca benim anam kim diye,
Elbet bir atam vardır benim babam kim diye,
Ağaç da dile gelip soyunu sayıp dökmüş,
Er-Sogotoh hislenip saygıyla dizin çökmüş,
Gök Tanrısı Er-Toyon onun babası imiş,
Karısı Kübey-Hatun onun anası imiş,
Aslında insan göklerde doğmuş imiş,
Bütün kutsallıklarla vücudu dolmuş imiş,

..... "

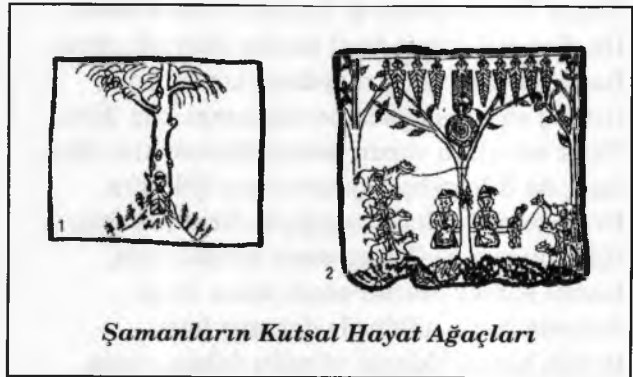
İSLÂMİYET VE AĞAÇ SEMBOLİZMASI

İnsanlık tarihi kadar eski bir geçmişi olan ağaç sembolizmasının İslâmiyet'te yer almaması elbette düşünülemezdi. Nitekim, Kuran'ın İbrahim Sûresi'nde güzel sözü ağaca benzeterek, "Güzel söz, kökü yerde, dalları gökte olan güzel bir ağaca benzer" denmektedir. Belagata önemli bir yer veren Masonlukta da bu âyetten çıkarılması gereken dersler elbette vardır. Zeytin, Nar, Buğday ve Hurma gibi ağaç ve bitkilerden çeşitli vesilelerle söz eden Kuranda, üzerinde durulması gereken diğer önemli iki ağaçtan birincisi Tûba Ağacı ve ikincisi ise, Sidre Ağacı'dır.

Tûba Ağacından söz ederken, Ra'd Sûresi'nde "İman edip barış uğruna iyi işler yapanlara mutluluk ve müjde var, güzel gelecek var" demektedir. Yani bu ağaç Cennette umut edilen ezeli saadeti sağlayacaktır. Tûba Ağacı, dalları bütün Cenneti gölgeleyen kutsal ağaç olarak bilinmektedir. Kö-

kü yukarıda, dalları aşağıdadır. Kelime anlamı olarak güzellik, iyilik, dostluk, rahat, şeklinde yorumlanmaktadır. İslâmiyet'te düşünür ve mutasavvıflar, Evreni dev bir ağaç gibi düşünmüşlerdir. Tıpkı İskandinavya'da olduğu gibi.. Orada da Evren bir ağaç olarak tasavvur edilmiştir. Evren ve insan bütünlüğünü anlatan bu sembole Yggdrasil denmiştir.

Kuran, Eski Ahit'te de yer alan Adem ve Havva söylencesine de-

ğinerek, Hayat Ağacı'na yaklaşmanın tehlikesinden söz etmekte ve Araf Sûresi 19. âyetinde şöyle demektedir; *"Ey Âdem sen ve eşin cennette oturun, dilediğiniz yerden yiyin ama şu ağaca yaklaşmayın. Yoksa ikiniz de zalimlerden olursunuz."* Kuran'da sözü geçen diğer bir ağaç ise, Sidre Ağacı'dır, Evrenin sınırlarını belirlemektedir; yani bilginin sınırlarını... Necm Sûresi'nde söz edilen bu ağaç için şöyle denmektedir; *"Son sınır ağacı, Sidretü'l Munteha yanında o ağacın yanındadır sığınılacak bahçe."* Her şeyin sınırını belirleyen Sidretü'l Munteha'nın olduğu yerde hayal biter. Hz. Muhammed, Miraca eriştirilirken Cebrail'in bile Sidretü'l Munteha'da bekletildiği rivayet olunur. Sidretü'l Munteha en son ağaçtır.

Çeşitli ağaçları anlatan, öven, yaratılışına değinen ağaç sembolizmasına bu kadar önem veren Kuran'da, ağaçlarla ilgili 24 âyet vardır. Bu durum göz önüne alındığında ağacın öneminin İslâmiyet'te de vurgulandığını sezmek mümkündür. Yapmış olduğum bu çalışmada gördüm ki, Hz. Muhammed'in Miracında aslında yer ile gök arasındaki bağlantıya duyulan özlem vardır. Merdiven olarak düşünülen her sembolizma bence ağaçtır. Hem merdiven gibi tırmanılabilir ve hem de asırlardır kutsiyet kazandırılan bir bitki olması nede-

niyle gök ile bağlantı kurulması en kolay bitkidir. İnsan da zaten tekemmül etmek yolunda onunla bütünleşmiştir.

SEDİR AĞACI VE DÜRZİLER

Sedir ağaçlarından ve Mâbet yapımından söz ettiğimize göre Güney Lübnan'da bir şehir olan Sayda ve Sayda'lılardan, yani Dürzî'lerden bahsetmemek olmaz. Bu şehir içinde, daha doğrusu Lübnan Dağlarında yaşayan ve Nuh'un gemisi için sedir ormanlarından tomruk toplayıp kereste yaparak geminin yapılmasına katkı sağlayan Sayda'lılardır. Daha sonraki dönemlerde de yine sedir ormanlarından elde ettikleri keresteleri, bu kez Süleyman Mâbedinin yapımı için kullanılmasına des-

Toros Sedir Ağacı

tek olarak vermişlerdir ve gemi yapımında olduğu gibi mâbet yapımında da fiilen çalışmışlardır. Sedir Ağacı'nın kutsallığından ve bu ağaca kutsallık kazandıran Sayda'lıların torunları olan Dürzilerden söz etmemek elbette olmaz.

Dürzilerin soylarını Hititlere, Perslere, Galatyalılara hatta Asurlulara bağlamak arzusu vardır. Ancak Dürziler kendilerini Arap sayarlar. Çok yandaş sağlamış olan görüş ise, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Hristiyanlığı kabul eden Süryani kökenli Araplar olduklarıdır. Burada yaşananlardan sonra kuzeye göçmüşler ve bu göç sırasında İslâmiyet'ten de etkilenererek Lübnan Dağlarını kendilerine yaşam alanı olarak seçmişlerdir. Şii'liğin harici İsmailiye kolundan olup ayrı bir tarikat kuran Hasan Sabbah'ın müritleridirler. Kapalı ve gizem yüklü bir topluluktur. Yakın zamana kadar dışarıdan kız alıp vermezlerdi, Lübnan, Ürdün, Suriye ve Filistin'de etkindirler.

Dürzî adının nereden geldiği araştırmalara sürekli konu olmuştur; batılılar, Templier Şövalyeleri ile olan yakın ilişkileri nedeniyle Haçlı Seferleri sırasında Lübnan Dağlarında yerleşen Derux Kontu'nun ve adamlarının soyundan geldiklerini ileri sürmekte böylece Dürzî adını bu

ilişkiye bağlamaya çalışmaktadırlar. Dürzî sözcüğünün kökeni konusunda daha inandırıcı gelen ve birçok kaynakla da desteklenen diğer yaklaşım, Hamza bin Ali'nin bu inancı yaymakla görevlendirdiği Orta Asya'lı bir Türk olan Anuştegin ed Derezi'den geldiğini doğrulamaktadır. Lübnan Dağlarında yeni akımın yayılmasında çok etkin bir yeri olan Derezi'nin, (Türkçesi terzi olarak yorumlanabilir) Dürzî sözcüğünün kökenini oluşturduğuna inanmak çok daha mümkün görünmektedir. Dürzî inancının temelini İsmailiye veziri olan Hamza bin Ali atmıştır. Dürzîlikte "Hududu bilmek" yani şartları bilmek çok önemlidir. Hamza Selman, Mithat Esved, Abuzer El-Gıfari, Ammâr Yâsir ve Necaşi Dürzîlik İnancının beş büyüğüdür. Simgelediği ilkeler vardır. Bu ilkeler Kabala'daki on Sefirot gibi bir yaşam ağacı şeklinde organize edilmiştir.

Sedir Ağacı, Gılgamış'tan bu yana cesameti, güzelliği ve yeşilini hiç bozmayan yaprakları ile ölümsüzlüğü simgelerken, bu özelliklerinin kazandırdığı kutsiyetin yanında birçok çam cinsinden farklı olarak hükümdarlık ve asaleti belirleyen mor kozalakları ile insanlığın hep dikkatini çekmiş ve kutsanmıştır. Sümer'den beri her inanış içinde yer almış olan bu ağaç daha sonra tekâmülün bir belirtisi olarak

gelişen monoteist dinlerde de yerini almış, tapınakların inşasında onun kerestesinden yararlanılmış, Nuh'un gemisi ve Fenikelilerin ticaret filolarının inşasında kullanılmıştır.

Güneş yönüne bakan ağaçlar daha kuru olurlar. Bu nedenle lifleri gözenekli değildir, sık dokuludur. Güneş nemi emdiğinden liflerin sıkı dokusu nedeniyle diri olur ve nemden gözenekleri açılmadığından kereste için kesildiklerinde çok dayanıklı olurlar. İşte bu nedenle iklim açısından Lübnan, Suriye, Girit, Afrika ve Toroslar'da yetişen sedirlerin ahşabı hoş kokulu, hafif, yumuşak, sık ve ince dokuludur. Değerli bir kereste kaynağı olmasından ötürü ilk çağlardan beri sürekli kıyımına uğramıştır.

Sedir Ağacından, sedir yağı diye bilinen bir yağ üretilir. Üzerlerine bu yağdan sürülen kitaplar ve eşyalar, kurtçuklar ve başka zararlı nesnelerden etkilenmez. Kitabı Mukaddes'te zaman zaman geçen yağ mesh etmek tabiri de sanırım buradan gelmekte ve insanlar kendilerine de sedir yağından sürmekteydiler. Masonluğun sembol olarak aldığı Süleyman Mâbedi'nin yapımında, Tevrat'ın I.Krallar 5/6 ve II.Tarihler 2/8 bölümlerinde yer aldığı şekliyle, Hz. Süleyman, Sur Kralı Hiram ile yaptığı anlaşma çerçevesinde sedir ağacı

kerestelerini kullanmıştır. İbrani Kralı Zorobabel'in kurduğu ikinci Mâbedin inşasında yine sedir ağacı kullanıldığından Tevrat-Ezra 3/7 ve 6/4 de söz edilmektedir. Ağacın insanlık tarihi içerisinde kazandığı kozmos olma özelliğinin yanında, sedir ağacı hep kozmos kabul edilen yerlerin yani mâbetlerin yapımında kullanılmış, böylece kozmik gücü ve kutsiyeti pekiştirmiştir.

Konunun başlığı Ağaçlar ve Sütunlardır.. Öyleyse şimdi biraz da sütunlara bakalım ve bizlere neler anlatmaya çalıştıklarını çözmeye gayret edelim..

SÜTUNLAR

"Tapınak bütün Kutsal yerlerin üstünde gökteki ilk örneğinin yani, cennet bahçesinin eşdeğeri-dir."

Bir tapınağın yapımı simetriye dayanır. Bu ise orantıya bağlıdır. Simetri ve orantı olmadan hiçbir tapınağın tasarım ilkeleri belirlenemez. Bu nedenle, tapınakların yapımında fiziği düzgün bir erkeğin vücudunun oranları esas alınmıştır. Elleri iki yana açık olarak sırtüstü yatan bir erkek düşünün. Göbeği onun vücudunu tam olarak ikiye bölmektedir. Göbeğe pergelin sabit ayağını koyarak bir daire çizildiğini varsaydığımızda eller, ayaklar ve baş

dairenin çemberine temas etmekte yani insan dairenin içinde kalmaktadır. İnsan vücudunu aynı şekilde kullanarak bir de tam kare çizmek mümkündür. Böylece yer ve gök insanda bütünleşmektedir. Sonuçta, ağaçların kutsiyeti ve insanın kusursuz tasarımı bütünleştirilerek inşa edilen mâbette yer ile gök birleşmiş olmaktadır. Mikrokozmoz, yani mâbet de ağaçlarla donanmış cennet bahçesinin bir örneğini teşkil etmektedir.

Ağaçların sütunlara dönüşmesi tapınak inşası düşüncesinin insan zekâsında ışıldamasıyla gelişmeye başlamıştır diyebiliriz. Tarihsel süreç olarak bu gelişmeye baktığımızda üç tip ana sütundan söz etmek mümkündür. Bunlar aynı zamanda masonik mâbetlerimizi süsleyen sütunlardır da...

Dor Sütun Başlığı : Bir çanak, bir yarım kaval veya kalın, düz ve dört köşe bir tabladan meydana gelir. Çok eski devirlerde ilk ortaya çıkan Dor sütunudur. Adı

Dor Sütun Başlığı

nı Pellepones ve Akhia'nın kralı Dorus'tan alır. Bu sütuna örnek Parthenon Tapınağıdır.

İyon Sütun Başlığı : Atina'lılar Delf Mâbedi kâhininin sözünü dinleyerek Küçük Asya'ya on iki koloni yolladılar. İon başkanlığında buraya yerleşen koloniler daha sonra buraya İyonya adını verdiler ve kendilerine ait sütunları simetrisinin de çekiciliğini kullanarak geliştirdiler. Çevresi tepe bileziğinden daha geniş olan iki kıvrım dolamasıyla dikkat çeker. Buna örnek olarak da Athena Nike Tapınağı gösterilebilir.

İyon Sütun Başlığı

Korent Sütun Başlığı : Kallimakhos adlı bir mimarın buluşu olduğu söylenir. Her tarafından kenger yaprakları çıkan bir çiçek sepetini andırır. Bu başlık tipinde üç sıra kenger otu üst üste dizilmiştir. En üst sıra birbirine dolanmış yapraklar biçimindedir. Buna örnek olarak da Zeus Tapınağı gösterilebilir.

Korent Sütun Başlığı

Ağacın bir mikrokozmoz olduğu yolunda sanırım artık kuşkuya yer kalmamıştır. Hal böyle olunca mâbetlerimizin de birer mikrokozmoz olduğunu düşünmek yanlış değildir. İnşa edilen her mâbet aslında Evrenin merkezindedir, Axis Mundidir. Orada yüce tanrının adı anılmakta, kurbanlar kesilmekte, adaklar adanmaktadır. Aslında birer sembol olan bu davranışların yapıldığı mâbetler ise yer ile göğü birbirine bağlayan mikrokozmozlardır. Bir mikrokozmoz olarak biz insanlar da bu mâbetlerde çevrimi tamamlamak ve ölümsüzlüğü aramak üzere bir araya gelmekteyiz.

Yer ile göğü birbirine bağlamak, ancak hepsi birer ağaç olan sütunlar ile mümkündür. Suyun zarafeti ve akıcılığı ile bütünleşen ve ilk maddenin nedeni olarak bilinen İyonik Sütun Üstadı

Muhteremi, Dorik Sütun Birinci Nazırı ve sanki hurma dallarıyla bezenmiş gibi duran Korent başlı sütun ise İkinci Nazırı sembolize etmektedir.

Bu anlayışla bakıldığında, Üstadı Muhterem ve Nazırlar sütunların ışıklarını yakarken bahar gelmekte, Locamız aydınlanmakta ve şenlenmekte, böylece eğitimimiz başlamakta ve taşın yontulmasına geçilmektedir. Locamız kapanırken ise, ısınan hava yerini soğuk bir havaya terk etmekte ve ağaçların yaprakları dökülürken, yeni bir çalışma heyecanını hissederek, yaşamın kısa bir süre sonra yeniden başlayacağı umuduyla, bizler buruk bir sevinç içinde ama ümitle baharı özlemeye başlamaktayız. Yani yaşamın çevrimi mâbetlerimizde de hükmünü sürdürmektedir.

Yeri ve göğü bir ağacın zarafeti içerisinde birleştiren sütunlar geçirdikleri tekâmül sonucunda çeşitli güzelliklere bürünmüşlerdir. Sütunlarla birlikte mâbetler de gelişme göstermiş, kubbe olarak tapınaklara yansıyan gökyüzü ve evren bu mikrokozmoz altında toplanmaya çalışılmıştır. Camilerde de durum farklı değildir. Yukarıda söylediğim gibi Sami ve Mezopotamya kültüründe Taş-Sunak-Ağaç üçlemesi çok önemlidir. Bu gözle baktığımızda Sunak olarak değerlendireceğimiz geniş bir avlu, Bayital'dan

(yani kutsal taşın başka bir şey olmayan) ve namazgâh olarak kullanılan ibâdet mekânı ve bir ağaçtan başka bir şey olmayan minare....

Unutmayın, ne kadar çok yükseğe çıkarsanız sesinizi, o kadar kolay duyurursunuz. Melekler de Yakup'a, ağaçtan yansıyan bir seslenişle el etmemişler miydi?

KAYNAKLAR

Eserin Adı

14.Mart.2005 Tarihli Makale
Meydan Larousse, Cilt 4 ve 11
Doğu Mitolojisi
Tanrının Yeryüzündeki İşaretleri
Dinler Tarihine Giriş
Masonik Flora
Gökyüzüne Merdiven
22° Ritüeli ve Açıklamalar
Kur'anı Kerim Türkçe Meali
Kitabı Mukaddes
Tekris Yolculuklarının 3 Elementi:
Ateş, Su ve Toprak Üzerine
Batı Mitolojisi (Tanrının Maskeleri)
Mimarlık üzerine on kitap-Vitruvius
Çift Başlı Kartal
Türk Mitolojisi Tarihi I.Cilt

Faydalanan Web Siteleri:

www.enfal.de
www.hermetics.org
www.formportal.com
www.mariarango.com/fullsize/yggdrasil.html

Yazar Adı ve Yayınevi

Erdal Şafak, Sabah Gazetesi.
Joseph Campell, İmge Yayınevi, 1993.
Annemarie Schimmel, Kabalcı Yayınevi, 2004.
Mircea Eliade, Kabalcı Yayınevi, 2003.
Tamer Ayan, Yenilik Yayınevi, 2005.
Zecharia Sitchin, Ruh ve Madde Yayınları.
Yaşar Nuri Öztürk
Dr. Ahmet Girgin
Joseph Campell, İmge Yayınevi, 1995.
Şevki Vanlı, Mimarlık Vakfı Yayınları.
Tamer Ayan, Grafik Sanatlar Matbaacılık, İst.
Prof. Dr. Bahaeddin Ögel - 1989,
Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Localarda Yapılan Konuşmalar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
<u>İSTANBUL</u>			
İDEAL	Necdet Ertugan	Mimarlıkta Sanat	06.05.2006
	Remzi Sanver	Ritüellerimiz	22.05.2006
KÜLTÜR	Ergun Zoga	Bir Mason İçin Düşünmenin Gerçek Boyutu Ne Olmalıdır?	02.06.2006
ÜLKÜ	Remzi Sanver	Neden Buradayım?	04.05.2006
	Nihat Gök	Spekülatif Masonluğun Operatif Masonluktaki İzleri	18.05.2006
	Cüneyt Çeçen	Herkes Kendi Payına Ölü	01.06.2006
	Mehmet Akif Akev	Theilard'de Chardin'in Felsefi Düşünceleri	15.06.2006
KARDEŞLİK	Mehmet Erten	M.'luk Hakkında	27.04.2006
HÜRRİYET	Melkon Nevşehirli	Ortodoksi - Heteodoksi	23.05.2006
	Ahmet Kutadgu	İnanç Sistemleri	23.05.2006
	Murat Bilgili	Yabancılaşma ve Masonluk	06.06.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
SEVGİ	Emre Doğu	Aykırı Bir Anadolu Âlimi: Şeyh Bedrettin	01.05.2006
	İbrahim Ataç	250. Doğum Yıldönümünde En Ünlü K.	15.05.2006
ATLAS	Ahmet Erözenci	İletişim	26.04.2006
	Mehmet Akif Akev	Evren, Yıldızlı Gökkubbe	24.05.2006
MÜSAVAT	Velittin Oğuz	Bakmak Ayrı, Görmek Ayrı	12.05.2006
	Doğan Yalın	Mason Nedir?	26.05.2006
LİBERTAS	Emre Albek	Masonluğa Müteşekkirim	17.05.2006
	Hanjörg Kurz	M.'luk Hakkında Bazı Düşünceler ve Görüşler	31.05.2006
HAKİKAT	Stathi Leanas	Galinos ve Eseri	31.05.2006
AHENK	Salih Evcilerli	Tesviyede Buluşmak	19.04.2006
	Ruhi Gümüüşoğlu, Sabri Mumcu	M.'lukta EKSR	03.05.2006
ERENLER	Ersin Alok	Fırat'ın Gizemi	28.04.2006
	Haluk Kulaksızoğlu	Erkekler ve Sağlıklı Yaşlanma	12.05.2006
DELTA	Hasan Erman	Hukuk ve Masonluk	17.04.2006
	E. Tınay, O. Okay, M. Çetinkol, C. Or, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	01.05.2006
	Aron Kaston	Masonik Felsefenin Oluşmasında Kilometre Taşı: Şövalye Ramsay	12.06.2006
SADIK DOSTLAR	Belhhan Akpınar	Da Vinci	27.04.2006
	İsmail Koçak	Ruh ve Mistik Beden	11.05.2006
	Aydın Kışınbay	Mısır - Geçmişten İzler	25.05.2006
ÜLKE	Atakan Dikmen	Düşündüklerim ve Düşünmek İstemediklerim	25.04.2006
	Halil Kundak	Neden Mozart?	09.05.2006
	Kerem Alkin	Dünya'da Küresel Değişimler ve Türkiye'nin Konumu	23.05.2006
ŞEFKAT	Pulad Verbas	Zaman	24.04.2006
	Nur Ciniç	Etrüskler	22.05.2006
	Ferit Ojalvo	Mesmer, Freud, Jung	05.06.2006
HÜMANİTAS	Leon Levi Coşkun	Mozart ve Sihirli Flüt	02.05.2006
	Bernard Moreau	Kutsal Kitaplar	16.05.2006
HULUS	Kostantin Hovarda	Templier Şövalyeleri	10.05.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Kimon Mingiuri	Sümer Medeniyeti Anıtları	24.05.2006
	Viktor Zakos	Masonluk Nedir?	07.06.2006
	Lefter Karakaş	Dünya Kardeşlik Günü	21.06.2006
FREEDOM	Reşat Akkan	Zeytin Ağacı ve Hürriyet	04.05.2006
	Suha Umur	Türkiye'de M.'luk Tarihi ve 1965 Olayları	18.05.2006
DEVİRİM	Yavuz Erler,	Antik Yunan Felsefesi ve	
	Hakan Dülge	Socrates	10.05.2006
	Hasan Ataşoğlu,	Hiram Anahtarı, Da Vinci	
	Ahmet Hikmet Turan	Şifresi ve Rosslyn Şapeli	24.05.2006
PINAR	Hazer Akın	1717'den Günümüze Avrupa ve Fransız M.'luğu	09.05.2006
	Fahrettin Ocan, Ali Sina Kumcuoğlu,	Kuruluşundan Uyku Dönemine	
	Ali Kâmil Uzun, Melih Kılıçoğlu	Kadar (1935) Türk Masonluğu	23.05.2006
	Bülent Kavaklı, Fırat Erdem,	Uyku Döneminden Günümüze	
	Oktay Çağlar, Ali Rifat Aykan	Türk M.'luğu	06.06.2006
SEVENLER	Yıldırım Tantuğ	Birinci Derece'de Loca Açılışının Ezoterik Yorumu	16.06.2006
HİSAR	Ömer Şahinkaya	Değişen Dünya ve Masonluk	13.06.2006
ÜÇGEN	Yavuz Güntekin	Kurumsallaşma ve Biz	12.05.2006
ÜÇİŞİK	Cengiz Eryeler,		
	Vasil Hamevi, Levent Atay	Yüce Görevler	29.05.2006
GÜN	Mutlu İzmen	Korporasyonlar	01.06.2006
	Cahit Üren	Üs. Yemini	15.06.2006
ÖZLEM	Nubar Kazanç	Masonluk, Teklif, Tahkikat ve Rehberlik Hakkında Kısa Görüşler	08.05.2006
BAŞAK	Ahmet Özgen	Spekülatif M.'luğun Mimarı Newton ve Evreni	20.04.2006
İREM	Giyar Olcay	Hür Masonlukta Mitras Misterlerinin İzleri	05.05.2006
EVREN	Kâmil Aksoy	Ulusal Dil Bilinci	25.05.2006
PİRAMİT	Haluk Karahasan	Eleştirilerdeki ve Katkılarıdaki Masonik Üslûp	21.04.2006
	Aykut Oray	Bizim M.'luktan Beklediklerimiz, M.'luğun Bizlerden Bekledikleri	05.05.2006
	Nevzat İlter	Teklif ve Tahkikat Mükellefiyetleri	02.06.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
NİLÜFER	Ertem Kalaycıoğlu	İstiklâl	23.05.2006
BURÇ	İsmail Örengil	Neyimiz Sır, Hangimiz Ketûm?	15.05.2006
	Cihangir Urganlı	Neden Teslim Oldum?	29.05.2006
	M. Taluy, H. Kurt, H. S. Sezer, Ü. Uçtum	1909 Öncesi Türk Masonluk Tarihi	12.06.2006
SEMBOL	Kerem Doksat	Önümüzdeki Bin Yılda Pergelin Ucu Nerede Olacak?	24.04.2006
	Önder Kayhan	Anadolu Medeniyetleri	08.05.2006
	C. Dağ, H. Keser, Z. Sanus, Ş. Ögün, B. Temuroğlu	Anadolu İnançları 1	22.05.2006
GÜVEN	Hakan Fındık	Gelibolu	04.05.2006
	Ergin Atay	Demokrasi ve M.'luk	18.05.2006
	Zeki Tunç	Kebze Felsefesi ve M.'luk	15.06.2006
ANADOLU	Tunç Bahar, Tolga Yılmaz, Levent Akış Ahmet Kurtaran	Filmlerde Masonluk İnsan ve Dünya, Mason ve Mabet	23.05.2006 06.06.2006
SEZGİ	Selim Eke	Herşey Haklı Gösterilerek Doğrulanabilir mi? Çalışma ve Emek Yalnızca Bir Zorlama'mıdır?	02.05.2006
	Naci Tugay	Masonluğun Temel İlkeleri ve Landmarklar	16.05.2006
AKIL VE HİKMET	Süreyya Sezgin	Buluşma	13.04.2006
	Egemen Eroğlu	Kutsal Kitaplar 2	27.04.2006
BOĞAZİÇİ	Süha Aksoy	1965 - 1966 Olayları	03.05.2006
	Murat Bakış	Yemin	17.05.2006
	Osman Kolat	Bilginin7 Temeli (5: Geometri)	17.05.2006
	Ahmet Özgen	Ağaçlar ve Sütunlar	14.06.2006
YEDİTEPE	Tayfun Akgüner	Küreselleşme ve Mesleğimiz	20.04.2006
	Bingür Sönmez	Sarıkamış Dramı	15.06.2006
GÖNYE	Daniel Levi, Kenan Alpay, Mert Benli İbrahim Çokcan	M.'luğun Kökenleri III (Türkiye'de Masonluk) İnsan Zekâsının Esaretten Kurtulması	01.05.2006 29.05.2006
GÜZEL İSTANBUL	İsmail Özçelik	İnsan İnandığında Tüm Ülkülerini Gerçekleştirir	05.05.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Onur Yazar	İnsanın En Önemli Görevi Öğrenmek ve Öğretmektir	26.05.2006
	Tamer Ayan	Masonlukta Mutlu Olmak ve Sevgiyi Yaşatmak	09.06.2006
GÜNİŞİĞİ	Ahmet Kurtaran	Tekris ve Ezoterik Yorumu	05.06.2006
TANYERİ	Fevzi Dabanlı	Mesleğimiz ve Masonluk	05.05.2006
	Ergun Zoga	Bir Mason İçin Düşünmenin Gerçek Boyutu Ne Olmalıdır?	02.06.2006
SADAKAT	Hasan Ataşoğlu	Loca Açılışı ve Kapanışının Masonik Yorumu	09.05.2006
	Ercan Albayrak	Manhattan'daki Heykelimiz	06.06.2006
DOSTLUK	Baki Sodan	Akıl ve Hikmet	01.05.2006
	Ahmet Örs, Selim Örs	En Muh. Hayrullah Örs K.'in Sesinden 1965 Olayları	15.05.2006
GELİŞİM	Aldo Salem	Kendini Bilmek	02.05.2006
	Ahmet T. Öner	Vitriol ve Hakikati Arama	13.06.2006
ONUR	Cüneyt Korhan Oral	Karanlıkta Evren	18.04.2006
	Oğuz Atilla	Altı Köşeli Yıldız	30.05.2006
UMUT	Tamer Ayan, Osman Balcıgil	Piri Reis Haritası Üzerine Bir Çalışma ve Piri Reisin Masonik Yorumu	08.05.2006
YAKACIK	Serkan Büyükerdoğan	Tolerans ve İtidal	24.05.2006
	Cemil Erkal	Görebiliyormuyuz?	07.06.2006
KADIKÖY	Oğuz Özkan	Haçlı Seferleri	05.06.2006
DOĞU	Önder Kayhan	Türk Dilinin Özellikleri ve Eğitim	09.05.2006
ÜLKÜM	Alp Ulusoy, Alp Altınar, Ünal Sertbulut	Cumhuriyet Tarihimizin Sebatkâr Çifti: Ulvi Cemal Erkin-Ferhunde Erkin	25.04.2006
	Vural Şekerel	Rehberlik	23.05.2006
UFUK	Ahmet Örs, Selim Örs	En Muh. Hayrullah Örs K.'in Sesinden 1965 Olayları	25.05.2006
	Hasan Ataşoğlu	Da Vinci Şifresi, Templier'ler ve Rosslyn Şapel Gizemi	08.06.2006
DORUK	M. Kerem Doksat	İmanla İlimi Aynı Yürekte ve Beyinde Taşıyan Adam: Mason	02.05.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Alp Özgener, Emirali Hamiloğlu	Akıl ve Hikmet	30.05.2006
	Cem Aytak	Yeni Dünya'da Masonluk	13.06.2006
ÖRS	Şeref Özkan	Gölgeler	27.04.2006
	Umur Çolgar	Kardeşim Talat Sai	11.05.2006
	Argun Berker	Göz	25.05.2006
GRANİT	Mustafa Süreyya Sezgin	Buluşma	17.04.2006
	Atilla Büyüktuncay	31 Mart'ın Karanlığında	15.05.2006
TESVİYE	Tufan Türeñç	Medya ve Etiğı	11.05.2006
	Necmi Karakullukçu	Harici Tahkikatı	25.05.2006
SABAH YILDIZI	Şadan Ersoy	Gerçek ve Hakikat Kavramları	01.05.2006
	Naif Timur	Dinlerde Adalet Kavramı ve İnsan Hakları	15.05.2006
GÜNEY	E. Tınay, A. Demirden, B. Bilgili, O. Okay, A. Orkun, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Kırık Aynanın Sırrı	04.05.2006
	Halit Kakiñç	Gnose	01.06.2006
	Hasan Ataşoğlu, Ahmet Hikmet Turan	Da Vinci Şifresi - Tampliye Şövalyeleri - Rossyln Şapel Gizemi	15.06.2006
ATAYOLU	Metin Ertem	Masonik Kültür	24.04.2006
ALTAR	Alp Öyken	Bir Sanat Çalışmak	11.04.2006
	S. Argıç, A. Çakır, S. Baykal, B. Yalçın	Analitik Mantık Işığında M.'luk	06.06.2006
NAR	Levent Ürer	Lozan ve Azınlıklar	17.04.2006
YÜCEL	İbrahim Erentay	Harici Alemde Bir Masonun Davranışları	18.05.2006
	Renan Rızvanoğlu	Analitik Düşünce Çalışması	01.06.2006
	Bingür Sönmez	Sarıkamış Dramı	15.06.2006
GÜZELLİK	Atilla Celâl Bayar	Anderson Nizamnamesi ve İngiltere Büyük Locası	18.05.2006
	Tuay Tüfenk	Mevlevi Felsefesinde Kâmil İnsan ve Ahlâk	01.06.2006
	Atilla Celâl Bayar	Amerika'daki Sihriner Teşkilatı	15.06.2006
KÜRE	Ali Gündüz, Erhan Özdemir	Yapılarda Masonik Sembolizmalar	10.04.2006
	Cüneyt Korhan Evren	Karanlıkta Evren	22.05.2006
	Erol Uziyel	Numismatikte Masonik Esintiler	05.06.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ÇEKİÇ	Zafer Kural	Ruhun Ölümsüzlüğü ve Yeniden Doğuş	18.04.2006
KOZA	E. Tınay, O. Okay, M. Çetinkol, C. Or, S. Ozan	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	11.05.2006
TAŞOCAĞI	C. Saner, M. Dericioğlu, H. Ekşi Moderatör: B. Oransal	Kendini Bilmek	24.05.2006
	Tevfik İlter	Değirmen, Değirmenci	07.06.2006
MİMAR HİRAM	Bülent Eskinazi	Masonlukta Sembolizm	03.05.2006
	İlker İnal	Sevimli Yanlışlar	17.05.2006
	Hovsep Hazar	Hayal Kırıklıklarımıza Dair	31.05.2006
	Kirkor Sahakoğlu	Korkutan Yeni, Aldatan Eski, Algılananlar ve Gerçekler	14.06.2006
ANIT	E. Tınay, O. Okay, M. Çetinkol, C. Or, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	03.04.2006
KÖRFEZ	H. Cenk Çetin	Toplam Kalite ve Mükemmellik Yolculuğu	18.05.2006
	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Dramı	01.06.2006
ZEYTİNDALI	Celil Layiktez	Ritüelin Genelde Gelişimi ve Türk Riti	28.04.2006
	Zafer Kalaycı	Aydınlanma	26.05.2006
IRMAK	Erkan Tunç Bal	Hoşgörü	15.05.2006
	E. Tınay, O. Okay, M. Çetinkol, S. Ozan, A. Orhun, O. Marinov, Ü. Gürtuna	Kırık Aynanın Sırrı	30.05.2006
SEBAT	S. Bingöl, M. Alpatlı, R. Düzenli, M. Sezer	Ham Taşın Yontulması	23.05.2006
	İ. Akkum, Ç. Erolsun, O. Daver, F. Budak	Masonluk'ta Gelenek	06.06.2006
	D. Şenlier, M. Bakacak S. Toker, G. Bilen	Masonik Flora	20.06.2006
SEVGİ YOLU	C. Dağ, B. Temuroğlu, Ş. Ögün, Z. Sanun, H. Keser	Anadolu İnançları	22.05.2006
RÖNESANS	Alpay Azaz	Sembollerde Yolculuk	25.04.2006
	Alp Öyken	Bir Sanat ve Çalışma	09.05.2006
	Tayfun Akgüner	Küreselleşme ve Masonluk	23.05.2006
VEFA	Somer Özkök	İçten Dışa Ustalaşmak	07.04.2006
SUR	Zihni Bengüer	Tarihimizle Yüzleşmek	15.06.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
AYDINLANMA	Asım Akin	Aydınlanma, Modern Bilimin Doğuşu ve Masonluk	24.05.2006
AKASYA	Atilla Büyüktuncay	13 Nisan / 31 Mart Vak'ası ve Lâiklik	13.04.2006
ATAİZİ	Hasan Şanbey	Akıl ve Hikmet Rehberliğinde Masonluk ve Tolerans	13.04.2006
	Ataizi Çalışma Grubu, Kültür Grubu	Erdemlerimiz	25.05.2006
SÖZ	M. Toygar, T. Kurtuluş, Ö. Orhon	M.'luğun Kişilik Üzerindeki Etkileri	02.05.2006
	Harun Kuzgun	Ön. Bü. Üs. En Muh. Enver Necdet Egeran K.	30.05.2006
	Davut Berker	Masonluk ile İlgili Komplo Teorileri	13.06.2006
AKEV	Eren Tulca	Akıl ve Hikmet	05.05.2006
	Ufuk Akyol	Acil Durumlarda İlk Yardım	02.06.2006
CUMHURİYET YILDIZI	Tamer Gediz	Mukabil Bakış Açısından Landmarklar	24.05.2006
	Fikret Kutlu	Masonik Disiplin	07.06.2006
	Mehmet Saim İzli	Susmak 2	21.06.2006
İSTANBUL	Atilla Büyüktuncay	31 Mart Karanlığında Lâiklik	26.05.2006
	İlker İnal	M. ve Nitelikleri	02.06.2006
ZAFER	Şinasi Karaali	Masonik Etik ve Düşüncede Mutasyon	04.05.2006
	Nusret Özkan	Laiklik ve Masonluk	18.05.2006
	İsmail Nurhan Artel	Taksimden Çıksak Yola, Ver Elini Nur-u Ziya	01.06.2006
BİLGE Ö. F. Ketvanlı, E. G. Güngör, E. Atilla Palaz, O. Şencan		Çırak Derecesi Çalışma Tablosu ve Semboller	24.05.2006
KALKEDON	Arif Birdiç	İzciliğin Evrenselliği	10.04.2006
	Erhan Yazgan	Evlat Sevgisi	24.04.2006
	Oral Tangüner	Sevgi Üzerine Sohbet	22.05.2006
VATAN	Orhan Sağcı	ABD'de Masonluk	10.05.2006
	Cemal Kozacı	İletişim	24.05.2006
	Hoşcan Tura	Doğu'ya Seyahat	07.06.2006
SİMGE	B. Utku Arsoy, Tunç Erben	Küreselleşme Sürecinde Marka ve Kimlik	10.04.2006
	Levent Tarhan	Mabedimiz	08.05.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
LOTUS	O. Keçeli,	Ben	17.05.2006
	C. Gümüş, S. Barlas	Ego	31.05.2006
	Tansu Bayraktar	Masonluk Kuralları	14.06.2006
	Tansu Bayraktar		
KOŞUYOLU	Önder Kayhan	Anadolu'nun Değişmeyen Öyküsü	02.05.2006
	E. Tinay, O. Okay, M. Çetinkol,	Masonluğun Yazılı Olan ve	
	C. Or, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Olmayan Kuralları	16.05.2006
HUZUR	Mehmet Kurtcebe,	1909'dan Sonraki Türk	
	Tolga Güneri, Turgut Keskin	Masonluk Tarihi	05.04.2006
	Mete Akyol	TBMM Açılışı	19.04.2006
KRİSTAL	K. Erböke, J. Zalma	Yeni Platonculuk ve Etkileri	25.04.2006
	Mete Üstünsöz, Altuğ Erkan	Ahilik, Dürzilik ve Mesleğimiz	09.05.2006
	E. Tinay, O. Okay, M. Çetinkol,		
	A. Orhun, S. Ozan, O. Marinov,		
	Ü. Gürtuna	Kırık Aynanın Sırrı	23.05.2006
KUVVET	R. Ertuğrul Onur	Adalet	25.05.2006
	Tayfun Tür	Sanat	08.06.2006
EGERAN	Haluk Sanver	Şövalyelik ve Masonluk	21.04.2006
	Ahmet Özgen	Spekülatif M.'luğun Mimarı Newton ve Evreni	05.05.2006
İLERİ	Erdoğan Ersever	M.'ik Sembollerin Yorum Güçlüğü ve Aydınlanma Gerçeği	29.05.2006
	Rıza Ruşen Dora	İnferno "Cehennem" Dante	12.06.2006
ATAÇAĞ	Süha Tuğrul Aksoy	1965 Olayları	03.05.2006
	F. Dinçer, M. Taşkın,		
	F. Alpaslan, A. Ülker	Yusuf	14.06.2006
TOPRAK	S. Arıkan, H. Çelik,	Mozart 250 Yıldır Aramızda	
	A. Kahya, B. Atak		30.05.2006
	M. A. Bedirhan, H. Özgün,		
	K. Atabeyoğlu	Yedikule Surları	13.06.2006

ANKARA

UYANIŞ	Okan Işın	Çıplak Ayak ve Terlik Sembolizmi	21.04.2006
	Ünsal Yavuz	Atatürkçülüğün Vazgeçilmezliği	05.05.2006
	Süha Aksoy	Masonluk Nedir?	02.06.2006
DOĞUŞ	Can Hamamcı	Hümanizm ve Mesleğimizdeki Yansımaları	11.04.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Gürçil Çeliktaş, Aykut Çınar	Mozart ve Sihirli Flüt	25.04.2006
	Kaya Konuray	Operatif Bir Yapıcı Gözüyle Mabedin İnşası	09.05.2006
YÜKSELİŞ	Hıncal Ant	Ülkü Mabedi - Mabet İnsan	04.05.2006
	Seyhun Tunaşar	Operatif Masonluk	18.05.2006
	Ersan Boysan	Masonluk ve Sembolizma	01.06.2006
	Ufuk Arman, Saffet Atabay	Bir Çırac K.'in K.'lerinden Beklentileri	15.06.2006
	Mehmet Mersinligil,	Bir Çırac Kardeşin Rehber Üstadından Beklentileri	15.06.2006
İNANIŞ	Ayhan İnal	Masonluk Duygusu ve M.'luk	24.04.2006
BİLGİ	Doğan Yalın	Mason Nedir?	17.05.2006
	Süha Aksoy	Masonluk Nedir?	02.06.2006
BARIŞ	Burhan Apaydın	Atatürk ve Türkiye'nin Bugünü	17.04.2006
	Mehmet Ayan, Nedim Koçver	Enerji Sorunları ve Çözümleri	05.08.2006
DİKMEN	Ahmet Aydoğdu	Başarı ve Başarısızlık	04.05.2006
	Andrew Gerard Dittgen	Mozart Masonik Müzik	18.05.2006
	İsmail Baytan	Nefis Muhasebesi	18.05.2006
YILDIZ	Okan Işın	Tarih Boyu Agap Sofrası Gelenekleri	11.05.2006
	Sabit Ağaoğlu	Masonlukta Sevgi, Vefa ve Fedakarlık	25.05.2006
ÇANKAYA	Emin Gürol	Ham Taşın Düşündürdükleri	14.04.2006
	Emin Görol	M.'luğun Yazılı Olmayan Kuralları	12.05.2006
	Naki Selmanpakoğlu	Doğa ve Yaşam Kültürü	09.06.2006
ARAYIŞ	Ömer Faruk Çolak	Madam Butterfly'nin Dramı Türkiye'de Kadın İşgücü	18.04.2006
	Hakan Özen	O'nun Hikayesi	02.05.2006
ÜÇGÜL	Sümeyir Akçasu,	21. Yüzyılda Masonluğun Geleceği	10.05.2006
	Tunç Kayalar	Doğal Hayatı Koruma Av ve Yaban Hayatı	24.05.2006
	Mete Özdemirci, M. Emin Bora	Avrupa Birliği ve Bankacılık Sektörüne Genel Bakış	28.06.2006
	Zafer Akçasu		
AHİLER	Behçet Sepici	Ahiler	11.05.2006
	Ali Ulvi Dönmez	Ahilerin Kardeşlik Geleneği	11.05.2006
	Erdem Özsinmaz	Ahi Kökenli Localar	11.05.2006

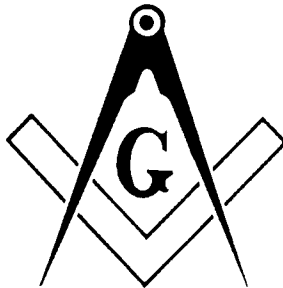
LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Alp Ulusoy, Alp Altınır, Kudsi Nir	Cumhuriyet Müzik Tarihinin Sanatkâr Çifti: Ferhunde Erkin-Ulvi Cemal Erkin	08.06.2006
ÇAĞ	Metin İmir	Önce İnsan, Sonra Mason Olabilmek	17.04.2006
	Atilla İnan	Felsefi Alanda Mutluluk Yorumları ve Carpe Diem Yaklaşımı	01.05.2006
	Zeki Alasya	4. BÜ. ÜS.'ümüz	15.05.2006
	Atilla Akkaş	Filozof Dr. Rıza Tevfik Ezoterizm ve İnisiyasyon	05.06.2006
GÖNÜL MİMARLARI	Onur Arsal	Bilgi'nin Kontrolü ve Geleceğe Etkileri	02.05.2006
	Bedri Varoğlu, Koray Barkal, Alpay Azaz	Büyük Loca Tüzüğü	16.05.2006
		Semboller ile Yolculuk	06.06.2006
EŞİTLİK	G. Çelikleş, A. Çınar	Mozart ve Sihirli Flüt	25.04.2006
ANKARA	Ali Ünal, Tunca Akkaya	Masonluğun Temel İlkeleri VII	05.05.2006
	Gökhan Ünal, İbrahim Atabay	Masonluğun Temel İlkeleri VIII	26.05.2006
YUNUS EMRE	Metin Atamer, Ertan Baş	Pisagor	24.04.2006
	Niyazi Erdoğan	Landmarklar ve Eski Mükellefiyetler	22.05.2006
	Cengiz Şener, Kemâl Şahin	Ömer Hayyam	12.06.2006
İLKE	Mehmet Tomak	Bilim Tarihinden Notlar	28.04.2006
	Okan Işın	İnsanların Tanrı İle Buluştukları Özel Yerler	12.05.2006
	Semih Tuncer	Masonlar Nasıl Davranırlar?	09.06.2006
ATANUR	Bülent Saldamlı	M.'lukta Gelenek ve Göreneklerin Önemi	01.05.2006
ERDEM	Cevad Gürer	Masonik Ritüel	02.05.2006
	Üner Çakıcı	En Muh. Necdet Egeran K. ve Türk M.'luğuna Katkıları	06.06.2006
DENGİ	Hüseyin Müftüoğlu	"Karkot Deresi" Rauf Denkleş	11.04.2006
	Mahir Güney, Deniz Utkuğ	Moltke'nin Türkiye Mektupları -Feldmareşal Helmuth Von Moltke-	25.04.2006
	Orhan Dinç	Şiir İle Masonluk	09.05.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Adnan Nedimoğlu	Bir Deneme - Halk Zevki (Orhan Tekelioğlu)	23.05.2006
DOĞAN GÜNEŞ	Ali Aydın	Birinci Meclis 23 Nisan 1920	24.04.2006
TOLERANS	Firuzan Özkan	Ezoterizm	10.05.2006
	Mehmet Ekmekçi	Dikkatli ve Uyanık Olunuz	24.05.2006
	Can Pekiner	Yaşamımızda Daima Bir Masona Yakışacak Şekilde Davranalım	14.06.2006
KUTUP YILDIZI	Ümit Özkefeli	Masonlukta "1964 - 1965 Olayı"	01.06.2006
ÜÇNUR	İbrahim Taşbaşı	Kutsal Kitaplar	08.05.2006
	Vedat Yüksel	İnsanlara Karşı Görevlerimiz	26.06.2006
BAŞKENT	Mecdi Öksüzcü	Büyük Ortadoğu Projesi	17.04.2006
	Ertan Tatlıcioğlu	Hoşgörü	15.05.2006
GÖKKUŞAĞI	Seyhun Tunaşar	Monoteist Dinlerle Uzak Doğu İnançları Arasındaki Ayrıcalık	05.05.2006
	Murat Şengül	İkinci Derece Yorumu	26.05.2006
HOŞGÖRÜ	Sinan Vargı	Benim M.'luğum	17.05.2006
ANTALYA	Ateş Erbek	Aşk, Kadın ve Masonluk	04.05.2006
	Çetin Vefkioğlu	II. D. Sembolizması	04.05.2006
EKİN	H. Dünder Çallı	Türkiye ve Dünyada Tarım	02.05.2006
	Ayhan Erol	Platon'un Düşündürdükleri ve M.'luk	16.05.2006
	Uğur Arkun, Erdal Bizkevelci	Ortaçağ ve Yakınçağ'da Avrupa'da Kardeşlik Örgütlerinden Tapınak Şövalyeleri	30.05.2006
	Ruhi Esirgen	Anadolu'da Kardeşlik Cemiyetleri	06.06.2006
YÖRÜNGE	Yüksel Karaburçak	Doğudan Sesler III	11.04.2006
	Serhat Kofoğlu	Doğudan Sesler IV	09.05.2006
PERGEL	Kenan Çınar	Masonluk ve Felsefe	30.05.2006
	Cenk Yılmaz, Ali Besim Besin	Bankacılığımızın Son Yılları	06.06.2006
UYUM	Müjdat Karaca,	Kültür Mirası	27.04.2006
	Süphan Gaffaroğlu	Kültür Mirası II	22.06.2006
	Müjdat Karaca, Taner Bulut		
ESKİŞEHİR	Raif Eşkinat	Ay Işığında Gioconda	24.04.2006
ÇINAR	Belgin Erkan	Başarmak Zorundayız	06.04.2006
	Halit Yıldırım	Değişim, Gelişim, Evrim Kavramları, Etkileşimi ve M.'luk	20.04.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
EVRİM	Behçet Sepici	Uzun Bir Hikaye	18.05.2006
	Âkif Özkan	Türkiye'de Leasing	17.04.2006
	Tuncay Şen	Yazılı ve Yazılı Olmayan Kurallar	01.05.2006
	Fuat Şaroğlu	Türkiye'nin Jeolojik Mirası ve Jeoturizm	15.05.2006
PUSULA	Can Koç	Masonik Görevlerimiz	03.05.2006
	Yıldırım Aktugan	Dönemeçli Merdiven	03.05.2006
	Yıldırım B. Doğan	İç Dünyamız ve Masonluk	17.05.2006
	Ercüment Ulusoy	Taşocağından Hamtaşın Seçimi	17.05.2006
	Tunay İnce	Masonik Yükümlülükler IV: Yaşamımızda Daima Bir M.'a Yakışır Şekilde Davranalım	21.06.2006
İZMİR			
İZMİR	Alper Özel	Evrende ve Toplumlardaki Karşıtlıklar	01.06.2006
	Halit Menemenlioğlu	M.'ik Bakış Açısıyla Yönetimde Kalite	15.06.2006
NUR	Barış Öztöpcüler	Söz Gümüş ise Sükut Altındır	23.05.2006
	İsmail Baradan	Olgunluk	06.06.2006
	Fatih Topsakal	M.'luk ve M.'ik Erdem	20.06.2006
PROMETHEE	S. Emre Limoncuoğlu	Pergel Gönye ve Kalfalık	31.05.2006
	Christopher Dologh	Alev Saçan Yıldız	31.05.2006
GÖNÜL	Mehmet Ali Özcel	M.'lukta Enerji	27.04.2006
	Baha Zengel	Kuvvet Ne Kadar Gerekli?	11.05.2006
	Bülent Alanya	İktidar, Güç ve Güçsüzlük İkilemi	11.05.2006
	Tolga Köse	Geçmiş Algılanabilir mi?	08.06.2006
	Uygur Omay	Gelecek Yönlendirilebilir mi?	08.06.2006
ÜMİT	Bülent Şenocak	Olmak	23.05.2006
	Hayri Sal	Sokrat ve Galileo	06.06.2006
EPHESUS	Ömer Akyüz	Dileriz Öyle Olsun	08.05.2006
EYLEM	Serhat Demirel	Caz ve Louis Armstrong	24.04.2006
MANİSA	M. Fevzi Gültekin	Aynada Görüntü	17.05.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Kemal Aşkan	Alev Saçan Yıldız	31.05.2006
EGE	Atilla Erdemli	Kimlik, Kişilik ve M.'luk	27.04.2006
	Hakan Ersöz, Can Uşaklıgil	Spekülatif M.'luğun Kuruluşu	11.05.2006
İŞİN	Sabih Mustafa Aygün	Yedi Basamaklı Merdiven	24.04.2006
	Tanju Hanilci	Zenginlik, Mevki ve Kudret	24.04.2006
	Nurol Şengel	Birinci ve İkinci Derece Felsefeleri	24.04.2006
	Emre Kumral	Brocca ve Dil	22.05.2006
BAŞARI	Can San	Ayna	29.05.2006
	Ahmet İlhan Taşkıran	G Harfi	29.05.2006
	Yiğit Bakış	Paylaşmak ve M.'luk	12.06.2006
ÜÇSÜTÜN	Efe Erginer	Üçsütun Muh. L.'sının Kuruluşu	06.04.2006
	Renan Ataman	Kâmil İnsan	18.05.2006
	Gökhan Özsan	Doğu Felsefesi	15.06.2006
KARŞIYAKA	Bülent Serçin	Kimlik ve Aidiyet	08.05.2006
	Ali Ziya Tuncel	İnsan Sevgisi Tüm Yasaların Temelidir	22.05.2006
	Zafer Soysal	Başarının İlk Şartı Başarmaya İnanmaktır	22.05.2006
KORDON	Fatih Aracı	M.'lukta Doğmalar	20.04.2006
	Tuncay Yeşilpınar	Liberal M.'luk	20.04.2006
	Atilla Dirlik	M.'lukta Muntazamlık	15.06.2006
DOĞA	Kuthan Savaşçın	Tekris ve Miraç	19.04.2006
	Serdar Çötert	Düşünce Tarihinde Ütopyalar Perspektifinden Ül. Ma. Kavramına Bakış	17.05.2006
	Cüneyt Çeçen	Tarihsel Bellek ve Pusulamız	31.05.2006
	Timur Guda	Kutsal Taş, Ana Tanrıça, Dul Kadın	14.06.2006
TAN	Ergin Algım	Kapı	25.04.2006
	Levent Alku	Görev	23.05.2006
OCAK	Hakan Cem	Sanatta Güncel Yönelişler ve M.'luk	27.04.2006
	Necati Kavadarlı	Kirpi	11.05.2006
	Artun Güven	Sarı Kız Efsanesi	08.06.2006
NOKTA	Beyhan Dağıtan	Ezoterizm ve Tarihsel Süreç	03.04.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İMBAT	Engin Aytan	M.'luk İçin Ne Yapmalıyız?	30.05.2006
NİRENGİ	Ertan Gülgeze	Şefkat Duygusu	11.05.2006
IŞIK	Doğan Dirik	İzmir Vadisi Loca alıőmalarına Analitik Bir Bakış	15.05.2006
	Tüm Iők Muh. L.'sı K.'leri	M.'ik Temalar Dünyasında Iőklu Gezintiler	29.05.2006
TERAZİ	Erol Güneri	Terazi Muh. L.'sının 5. Kuruluş Yıldönümü	27.04.2006
	Berkhan Savaşçın	M.'luğun Yazılı Olmayan Kuralları	11.05.2006
	Rahmi Ayhan	M.'luk ve Felsefe	08.06.2006
ÇEŞME	Ömer Akyüz	5. Kuruluş Yıldönümü Kutlaması	04.06.2006
SENTEZ	Nihat Demirkol	7 Bilge ętlerinde M.'ik İzler	16.05.2006
KUŞADASI	Grhan Hurda	M.'lukta Hr Düşünce Neden nemlidir?	24.05.2006
	Levent Köylü	Yunus Emre	24.05.2006
	Süleyman Kasırğa	Ne Zaman s. M. Olunur?	14.06.2006
ÖZVERİ	M. Baőev, T. zertem	Sevgi	10.05.2006
	Ergin Algım	Kapı	31.05.2006
HERMES	ner Birkan	Mozart K. ve M.'lar	08.05.2006
	Abdlgazi Tuncer	ęle Güneőİ zerimizdedir, Gölgeler Yok Oldu. Demekki alıőma Zamanı Geldi.	22.05.2006
	Fethi Akek	Kibalyon	05.06.2006
	Güngör Kavadarlı	M.'luk Nedir, Ne Değildir?	19.06.2006
PAMUKKALE	Kaan Yaralıoęlu	M.'luk Tarihinden Kesitler	21.06.2006

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİS TARİHİ	LOCASI	İNTİKAL TARİHİ
Giacomo Afnaim	İstanbul 1920	19.04.1983	Hümanitas	28.04.2006
Pavlo Ditzkovsky	İstanbul 1928	07.01.1977	Libertas	01.05.2006
Tanju Ergüven	Ankara 1942	21.11.1983	Dostluk	03.05.2006
Sabahattin Yolaç	İstanbul 1919	09.11.1962	Doruk	12.05.2006
Mustafa Harmancıoğlu	Harmanlı 1917	11.04.1963	Başarı	22.05.2006
İ. Necdet Odekon	İstanbul 1919	03.06.1965	Sadık Dostlar	23.05.2006
A. Oktay Kavas	Afyon 1961	19.12.2003	Uyanış	25.05.2006
Sedat Akgündüz	İstanbul 1926	20.11.1974	Boğaziçi	01.06.2006
Adli Bayman	İzmir 1940	07.03.1972	Işın	04.06.2006
Zeki Kasımgil	İstanbul 1962	30.11.1930	Müsavat	04.06.2006
M.Tevhit Arıkan	İstanbul 1926	23.11.1988	Libertas	11.06.2006
Ziya Sağmanlı	İstanbul 1926	25.03.1953	Kardeşlik	15.06.2006
Ali Enver Eke	Alanya 1933	20.02.1986	Zeytindalı	29.06.2006

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

**Eb. Maş.'a intikal eden Kardeşlerimize Ev.'in Ul. Mi.'ndan sonsuz mağfret ,
kederli ailelerine ve bütün Kardeşlerimize sabırlar dileriz.**

MİMAR SİNAN

Bulletin of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

ISSN 1301-2762

CONTENTS

7. Message from the Grand Master Asım AKİN
11. 40th Anniversary of the Foundation of the
Mimar Sinan Lodge Yavuz AKSEL
35. Introduction to the
Rosslyn Hoax R. L. D. COOPER / Celil LAYİKTEZ
48. Freemasonry In Egypt Tamer AYAN - Uğur ÖZCAN
73. An Analytical Interpretation of the Labour
(Including Lectures) of the Izmir Lodges Doğan DİRİK
101. Trees and Pillars Ahmet ÖZGEN
117. News from Lodges Mimar SİNAN
132. Obituaries Mimar SİNAN

Address : 25, Nuruziya Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 2006

NO : 139

